

ข้อกฎหมายที่จำเป็นสำหรับประชาชน

รวบรวมโดย

นายโสภณ เพชรสว่าง

รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่ 1

ประธานคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย

ข้อกฎหมายที่จำเป็นสำหรับประชาชน

รวบรวมโดย

นายโสภณ เพชรสว่าง

รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่ 1

ประธานคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย

ข้อมูลหมายเหตุที่จำเป็นสำหรับประชาชน

ISBN	974 - 8053 - 79 - 2
ปีที่พิมพ์	พฤษภาคม 2543
จำนวนหน้า	122 หน้า
จำนวนที่พิมพ์	10,000 เล่ม
รวบรวมโดย	นายโสภณ เพชรสว่าง รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่ 1 ประธานคณะกรรมการพัฒนาประชากร
จัดทำโดย	ฝ่ายจัดการการพิมพ์ กองการพิมพ์ โทร. 644-5486
แบบปกโดย	ฝ่ายพิมพ์ กองการพิมพ์ โทร. 644-5368
พิมพ์ที่	กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 34 ถนนพญาไท อาคารธนาคารทหารไทย สีแยกพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400 โทร. 644-5309

สภาผู้แทนราษฎร

ชุดที่ 20

2539 - 2543

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา
ประธานรัฐสภา
ประธานสภาผู้แทนราษฎร

นายสกล เพชรสว่าง
รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ 1

นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์
รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ 2

การปฏิบัติงานของโครงการส่งเสริมภารกิจของสภาผู้แทนราษฎร
ในคณะกรรมการพัฒนาพาณิชย์

ภารกิจในโครงการ ฯ

คำนำ

ผมได้รวบรวมกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ เพื่อไว้เป็นแนวป้องกันไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้อื่นโดยเกิดจากแรงบันดาลใจ 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก ผมเป็นลูกกำพร้าพ่อ เมื่อผมมีอายุได้เพียง ๑๒ ปี พบกับปัญหายุ่งยากต่าง ๆ นานา โดยเฉพาะในด้านกฎหมาย

คุณพ่อผมเป็นชาวจีนมาจากมณฑลไหหนำ (ไหหลำ) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ต่อมาโอนสัญชาติเป็นคนไทย และได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองกะทิง ตำบลหนองกะทิง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

คุณแม่เป็นคนบุรีรัมย์ พูดภาษาเขมรท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

คุณพ่อคุณแม่ไม่รู้กฎหมาย จึงถูกเอารัดเอาเปรียบ ต้องนอนร้องต่อข้าราชการสอบถามหาความรู้ตลอดเวลา

ประการที่สอง ผมเคยรับราชการสังกัดกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง เป็นเวลา ๑๕ ปี เป็นเสมียนการเงิน นายตรวจสรรพสามิต จังหวัดบุรีรัมย์ ครั้งสุดท้ายเป็นสรรพสามิตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

ผมลาออกจากกรมสรรพสามิต เพราะถูกร้านขายส่งสุราประจำอำเภอ ฟ้องสรรพสามิตจังหวัด กล่าวหาผมอนุญาตให้ประชาชนทำกระแช่ (สาโท) ซึ่งก็เป็นความจริง แต่เป็นการอนุญาตเฉพาะที่มีงาน ทำกิน เพื่อต้อนรับแขกในเทศกาลทอดกฐิน งานบุญบั้งไฟ ฯลฯ

ผมถูกสรรพสามิตจังหวัดเรียกไปต่อว่า ผมจึงตัดสินใจลาออก เพื่อมาประกอบอาชีพทนายความ ทั้ง ๆ ที่ผมสอบชั้นโทได้แล้ว

การออกตรวจจับสุราเถื่อน ทำให้ผมได้เห็นสังขรณ์ ความทุกข์ยาก ความถูกเอารัดเอาเปรียบ ในสังคม ความไม่เป็นธรรมในสังคม

คนที่ทำเหล้าเถื่อนถูกจับส่วนใหญ่เป็นคนยากจน คนมีเงินหรือคนเป็นญาติข้าราชการไม่ค่อยมีใครกล้าจับ

นี่คือ เหตุหนึ่งที่ผมลาออกมาประกอบอาชีพทนายความ ซึ่งเป็นอาชีพอิสระ

เมื่อผมมาประกอบอาชีพทนายความ ผมได้ทราบความจริงที่คนจนถูกเอาเปรียบมากยิ่งขึ้น

ชาวไร่ ชาวนา กู้ยืมถุณายทุนคิดดอกเบี้ย ร้อยละ ๑๐ บาท ต่อเดือน เดือนไหนไม่มีเงินชำระดอกเบี้ย ดอกเบี้ยนั้นก็ถูกนำไปทบต้น

การกู้ยืมเงิน ชาวไร่ชาวนาลงชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือในสัญญากู้ไม่ได้กรอกข้อความ

เมื่อนายทุนฟ้องคดีก็เพิ่มจำนวนตามใจชอบ กู้ ๑๐,๐๐๐ บาท ฟ้อง ๕๐,๐๐๐ บาท เพราะคิดค่าจ้างทนายความ จ้างพยานเท็จมาเบิกความต่อศาลเข้าไปด้วย

คนจนถูกหลอก กู้เงินมอบที่นำไปทำกินต่างดอกเบี้ย โดยเอาหนังสือสัญญาซื้อขายมาให้ลงชื่อ ในช่องผู้ชายต่อมาก็ฟ้องยึดที่นาเอาเป็นของนายทุน

บางรายจำนองก็ถูกหลอกจดทะเบียนขายฝาก ดังนั้น ที่ไร้ที่นาที่สวนของคนจน จึงตกเป็นของนายทุน
คนจนก็บุกรุกป่าที่สงวน เพื่อทำไร่ทำนา หาเลี้ยงชีพ
คนจนก็จนมากขึ้น คนรวยก็รวยมากขึ้น แต่เป็นคนกลุ่มน้อย
คนจนถูกฟ้องคดีอาญา แต่คนรวยผู้มีเงินอิทธิพลไม่ถูกฟ้อง ทั้งที่กระทำผิด
ประการที่สาม ผมมีความรู้เพียงมัธยมปีที่ ๖ แต่โชคที่รัฐบาลในขณะนั้นเปิดมหาวิทยาลัยรามคำแหงขึ้น
ให้สิทธิข้าราชการชั้นสัญญาบัตร มีความรู้มัธยมปีที่ ๖ สามารถเข้าเรียนได้ ผมจึงได้มีโอกาสเข้าเรียนมหาวิทยาลัย
รามคำแหง สาขานิติศาสตร์ โดยตั้งใจจะเป็นทนายความเพื่อช่วยเหลือคนยากจนที่ผมได้พบเห็นมา
คำขวัญของมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีว่า “รู้จักก้อย ตั้งใจศึกษา บูชาพ่อขุน สมองคุณชาติ”
คำว่า “สมองคุณชาติ” ตรงกับอุดมการณ์ของผมที่คุณพ่อของผมเคยสอนไว้ให้มีความซื่อสัตย์
กตัญญูและช่วยเหลือผู้อื่น ดังนั้น ผมจึงพยายามดำเนินชีวิตตามอุดมคติที่มีอยู่
การไม่เบียดเบียนผู้อื่นนับว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่การช่วยเหลือผู้อื่นนับได้ว่าเป็นการสมองคุณชาติ
ในโอกาสนี้ ผมขอขอบคุณสภาทนายความแห่งประเทศไทย สำนักงานอัยการสูงสุด ที่อนุญาตให้นำบทความ
บางตอนมาพิมพ์และหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ทุกท่าน

(นายโสภณ เพชรสว่าง)

รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง

สารบัญ

หลักเกณฑ์และวิธีการที่ประชาชนจะขอรับความช่วยเหลือ.....	1
ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ.....	5
การทำนิติกรรมสัญญา.....	10
การกู้ยืม.....	19
ความรู้เรื่องจำนอง.....	24
ขายฝาก.....	29
ค้ำประกัน.....	31
เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ.....	33
เช่าซื้อ.....	38
เช่าซื้อรถยนต์ “ คีนรดแล้วยังถูกฟ้องอีก ”.....	40
การเรียกร้องค่าเสียหาย.....	44
เมื่อเกิดอุบัติเหตุท่านจะต้องปฏิบัติอย่างไร.....	48
หุ้นส่วนและบริษัท.....	50
ประกันภัย.....	61
พ่อ แม่ ลูก.....	72
ทรัพย์สินของคู่สมรส.....	75
การแต่งงานระหว่างคนไทยกับคนต่างชาติ.....	79
การหย่าร้าง.....	81
กองมรดก.....	86
มรดกคน - มรดกพระ.....	91
ครอบครัวประกอบประกอบเป็นอย่างไร.....	95
กฎหมายอาญาเบื้องต้น.....	97
การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา.....	104

หลักเกณฑ์และวิธีการที่ประชาชนจะขอรับความช่วยเหลือ

การขอรับความช่วยเหลือ

๑. บุคคลที่มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือ ได้แก่บุคคลที่ถูกได้แย่งสิทธิหรือหน้าที่ของตนตามกฎหมายแพ่งหรือผู้ที่จะต้องใช้สิทธิทางศาล เพื่อขอความรับรอง ค้ำครอง บังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ หรือจะกระทำการ หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ต่อเมื่อผู้นั้นได้ขออนุญาต หรือให้ศาลแสดงหรือรับรองสิทธิของตนเสียก่อน เช่น ขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก ขอให้ศาลตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ เป็นต้น

๒. คดีที่อัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายได้ ได้แก่คดีซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ เช่น

- ๒.๑ ร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก
- ๒.๒ ร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรม การเลิกรับบุตรบุญธรรม
- ๒.๓ ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ และร้องขอให้ศาลถอนผู้ปกครอง
- ๒.๔ ร้องขอให้ศาลสั่งถอนอำนาจปกครอง
- ๒.๕ ร้องขอให้ศาลสั่งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ และการร้องขอให้ศาล เพิกถอนคำสั่งที่สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- ๒.๖ ร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลซึ่งมีจิตฟั่นเฟือน หรือกายพิการและไม่สามารถประกอบการงานของตนเองเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและการร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ
- ๒.๗ ร้องขอให้ศาลสั่งให้ทำพลาถตามที่เป็น เพื่อจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ไปจากภูมิลำเนาถิ่นที่อยู่
- ๒.๘ ร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ที่ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ เป็นคนสาบสูญ
- ๒.๙ ร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะ
- ๒.๑๐ เป็นโจทก์ฟ้องคดีที่กฎหมายห้ามมิให้ราษฎรฟ้อง เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๖๒ ห้ามมิให้ฟ้องผู้บุพการี ของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทร้องขอ อัยการจะยกขึ้นว่ากล่าวก็ได้

๓. สถานที่ขอรับความช่วยเหลือ ผู้ร้องขอความช่วยเหลือจะขอรับความช่วยเหลือได้ที่สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) มีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือตั้งอยู่หลายแห่ง ดังนี้

ส่วนกลาง

๑. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิและสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย ๑ (รัชดาภิเษก) ตั้งอยู่ที่ถนนรัชดาภิเษก แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ กรณีผู้ร้องขอความช่วยเหลือมี

ภูมิลำเนาหรือมีข้อพิพาทเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ ๑. เขตพระนคร ๒. เขตดุสิต ๓. เขตบางซื่อ ๔. เขตดอนเมือง ๕. เขตหลักสี่ ๖. เขตบางกะปิ ๗. เขตบึงกุ่ม ๘. เขตจตุจักร ๙. เขตพญาไท ๑๐. เขตราชเทวี ๑๑. เขตห้วยขวาง ๑๒. เขตดินแดง ๑๓. เขตบางเขน (เฉพาะแขวงอนุสาวรีย์) ๑๔. เขตวังทองหลาง ๑๕. เขตลาดพร้าว (เฉพาะแขวงลาดพร้าว) ๑๖. เขตสายไหม (เฉพาะแขวงลาดคลองถนน)

๒. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย ๒ ตั้งอยู่ที่ถนนหน้าทับเพย แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร กรณีผู้ร้องขอความช่วยเหลือมีภูมิลำเนาหรือมีข้อพิพาทเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ ๑. เขตบางรัก ๒. เขตปทุมวัน ๓. เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ๔. เขตพระโขนง ๕. เขตบางนา ๖. เขตยานนาวา ๗. เขตสัมพันธวงศ์ ๘. เขตคลองเตย ๙. เขตวัฒนา ๑๐. เขตประเวศ ๑๑. เขตสวนหลวง ๑๒. เขตสาทร ๑๓. เขตบางคอแหลม และคดีคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามอำนาจหน้าที่ของอัยการที่อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

๓. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย ๓ (ธนบุรี) ตั้งอยู่ที่ถนนเอกชัย แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร กรณีผู้ร้องขอความช่วยเหลือมีภูมิลำเนาหรือมีข้อพิพาทเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ ๑. เขตคลองสาน ๒. เขตตลิ่งชัน ๓. เขตทวีวัฒนา ๔. เขตธนบุรี ๕. เขตบางกอกน้อย ๖. เขตบางพลัด ๗. เขตบางกอกใหญ่ ๘. เขตบางขุนเทียน ๙. เขตบางบอน ๑๐. เขตจอมทอง ๑๑. เขตภาษีเจริญ ๑๒. เขตบางแค ๑๓. เขตราษฎร์บูรณะ ๑๔. เขตทุ่งครุ ๑๕. เขตหนองแขม

๔. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนประจำศาลจังหวัดมีนบุรี ตั้งอยู่ที่ถนนสีหบุรานุกิจ แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร กรณีผู้ร้องขอความช่วยเหลือมีภูมิลำเนา หรือมีข้อพิพาทเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ ๑. เขตมีนบุรี ๒. เขตคลองสามวา ๓. เขตหนองจอก ๔. เขตลาดกระบัง ๕. เขตบางเขน (เฉพาะแขวงท่าแร้ง) ๖. เขตสายไหม (เฉพาะแขวงสายไหม, แขวงออเงิน) ๗. เขตสะพานสูง ๘. เขตคันนายาว ๙. เขตลาดพร้าว (เฉพาะแขวงจรเข้บัว)

ส่วนภูมิภาค

๑. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัด ทุกจังหวัด (สำนักงานอัยการจังหวัดทุกจังหวัด) โดยสำนักงานดังกล่าวรับผิดชอบคดีที่อยู่ในเขตท้องที่ทุกอำเภอของจังหวัดนั้น ๆ เว้นแต่อำเภอที่อยู่ในอำนาจของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัดสาขา (สำนักงานอัยการประจำศาลจังหวัด)

๒. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัดสาขา (สำนักงานอัยการประจำศาลจังหวัด) โดยสำนักงานดังกล่าวรับผิดชอบคดีที่อยู่ในเขตท้องที่ของอำเภอที่อยู่ในเขตอำนาจของสำนักงานนั้น ๆ

๔. ขั้นตอนการดำเนินการขอรับความช่วยเหลือ การขอรับความช่วยเหลือแยกออกได้เป็น ๓ กรณีดังนี้

๔.๑ การขอรับความช่วยเหลือจากสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย ๑ - ๓

ผู้ร้องขอความช่วยเหลือมาแจ้งความประสงค์ต่อเจ้าหน้าที่กองช่วยเหลือทาง กฎหมายแก่ ประชาชน ว่ามาขอรับความช่วยเหลือเกี่ยวกับเรื่องอะไร เจ้าหน้าที่จะนำผู้ร้องขอความช่วยเหลือ ไปพบ กับทนายอาสาหรือนิติกร เพื่อเขียนคำร้องและรวบรวมหลักฐานเอกสารตลอดจนสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ เรื่องที่ผู้ร้องขอความช่วยเหลือขอรับความช่วยเหลือ แล้วมีความเห็นว่า เรื่องที่ผู้ร้องขอความช่วยเหลือมา ร้อง ขอนั้น เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตนดำเนินการ ก็จะรับพิจารณาให้ความช่วยเหลือไปตามระเบียบ แต่ถ้าวินิจฉัยว่าเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการ ก็จะส่งคำร้องนั้นมายัง สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิ พิจารณาดำเนินการต่อไป

เมื่ออัยการสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิ พิจารณาคำร้องขอรับความช่วยเหลือของ ผู้ร้องขอความช่วยเหลือแล้ว เห็นว่าควรให้ความช่วยเหลือ ก็จะยื่นคำร้องต่อศาล การยื่นคำร้องนั้นต้องเสียค่า ธรรมเนียมศาลและค่าประกาศหนังสือพิมพ์ เช่น เรื่องขอเป็นผู้จัดการมรดก จะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล (ค่าขึ้นศาล) ๒๐๐ บาท ค่าประกาศหนังสือพิมพ์ ๕๐๐ บาท ค่าอ้างและถ่ายเอกสาร ๑๐๐ บาท รวม ๘๐๐ บาท ซึ่งเงินจำนวนนี้ผู้ร้องขอความช่วยเหลือจะต้องเป็นผู้เสียและเมื่อศาลรับคำร้องแล้ว ผู้ร้องขอ ความช่วยเหลือมีหน้าที่จะต้องไปเป็นพยาน ทั้งนำพยานอื่นและต้นฉบับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปศาลใน วันนัดไต่สวนคำร้องด้วย

เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว อัยการจะแจ้งให้ผู้ร้องขอความช่วยเหลือมารับสำเนา คำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ซึ่งมีคำรับรองถูกต้องเพื่อนำไปดำเนินการตามความประสงค์ของผู้ร้องขอความช่วยเหลือต่อไป

๔.๒ การขอรับความช่วยเหลือจากสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิ

การขอรับความช่วยเหลือในกรณีนี้ เป็นการร้องขอโดยตรงจากสำนักงานอัยการพิเศษ ฝ่ายคุ้มครองสิทธิ เกี่ยวกับคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการตามที่กฎหมายระบุให้อำนาจไว้โดย ไม่ต้องผ่านขั้นตอนจากทนายความอาสาโดยผู้ร้องขอความช่วยเหลือยื่นคำร้องโดยตรงต่ออัยการ หรือนิติกร สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิ ส่วนกรณีขั้นตอนอื่น ๆ ก็เหมือนกับขั้นตอนของข้อ ๔.๑

๔.๓ การขอรับความช่วยเหลือจากสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ ประชาชนจังหวัด (สคช.จังหวัด) หรือสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ ประชาชนจังหวัดสาขา (สคช.จังหวัดสาขา)

ผู้ร้องขอความช่วยเหลือต้องแจ้งความประสงค์ต่ออัยการหรือนิติกร สำนักงานคุ้มครอง สิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัด (สคช.จังหวัด) หรือสำนักงานคุ้มครองสิทธิและ ช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัดสาขา (สคช.จังหวัดสาขา) ส่วนขั้นตอนอื่น ๆ ก็เหมือนกับ ขั้นตอนของ ข้อ ๔.๑

๕. ข้อปฏิบัติในการติดต่อขอรับความช่วยเหลือ

๕.๑ ผู้ร้องขอความช่วยเหลือต้องติดต่อยื่นคำร้องขอด้วยตนเองห้ามมิให้ร้องแทนกัน เว้นแต่กรณีจำเป็น หรือเป็นการเร่งด่วน

๕.๒ แจ้งความประสงค์ หรือเรื่องที่ขอรับความช่วยเหลือต่อผู้รับคำร้อง

๕.๓ นิติกรหรือทนายความอาสาจะเป็นผู้เขียนคำร้องให้โดยผู้ร้องต้องแจ้งรายละเอียดข้อเท็จจริงตามความเป็นจริง

๕.๔ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิ, สคช.จังหวัด และ สคช.จังหวัดสาขา จะพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามระเบียบและที่กฎหมายกำหนดไว้

๖. เอกสารที่จำเป็นในการติดต่อ

๖.๑ บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรข้าราชการ

๖.๒ สำเนาทะเบียนบ้าน

๖.๓ เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องเรื่องที่ขอความช่วยเหลือ เช่น ขอเป็นผู้จัดการมรดก ต้องมีใบมรดกบัตรของเจ้ามรดก หลักฐานเกี่ยวกับทรัพย์สินของเจ้ามรดก เช่น โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ ทะเบียนรถยนต์ สมุดฝากเงินในธนาคาร ทะเบียนสมรสของเจ้ามรดก (ถ้ามี) เป็นต้น

๗. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

ค่าฤชาธรรมเนียมตามกฎหมาย และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการดำเนินคดี เช่น ค่าถ่ายเอกสาร เป็นต้น ผู้ร้องขอความช่วยเหลือต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเอง ส่วนค่าทนายความผู้ร้องขอความช่วยเหลือไม่ต้องเสีย

ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ

ยาเสพติดให้โทษคืออะไร

ยาเสพติดให้โทษคือ สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ที่เมื่อเสพรับเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยการรับประทาน ดม ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้ว จะทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ เช่น ต้องเพิ่มขนาดเสฟขึ้นเรื่อย ๆ มีอาการถอนยา (ลงแดง) เมื่อขาดยา มีความต้องการเสฟทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา สุขภาพทั่วไปจะทรุดโทรมลง และหมายความรวมถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นยาเสพติดให้โทษ หรือให้ผลผลิตที่เป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ และรวมทั้งสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย

ประเภทของยาเสพติดให้โทษ

ยาเสพติดให้โทษตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน ยาบ้า (แอมเฟตามีน) ฯ

ประเภทที่ ๒ ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน โคคาอีน โคเคอีน ผีน ยาฝิ่น มุลฝิ่น ฯ

ประเภทที่ ๓ ยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๒ เป็นส่วนผสมอยู่ด้วยตามที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับยาไว้ตามกฎหมาย เช่น ยาแก้ไอผสมโคเคอีน ฯ

ประเภทที่ ๔ สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๑ หรือ ประเภทที่ ๒ เช่น อาเซติคแอนไฮไดรด์ อาเซติลคลอไรด์ ฯ

ประเภทที่ ๕ ยาเสพติดให้โทษที่ไม่ได้เข้าอยู่ในประเภทที่ ๑ ถึงประเภทที่ ๔ เช่น กัญชา พืชกระท่อม พันธุ์ฝิ่น ฯ

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษแบ่งกว้าง ๆ ได้ ดังนี้

๑. ความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก

“ผลิต” หมายถึงเพาะปลูก ทำ ผสม ปูรง แปรสภาพ เปลี่ยนรูป สังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ การแบ่งบรรจุ รวมทั้งการบรรจุยาเสพติดให้โทษต่าง ๆ

“นำเข้า” หมายถึงการนำเข้า หรือส่งเข้ามาภายในประเทศ

“ส่งออก” หมายถึงการนำออกหรือส่งออกนอกประเทศ

๒. ความผิดฐานจำหน่าย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

“จำหน่าย” หมายถึง ขาย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ให้

๓. ความผิดฐานมีไว้ในครอบครอง

๔. ความผิดฐานเสฟยาเสพติดให้โทษ

“เสฟ” หมายถึง การรับยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือมี อาการ

ติดยาเสพติดให้โทษ ซึ่งสามารถตรวจสอบและแสดงผลได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ทางแพทย์ ว่าผู้นั้นได้รับยาเสพติดให้โทษประเภทใดเข้าสู่ร่างกาย

อัตราโทษของความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก ยาเสพติดให้โทษ

๑. ผู้ที่ผลิต นำเข้า ส่งออกยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๑ เช่น เฮโรอีน โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการผลิต นำเข้า ส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๑ เช่น เฮโรอีน ดังกล่าวทำเพื่อจำหน่ายแล้ว มีโทษสถานหนักถึงประหารชีวิต

หากการผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๑ เช่น เฮโรอีนดังกล่าวคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป กฎหมาย ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก เพื่อจำหน่าย

๒. ผู้ที่ผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๒ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐๐ บาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษที่ผลิต นำเข้าหรือส่งออกดังกล่าวเป็นมอร์ฟิน หรือ ผีน หรือโคคาอินแล้ว กฎหมายได้กำหนดโทษสูงกว่าชนิดอื่นคือ ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ ๒๐ ปี ถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ ๒๐๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐๐,๐๐๐ บาท

๓. ผู้ที่ผลิตนำเข้าซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๓ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าเป็นการส่งออกยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๔. ผู้ที่ผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๔ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๕. ผู้ที่ผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๕ เช่น กัญชา โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ ๒ ปี ถึง ๑๕ ปี และปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๕๐,๐๐๐ บาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษดังกล่าวนี้ เป็น พืชกระท่อม ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน ๒ ปี และปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท

อัตราโทษของความผิดฐานจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

๑. ผู้ที่จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๑ เช่น เฮโรอีน, ยาบ้า โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย มีประมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกิน ๑๐๐ กรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๕ ปี ถึง จำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐๐,๐๐๐ บาท

ถ้ามีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ เกิน ๑๐๐ กรัม ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต การมียาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๑ ไว้ในครอบครองคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ ตั้งแต่ ๒๐ กรัม ขึ้นไป กฎหมายให้ถือว่าเป็นการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งต้องรับโทษหนัก กว่าการมียาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๑ ไว้ในครอบครอง คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่ถึง ๒๐ กรัม

๒. ผู้ที่จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๒ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๒ ดังกล่าวเป็น มอร์ฟิน หรือฝิ่น หรือ โคคาอิน ต้องรับโทษหนักขึ้น คือ ถ้ามีน้ำหนักบริสุทธิ์ ไม่เกิน ๑๐๐ กรัม ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่ ๓ ปี ถึง ๒๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๓๐,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท แต่ถ้ามีน้ำหนักบริสุทธิ์ เกินกว่า ๑๐๐ กรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๕ ปี ถึง จำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐๐,๐๐๐ บาท

การมียาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๒ ไว้ในครอบครอง มีน้ำหนักบริสุทธิ์ ตั้งแต่ ๑๐๐ กรัมขึ้นไป กฎหมายให้ถือว่าเป็นการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

๓. ผู้ที่จำหน่ายยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๓ โดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๔. ผู้ที่จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๔ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท

การมียาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๔ ไว้ในครอบครองตั้งแต่ ๑๐ กิโลกรัมขึ้นไป กฎหมายถือว่าเป็นการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

๕. ผู้ที่จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๕ เช่น กัญชา โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ ๒ ปี ถึง ๑๕ ปี และปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๕๐,๐๐๐ บาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๕ ดังกล่าวเป็น พืชกระท่อม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี และปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท

หากมียาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๕ ไว้ในครอบครองตั้งแต่ ๑๐ กิโลกรัมขึ้นไป กฎหมายถือว่าเป็นการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

อัตราโทษของความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษ ไว้ในความครอบครอง

๑. ผู้ที่มียาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๑ ในความครอบครอง (คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกิน ๒๐

กรัม) โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๒. ผู้ที่มียาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๒ ไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี และปรับไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๒ ที่มีไว้ในครอบครองดังกล่าว เป็น มอร์ฟิน หรือ ฝิ่น หรือ โคคาอิน มีน้ำหนักไม่เกิน ๑๐๐ กรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๓ ปี ถึง ๒๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๓๐,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท

แต่หากมีน้ำหนักเกินกว่า ๑๐๐ กรัมขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๕ ปี ถึง จำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐๐,๐๐๐ บาท

๓. ผู้ที่มียาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๔ ไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี และ ปรับไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท

๔. ผู้ที่มียาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๕ เช่น กัญชา ไว้ในความครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี และปรับไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท

หากยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๕ ที่มีไว้ในความครอบครองดังกล่าว เป็นพืชกระท่อม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี และปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

อัตราโทษของความผิดฐานเสพยาเสพติดให้โทษ

๑. ผู้ที่เสพยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๑ เช่น เฮโรอีน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือน ถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๕,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๒. ผู้ที่เสพยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๒ โดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือน ถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๕,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๓. ผู้ที่เสพยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๕ เช่น กัญชา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี และปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๕ ที่เสพนั้น เป็นพืชกระท่อม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท

อัตราโทษของความผิดฐานโฆษณาเพื่อการค้าซึ่งยาเสพติดให้โทษ

ผู้ที่โฆษณาเพื่อการค้าซึ่งยาเสพติดให้โทษโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ที่ใช้อุบายหลอกลวงให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษมีความผิดหรือไม่

เนื่องจากยาเสพติดให้โทษทุกชนิด เมื่อเสพแล้วย่อมก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของผู้เสพและต้องทิวีจำนวนการเสพนมากขึ้นทุกครั้ง เป็นเหตุให้ต้องเสียเงินในการซื้อขายเสพติดให้โทษเป็นจำนวนมาก เมื่อไม่มีเงินซื้อ ก็ย้อมต้องลงมือกระทำความผิดเพื่อให้ได้เงินมาซื้อขายเสพติดให้โทษ ซึ่งนับว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ กฎหมายจึงกำหนดโทษเกี่ยวกับการใช้ขุบายหลอกลวง ให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษไว้ โดยระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ถ้าเป็นการใช้อาวุธ หรือร่วมกันกระทำความผิดตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๒ ปี ถึง ๑๕ ปี และปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๕๐,๐๐๐ บาท

หากเป็นการกระทำต่อหญิง หรือต่อบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๓ ปี ถึง จำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ ๓๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐๐,๐๐๐ บาท

การทำนิติกรรมสัญญา

พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา*

ในชีวิตประจำวันของบุคคลนั้น จะมีจำต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายไม่มากก็น้อย เช่น เรื่องซื้อขาย ฎีมีม จำนอง จำน่า แบ่งทรัพย์สินกัน ฯลฯ เป็นต้น และมักมีปัญหาอยู่เสมอ อาจเพราะ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความไม่รู้เรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้ หรือถูกหลอกลวง เป็นต้น มีคำแนะนำเบื้องต้น ดังนี้

๑. ต้องพิจารณาความสามารถของคู่สัญญาเสียก่อนว่า กฎหมายให้สิทธิกระทำได้หรือไม่ เช่น
  - ๑.๑ เป็นผู้เยาว์หรือไม่ คืออายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ แต่หากสมรสกัน (จดทะเบียนสมรส) เมื่ออายุครบ ๑๗ ปีบริบูรณ์ ก็ไม่เป็นผู้เยาว์ต่อไป
  - ๑.๒ มีคู่สมรสหรือไม่ หรือหากมีแล้วในบางกรณีอาจจะต้องได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง ปัจจุบันกรณีนี้มีปัญหามาก
  - ๑.๓ เป็นคนไร้ความสามารถหรือไม่ เช่น ศาลสั่งเป็นคนไร้ความสามารถ คือ คนประเภท บ้า วิกฤจริต เป็นต้น
๒. ต้องพิจารณาว่า เป็นผู้ที่มีสิทธิหรือมีอำนาจทำสัญญาได้หรือไม่ เช่น
  - ๒.๑ เป็นเจ้าของบ้านที่ดินจริงหรือไม่ เช่น ต้องดูจากโฉนดมีชื่อใครดูจากบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น
  - ๒.๒ หากเป็นผู้รับมอบอำนาจ มีหลักฐานการรับมอบอำนาจหรือไม่
  - ๒.๓ เป็นผู้แทนของนิติบุคคล เช่น ของห้างหุ้นส่วนบริษัทสมาคมจริงหรือไม่ และมีหนังสือกำหนดว่า ในการจะทำอะไรต้องมีกรรมการที่คนลงชื่อต้องประทับตราหรือไม่ วิธีง่าย ๆ ก็ต้องขอคู่มือหลักฐานจากทางราชการให้แน่นอนเสียก่อน
  - ๒.๔ หากเป็นคนต่างด้าว ก็ต้องดูว่ามีสิทธิได้แค่ไหนเพียงใด ปัญหาที่มีบ่อย ๆ คือ เรื่องการซื้อขายที่ดิน
๓. เกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะทำสัญญา ก็มีความสำคัญเช่นกัน ต้องตรวจสอบดูให้ดี เช่น ที่ดินก็ต้องไปดูให้แน่ ๆ ว่า อยู่ที่ไหน โดยสอบถามจากพนักงานที่ดินหากจะให้ดีที่สุดก็ขอให้มีการรังวัดตรวจสอบก่อนเลยมีบ่อย ๆ ผู้ขายไปซื้อว่าอยู่ติดถนน ที่ไหนได้พอซื้อแล้วปรากฏว่า อยู่ห่างจากถนนเป็นสิบกิโลเมตร มีหน้าซ้าเป็นที่ลุ่มน้ำขังตลอดปี ไม่มีทางเข้า ทำอะไรไม่ได้ หรืออยู่ถนนแต่มีที่คนอื่นอยู่ด้านในหรือบางที่ที่ติดจำนอง ขายฝาก ติดภาระจำยอม หรืออยู่ใกล้โรงงาน ใกล้แหล่งเสื่อมโทรม ซึ่งส่วนแล้วแต่มีปัญหาทั้งสิ้น
๔. ต้องพิจารณาตัวบุคคลด้วย ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้มีสิทธิหรือมีอำนาจทำสัญญาได้ เช่น

* ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น เป็นกรรมการบริษัทที่มีอำนาจหรือเป็นผู้รับมอบอำนาจว่าจะ เชื้อถือได้แค่ไหนเพียงไร เคยมีบ่อย ๆ พอทำสัญญาขายให้คนนี้แล้วต่อมาก็เอาทรัพย์สินสิ่งเดียวกันนี้ไปทำ สัญญาขายให้คนอื่นอีก ทำให้เกิดปัญหาภายหลัง หรือเช่าซื้อที่ดินครึ่งส่งครบ ปรากฏว่าที่ดินซึ่งเช่าซื้อ นั้นคิดจำนอง หรือไม่ยอมโอนให้เขา อุตสาหกรรมมาสิบปีด้วยมีปัญหายุ่งยากเกิดขึ้น เป็นต้น

๕. การเข้าทำสัญญา เรื่องนี้สำคัญเช่นกัน จะต้องอ่านข้อความในสัญญาให้ดูว่าเอาไรดีเอาเปรียบ กันหรือไม่ มีข้อที่จะทำให้เสียหายหรือไม่ ไม่แน่ใจควรปรึกษาผู้รู้กฎหมายเสียก่อน เช่น ปรึกษานายความ นิติกร และผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายอื่น ๆ เป็นต้น อย่าประมาท การซื้อขายราคาทรัพย์สิน ราคาเป็นหมื่นเป็นแสนยิ่งจำเป็น เมื่อแน่ใจแล้วจึงทำสัญญา

๖. การลงมือทำสัญญา เช่น กรอกข้อความควรให้ชัดเจน ที่ไหนไม่ต้องการก็ขีดออกไป โดยผู้ สัญญาลงชื่อก็กำกับไว้ ตรวจสอบให้เรียบร้อยว่าถูกต้องตรงกับความประสงค์หรือไม่ เมื่อถูกต้องตรงกับ ความประสงค์แล้ว จึงลงลายมือชื่อในช่องคู่สัญญา

๗. การลงชื่อในสัญญาสำคัญเช่นกัน ต้องดูว่าลงในฐานอะไรเคยมีบ่อย ๆ ลงชื่อผิด เช่น เป็นผู้แทนลงชื่อในช่องผู้ซื้อกลับกัน ผู้ซื้อลงชื่อในช่องผู้ขาย หรือเป็นพยานแต่ลงชื่อในช่องผู้ซื้อ เป็นต้น กรณีต้องพิมพ์นิ้วมือ ก็ต้องมีพยานรับรองอย่างน้อยสองคน ควรได้ลงชื่อรับรองทันทีและระบุให้ชัด ว่าเป็นพยานรับรองในเรื่องนี้ จะได้ไม่มีปัญหาภายหลัง

อนึ่ง ลงชื่อในสัญญานี้ เป็นเรื่องสำคัญมากเช่นกัน ต้องตรวจสอบให้ดีและควรลงทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะกฎหมายจะบังคับหรือไม่ก็ตามและควรมีพยานด้วยซึ่งมาจากทั้งสองฝ่าย

๘. แบบของสัญญานี้ อาจต้องทำเองหรือซื้อจากที่เขาทำจำหน่ายหากจะให้ดีก็ควรจะปรึกษานักกฎหมายอาชีพ เช่น ทนายความ หรือที่ปรึกษากฎหมายขอให้เขาทำให้จะเสียค่าใช้จ่ายบ้างก็ยิ่งดีกว่าที่จะ ทำไปไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจเสียหายมากมาย รายละเอียดของสัญญาควรมี

๘.๑ สถานที่ วัน เดือน ปี ที่ทำสัญญา

๘.๒ ชื่อ นามสกุล อายุ ตำบลที่อยู่ อาชีพของคู่สัญญา ตลอดจนหลักฐานแสดงตัวบุคคล ควรระบุไว้ด้วย

๘.๓ ข้อความในสัญญาเป็นเรื่องอะไร มีรายละเอียดอย่างไร เช่น เกี่ยวกับทรัพย์สินตกลงกัน อย่างไร เช่น การชำระเงิน การไปโอนเมื่อไร ข้อความในสัญญาอาจแยกเป็นข้อย่อย ๆ เพื่อความเข้าใจง่ายหรือให้รายละเอียดก็ได้

๘.๔ กำหนดความรับผิดชอบ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา

๘.๕ การลงลายมือชื่อคู่สัญญา ลงลายมือชื่อพยาน

๙. ข้อแนะนำอื่น ๆ กระดาษอุปกรณ์ใช้ เช่น ปากกา ควรใช้กระดาษอย่างดีเพราะต้องเก็บไว้เป็น หลักฐาน ปากกาเขียนควรใช้ตามเดียวตลอดในการเขียนสัญญา ผู้เขียนสัญญาเช่นกัน ใครเป็นผู้เขียน

ก็เขียนตลอด และควรระบุว่าเป็นผู้เขียนสัญญาด้วย และควรเขียนให้พอดีกับกระดาษ เช่น ไม่เขียนต่ำเกินไป หรือสูงเกินไป ทำให้เหลือที่ว่างมากอาจเกิดความสงสัยกันขึ้นมาว่าเป็นเอกสารปลอมเป็นต้น และขอเน้นว่า ก่อนลงลายมือชื่อต้องอ่านข้อความให้ดีเสียก่อนว่าเป็นไปตามที่เราต้องการหรือไม่ เมื่อถูกต้องตามความต้องการแล้วจึงลงชื่อ

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างสัญญาแบบง่าย ๆ เพื่อเป็นแนวทางหากจะให้ละเอียดตามต้องการก็เพิ่มเติมเอาอย่างไรก็ดีหากไม่แน่ใจควรปรึกษานักกฎหมายหรือผู้รู้ เช่น พนักงานที่ดิน นิติกร ทนายความ เป็นต้น จะปลอดภัยกว่า สัญญาเหล่านี้ใช้เป็นแนวในการเขียนสัญญาอื่น ๆ ได้

---

๑. สัญญากู้ยืม

ทำที่.....

วันที่..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า ..... อายุ ..... ปี

อยู่ที่ ..... ตรอก/ซอย ..... ถนน .....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

ขอทำหนังสือฉบับนี้ไว้ให้แก่ นาย/นาง/นางสาว ข้าพเจ้าได้กู้เงินผู้ให้กู้ไปเป็นเงิน .....

..... บาท (.....) และได้รับเงินจำนวนนี้ไปเรียบร้อยแล้ว

ตั้งแต่วันที่ลงในสัญญาฉบับนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมชำระดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้อยู่ละ ๑๕ ต่อปี (ร้อยละห้าสิบลึงหรือซ่งละหนึ่งบาทต่อเดือน)

ข้าพเจ้าสัญญาว่าจะชำระเงินต้นคืนแก่ผู้ให้กู้ให้เสร็จสิ้นไปภายใน วันที่..... เดือน.....

พ.ศ. .... ส่วนดอกเบี้ยนั้น ข้าพเจ้าจะชำระให้แก่ผู้ให้กู้ภายในวันที่ ..... ของทุก ๆ เดือน

จนกว่าจะชำระเงินต้นเสร็จสิ้นไป

หากข้าพเจ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ข้างต้น ข้าพเจ้ายินยอมให้ผู้กู้บอกเลิกสัญญา และเรียกเงินต้นและดอกเบี้ยที่ค้างชำระคืนได้ทันที

ลงชื่อ.....ผู้กู้

ลงชื่อ.....ผู้ให้กู้

ลงชื่อ.....พยาน

ลงชื่อ.....พยาน

๒. สัญญาค้ำประกัน

ทำที่.....

วันที่..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า.....อายุ ..... ปี

อยู่ที่..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

ซึ่งต่อไปในที่นี้จะเรียกว่า ผู้ค้ำประกัน เพื่อเป็นหลักฐานสำคัญมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ตามที่นาย/นาง/นางสาว .....

(ซึ่งต่อไปในที่นี้จะเรียกว่า ผู้กู้) ได้กู้เงินผู้ให้กู้เป็นเงิน ..... บาท (.....)

ตามสัญญากู้ยืมฉบับลงวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .... นั้น ผู้ค้ำประกัน

ยอมเข้าค้ำประกันผู้กู้โดยขอสัญญาว่า ถ้าผู้กู้ผิดนัดไม่ใช้เงินให้แก่ผู้ให้กู้หรือผู้กู้ผิดสัญญาข้อใด

ข้อหนึ่ง จนเป็นเหตุให้ผู้กู้ออกเลิกสัญญา และเรียกให้ผู้กู้ชำระหนี้แล้ว ผู้ค้ำประกันยอมรับผิด

ชำระเงินบรรดาที่ผู้กู้อาจชำระแก่ผู้ให้กู้ รวมทั้งดอกเบี้ยค่าฤชาธรรมเนียม ค่าการระคิดพัน และ

ค่าเสียหายใด ๆ ทั้งสิ้น ให้แก่ผู้กู้จนครบถ้วนในทันที โดยผู้ให้กู้ไม่จำเป็นต้องเรียกร้องเอาจากผู้

โดยตรงก่อนก็ได้

ข้อ ๒. ถ้าผู้ให้กู้อ่อนเวลาการชำระหนี้ให้แก่ผู้กู้ โดยจะแจ้งหรือไม่แจ้งให้ผู้ค้ำประกัน ทราบก็ตาม

ผู้ค้ำประกันเป็นอันยอมตกลงด้วยการให้ผ่อนเวลาเช่นนั้นทุกครั้งที่ไป และมีให้ถือเอาการผ่อนเวลา

เช่นว่านั้น เป็นเหตุปลดเปลื้องความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันเป็นอันขาด

ข้อ ๓. เพื่อเป็นหลักประกันความผิดตามสัญญานี้ ผู้ค้ำประกันขอมอบ .....

..... ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ค้ำประกันแต่ผู้เดียวให้ผู้ให้กู้ยึดถือ

ไว้เป็นประกันจนกว่าผู้ให้กู้จะได้รับชำระหนี้ที่ค้างชำระเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว

ผู้ค้ำประกันได้เข้าใจข้อความในสัญญานี้ตลอดแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ผู้ค้ำประกัน

ลงชื่อ.....พยาน

ลงชื่อ.....พยาน

๓. สัญญาซื้อขายที่ดิน

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ.....

สัญญาทำขึ้นระหว่าง ..... อายุ ..... ปี

ตั้งบ้านเรือนอยู่เลขที่ ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า

“ผู้ขาย” “ฝ่ายหนึ่ง” กับ .....

อายุ ..... ปี ตั้งบ้านเรือนอยู่เลขที่ ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้ซื้อ”

อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงทำสัญญากันดังมีข้อความต่อไปนี้

ข้อ ๑. ผู้ขายตกลงขายและผู้ซื้อตกลงซื้อที่ดินรวม .....

ที่ ..... ดังปรากฏตามแผนผังท้ายสัญญานี้ เนื้อที่ประมาณ.....ตารางวา

ซึ่งอยู่ที่ตำบล..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

เป็นเงินรวมทั้งสิ้น.....บาท (.....)

ข้อ ๒. ผู้ซื้อได้ชำระและผู้ขายได้รับเงินมัดจำไว้จากผู้ซื้อในวันทำสัญญานี้แล้วเป็นเงิน

.....บาท (.....) โดยชำระด้วย.....

ข้อ ๓. ราคาที่ดินส่วนที่เหลืออีกจำนวน.....บาท (.....)

ผู้ซื้อตกลงจะผ่อนชำระให้ ณ ภูมิลำเนาของผู้ขายให้เสร็จภายในกำหนด.....ปี โดยชำระ

เป็นรายเดือน ๆ ละ.....บาท (.....) การชำระให้ชำระภายใน

วันที่.....ของทุกเดือน เริ่มแต่เดือน ..... พ.ศ. .... เป็นต้นไป

ข้อ ๔. ผู้ขายอนุญาตให้ผู้ซื้อเข้าครอบครองใช้สิทธิปลูกสร้างในที่ดินแปลงที่ซื้อขายกันได้

ตามต้องการของผู้ซื้อนับตั้งแต่วันทำสัญญานี้เป็นต้นไป

ข้อ ๕. ในระหว่างการผ่อนชำระค่าที่ดินเป็นรายเดือนนี้ หากผู้ซื้อมีความประสงค์จะโอน

สิทธิการซื้อขายตามสัญญานี้ให้แก่บุคคลอื่นผู้ซื้อต้องขอความยินยอมจากผู้ขายก่อนและผู้ซื้อยอม

ให้ผู้ขายมีสิทธิเรียกค่าธรรมเนียมการทำสัญญาเปลี่ยนตัวผู้ซื้อจากผู้รับโอนได้เป็นเงิน.....

.....บาท (.....)

ข้อ ๖. ผู้ขายสัญญาว่าจะจัดการก่อสร้างถนน.....ขนาดกว้าง
..... เมตร ให้ผ่านหน้าที่ดินที่ซื้อขาย พร้อมทั้งจะติดตั้งสายไฟฟ้าและท่อน้ำประปา
ให้ผ่านหน้าที่ดินแปลงที่ซื้อขายกันตามสัญญานี้ให้แล้วเสร็จภายในกำหนด.....เดือน นับแต่
วันที่ทำสัญญานี้

ข้อ ๗. หากผู้ขายผิดสัญญา ผู้ซื้อจะมีสิทธิบังคับซื้อ และเรียกค่าเสียหายได้ และหากผู้ซื้อ
ผิดนัด ไม่ชำระเงินที่ค้างตามงวดที่กำหนดไว้ ผู้ซื้อยินยอมให้ถือว่าผู้ซื้อผิดสัญญายอมให้ผู้ขายริบ
เงินมัดจำและเงินที่ผ่อนชำระไว้ทั้งหมดนั้นได้ และผู้ซื้อต้องส่งมอบที่ดินคืนให้แก่ผู้ขายตามสภาพที่
ได้รับมอบไปจากผู้ขาย

ข้อ ๘. ผู้ขายสัญญาว่าจะโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ซื้อขายกันตามสัญญานี้ ให้แก่ผู้ซื้อให้
เสร็จสิ้นเรียบร้อยภายในกำหนด.....วัน นับแต่วันที่ได้ชำระเงินงวดสุดท้ายครบถ้วนตามสัญญาแล้ว

สัญญานี้ทำขึ้นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างเข้าใจข้อความใน
สัญญานี้ดีตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อให้ไว้เป็นสำคัญต่อพยานและยึดถือไว้เป็นหลักฐานฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ.....ผู้ซื้อ
ลงชื่อ.....ผู้ขาย
ลงชื่อ.....พยาน
ลงชื่อ.....พยาน

๔. สัญญาขายหน้า

ทำที่.....

วันที่..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า .....อายุ ..... ปี อยู่ที่ .....

ครอบครัว..... ถนน ..... ตำบล ..... อำเภอ .....

จังหวัด ..... ขอสัญญาไว้กับ.....อายุ ..... ปี อยู่ที่ .....

ครอบครัว..... ถนน ..... ตำบล ..... อำเภอ .....

จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในที่นี้จะเรียกว่า “นายหน้า” มีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะขายที่ดินโฉนดที่.....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด ..... จึงมอบให้นายหน้า

เป็นผู้ติดต่อซื้อ เพื่อให้ข้าพเจ้าเข้าทำสัญญากับผู้ซื้อที่ดินแปลงนี้ให้เสร็จสิ้นไป

ข้อ ๒. ถ้าข้าพเจ้าสามารถขายที่ดินให้แก่ผู้ซื้อ ตามที่นายหน้าซื้อให้ได้ในราคาไม่ต่ำกว่า.....บาท (.....) ข้าพเจ้ายินยอมจ่ายค่านายหน้าให้แก่นายหน้าในอัตรา.....เปอร์เซ็นต์ ของเงินจำนวนที่กล่าวมาแล้ว

ข้อ ๓. ถ้านายหน้าสามารถซื้อ ให้ข้าพเจ้าขายที่ดินรายนี้ได้ราคาสูงกว่าที่กำหนดไว้ในข้อ ๒ ข้าพเจ้ายินยอมยกเงินส่วนที่เกินนี้ให้แก่นายหน้าแต่นายหน้าต้องเป็นผู้เสียค่าธรรมเนียมการโอนกรรมสิทธิ์ ค่าฤชากร ค่าภาษี และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่ทางราชการเรียกเก็บจากจำนวนเงินส่วนที่เกินนี้ด้วยตนเองทั้งสิ้น

ข้อ ๔. การชำระค่านายหน้า ข้าพเจ้าจะชำระหนี้ให้ทันทีที่ข้าพเจ้าได้เข้าทำสัญญาซื้อขายกับผู้ซื้อ และรับชำระเงินจากผู้ซื้อเรียบร้อยแล้ว

ข้อ ๕. สัญญานายหน้าฉบับนี้ มีผลใช้บังคับจนถึงวันที่..... เดือน.....

พ.ศ.....

ลงชื่อ.....ผู้ให้สัญญา

ลงชื่อ.....นายหน้า

ลงชื่อ.....พยาน

ลงชื่อ.....พยาน

๕. หนังสือแสดงความยินยอมของคู่สมรส

ทำที่ .....

หนังสือนี้แสดงว่า ข้าพเจ้า ..... อายุ ..... ปี
ยินยอมให้.....ซึ่งเป็นคู่สมรสของข้าพเจ้าและซึ่งมีอายุ..... ปี
ทำนิติกรรม และ หรือกิจการดังต่อไปนี้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของข้าพเจ้าอีก

.....
.....

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ เมื่อวันที่..... เดือน ..... พ.ศ. ....
และขอรับผิดชอบในกิจการ หรือนิติกรรมที่คู่สมรสของข้าพเจ้ากระทำลงไปทุกประการ

ลงชื่อ.....คู่สมรสผู้ให้ความยินยอม

ลงชื่อ.....พยาน

การกู้ยืม

ชาญ แก้วชูใส*

๑. ความหมาย

ถาม การกู้ยืมกับการยืมแตกต่างกันอย่างไร

ตอบ การกู้ยืม หมายถึง การกู้ยืมเงิน ถ้ายืมทรัพย์สินอย่างอื่น เรียกว่า การยืมแต่ไม่ใช่กู้ยืม
(ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๐ มาตรา ๖๕๒)

๒. หลักฐานการกู้ยืม

ถาม การกู้ยืมเงินต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือเสมอไปหรือไม่

ตอบ ถ้าการกู้ยืมเงินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไป จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมเป็นสำคัญ ถ้าการกู้ยืมเงินไม่เกินห้าสิบบาทไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือแต่อย่างใด
(ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๒)

ถาม หลักฐานแห่งการกู้จะต้องมีด้อยค่าอย่างไร

ตอบ หนังสือที่จะเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้จะต้องมีด้อยค่าหรือใจความให้เห็นว่ามี
การกู้ยืมกัน (ฎีกา ๗๕๘/๒๔๗๓)

ถาม กู้ยืมเงินกันเกินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไปโดยไม่มีเอกสารต่อกัน ภายหลังมีหลักฐานจะใช้ได้หรือไม่

ตอบ การกู้ยืมตั้งแต่ ๕๐ บาทขึ้นไป แต่ไม่มีเอกสารต่อกันภายหลังผู้ยืมมีจดหมายรับรองหนี้หนี้
ถือได้ว่ามีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ ผู้กู้ยืมต้องรับผิดชอบ (ฎีกา ๑๑๑/๒๔๗๓)

ถาม ถ้าหนังสือหลักฐานการกู้หายจะฟ้องเรียกเงินได้หรือไม่

ตอบ การกู้ยืมเงินโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือ แม้หนังสือกู้หายผู้ให้กู้ฟ้องเรียกเงินได้
(ฎีกา ๙๙๙/๒๔๗๓) โดยนำผู้เขียนและผู้เซ็นชื่อเป็นพยานในสัญญากู้ยืมมาสืบได้
(ฎีกา ๓๔/๒๔๗๖)

ถาม บันทึกรับประจำวันของพนักงานสอบสวนใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินได้หรือไม่

ตอบ บันทึกรับประจำวันของพนักงานสอบสวนที่มีข้อความชัดเจนว่า จำเลยรับรองว่าได้กู้ยืมเงิน
ของโจทก์ไปจำนวนเท่านี้เท่านี้จริง และจำเลยได้ลงลายมือชื่อไว้ท้ายบันทึกนั้นด้วย แม้จะ
เป็นเรื่องพนักงานสอบสวนเรียกไกลเกลี่ยในทางอาญาก็ตามก็ใช้บันทึกนั้นเป็นหลักฐาน
แห่งการกู้ยืมได้ (ฎีกา ๖๕๔/๒๕๐๙)

* อดีตประธานกรรมการมรรยาททนายความ หัวหน้าสำนักงานทนายความ

๓. การใช้เงินกู้ยืมคืน

ถาม การใช้เงินกู้ยืมเกินห้าสิบบาทคืนให้แก่ผู้กู้ต้องมีหลักฐานเพียงใด

ตอบ การใช้เงินกู้ยืมที่มีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น กฎหมายมีบทบัญญัติบังคับไว้เป็นพิเศษว่า ผู้กู้นำสืบการใช้เงินได้เฉพาะเท่าที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๖๕๓ วรรคสองเท่านั้น จำเลยจะสืบพยานบุคคลว่าได้ชำระคืนเงินกู้แล้วแต่โจทก์ไม่คืนสัญญาให้ยอมไม่ได้ เมื่อจำเลยไม่มีหลักฐานการใช้เงินตามที่กฎหมายบัญญัติไว้มาแสดงต่อศาล จำเลยก็ต้องแพคดี (ฎีกา ๒๖๓/๔/๒๕๐๘)

ถาม หลักฐานหนังสือ ไอ.ไอ.ยู เป็นหลักฐานการกู้ยืมได้เพียงใด และการชำระหนี้ต้องปฏิบัติอย่างไร

ตอบ หนังสือ ไอ.ไอ.ยู เป็นหลักฐานการกู้ยืมเงิน ซึ่งลูกหนี้ทำให้เจ้าหนี้เก็บไว้ เมื่อไม่มีหลักฐานแสดงว่าลูกหนี้ได้ชำระหนี้แล้ว ต้องถือว่าลูกหนี้ยังเป็นหนี้อยู่ตามเอกสารนั้น (ฎีกา ๖๕/๒๕๐๗)

ถาม จะนำพยานบุคคลนำสืบว่าจำเลยได้ใช้สิทธิเงินยืมโจทก์แล้วได้หรือไม่

ตอบ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๓ วรรคสองเป็นบทบังคับเด็ดขาด ฉะนั้น จำเลยจึงนำสืบว่าจำเลยได้ใช้เงินให้โจทก์แล้ว โดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือได้เวนคือเอกสารหรือแพ่งเพิกถอนเอกสารนั้นแล้ว มิได้ (ฎีกา ๑๖๑๒/๒๕๑๒)

ถาม พนักงานสอบสวนได้บันทึกการที่ผู้ให้กู้รับเงินจากผู้ไฉนถือเป็นหลักฐานการใช้เงินได้หรือไม่

ตอบ เช็คจำเลยถึงกำหนดไม่มีเงิน จำเลยนำเงินตามเช็คไปมอบให้พนักงานสอบสวนได้บันทึกและให้โจทก์เซ็นรับเงินนั้นไว้ในบันทึกแล้ว จำเลยยอมนำสืบอ้างบันทึกซึ่งมีลายมือชื่อโจทก์ผู้ให้กู้ว่า ได้มีการใช้เงินได้ (ฎีกา ๒๙๖/๒๕๑๙)

ถาม ลายพิมพ์นิ้วมือใช้เป็นหลักฐานเอกสารได้เพียงใด

ตอบ โจทก์พิมพ์ลายมือแต่ไม่มีพยานลงลายมือชื่อรับรองสองคน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙ วรรคสาม เท่ากับโจทก์มิได้ลงลายมือชื่อในหลักฐานการใช้เงิน จำเลยจึงใช้เป็นหลักฐานไม่ได้ว่าโจทก์ได้รับชำระหนี้ตามที่ปรากฏในเอกสารนั้น (ฎีกา ๒๕๕๐/๒๕๒๔)

๔. กรณีสัญญาไม่มีกำหนดชำระเงินกู้ยืมคืน

ถาม สัญญากู้ยืมไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ เจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระได้เมื่อใด

ตอบ สัญญากู้ยืมไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ ผู้ให้กู้ยอมมีสิทธิเรียกให้ผู้กู้ชำระหนี้เมื่อใดก็ได้ (ฎีกา ๑๑๒๔/๒๕๑๑)

ถาม หนี้กู้ยืมที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ ก่อนฟ้องจะต้องบอกกล่าวทวงถามหรือไม่

ตอบ หนี้กู้ยืมที่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาอันพึงชำระหนี้ไว้ก่อน เจ้าหนี้จะฟ้องให้ชำระหนี้ที่ยืมไปโดยไม่ต้องบอกกล่าวทวงถามก็ได้ (ฎีกา ๑๓๒๔/๒๕๑๙)

ถาม หน้าที่มีกำหนดเวลาชำระจะฟ้องเรียกให้ลูกหนี้ชำระก่อนกำหนดได้หรือไม่ ?

ตอบ เจ้าหนี้จะฟ้องขอให้ชำระหนี้ก่อนถึงกำหนดชำระไม่ได้ (ฎีกา ๘๓๑/๒๕๔๒)

๕. การติดดอกเบี้ยยเงินกู้ยืม

ถาม ถ้าเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรามีผลเสียหายเพียงใด ?

ตอบ การกู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นเป็นโมฆะเฉพาะดอกเบี้ยเท่านั้น ต้นเงินหาเป็นโมฆะไม่ ผู้ให้ฟ้องเรียกต้นเงินกู้คืนได้ (ฎีกา ๔๗๘/๒๕๔๘, ๑๓๖/๒๕๐๓, ๑๕๖๕/๒๕๒๔)

ถาม สัญญากู้ยืมที่ระบุว่าให้ติดดอกเบี้ยกันตามกฎหมายนั้นคิดได้เพียงใด ?

ตอบ หนังสือสัญญากู้ยืมที่ระบุว่าให้ติดดอกเบี้ยกันตามกฎหมาย ติดดอกเบี้ยกันได้เพียงร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี และโจทก์ผู้ให้กู้เปลี่ยนแปลงข้อความให้หนังสือสัญญาเป็นว่าได้ตกลงในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปีไม่ได้ (ฎีกา ๒๓๕/๒๕๐๓)

ถาม การชำระดอกเบี้ยต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ ?

ตอบ การชำระดอกเบี้ยไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๓ วรรคสอง จึงนำพยานบุคคลสืบว่าได้ชำระดอกเบี้ยแล้วได้ (ฎีกา ๑๐๘๔/๒๕๑๐, ๒๙๑๐/๒๕๔๑๕/๒๕๒๔)

ถาม ถ้าไม่กำหนดอัตราดอกเบี้ยกันไว้ ผู้ให้กู้จะเรียกได้เพียงใด ?

ตอบ สัญญากู้ยืมข้อความว่า ผู้กู้ยอมให้ดอกเบี้ยแก่ผู้ให้กู้แต่อัตราดอกเบี้ยไม่ได้กำหนดไว้จึงต้องใช้อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗ (ฎีกา ๑๑๒๔/๒๕๑๑)

๖. การรับเอาทรัพย์สินอื่นชำระหนี้แทนเงินกู้ยืม

ถาม การโอนที่ดินชำระหนี้จะต้องมีหลักฐานการชำระหนี้เป็นหนังสือหรือไม่ ?

ตอบ การชำระหนี้เงินกู้ด้วยการโอนที่ดินให้เจ้าหนี้เป็นการชำระหนี้อย่างอื่นซึ่งมิใช่การชำระหนี้ด้วยเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ แม้มิได้มีหลักฐานการชำระหนี้เป็นหนังสือตามมาตรา ๖๕๓ ศาลก็รับฟังพยานบุคคลที่นำมาสืบในเรื่องการชำระหนี้นั้นได้เมื่อโอนที่ดินชำระหนี้ หนี้เงินกู้แล้ว หนี้นั้นก็ระงับไป (ฎีกา ๑๑๗๘/๒๕๑๐)

ถาม การตกลงกันด้วยวาจาขณะทำหนังสือสัญญากู้ยืมว่าผู้ให้กู้ยอมให้ผู้กู้ชำระหนี้ด้วยข้าวเปลือกจะมีผลตามกฎหมายหรือไม่ ?

ตอบ จำเลยให้การว่า ขณะทำหนังสือสัญญากู้ยืม จำเลยได้ตกลงกันด้วยวาจา ว่าโจทก์ยอมให้จำเลยชำระหนี้เงินกู้ยืมด้วยข้าวเปลือก ๓ เกวียนก็ได้ ต่อมาจำเลยได้มอบข้าวเปลือกให้โจทก์แล้ว หนี้จึงระงับ จำเลยนำพยานบุคคลมาสืบตามที่ให้การนี้ได้ ไม่เป็นการสืบเปลี่ยนแปลงเอกสาร เพราะเป็นการสืบถึงการชำระหนี้เพื่อให้หนี้ระงับไปไม่ต้องห้าม (ฎีกา ๓๕๓/๒๕๑๑)

ถาม การชำระหนี้ด้วยเช็คจะต้องมีใบรับเงินของเจ้าหนี้หรือไม่ ?

ตอบ ลูกหนี้ยื่นเงินโดยออกเช็คลงวันที่ล่วงหน้าให้เจ้าหนี้ไว้และทำหนังสือให้ไว้ด้วยว่าได้ยื่นเงินและออกเช็คให้ไว้ หากไม่ใช้เงินตามกำหนดให้เจ้าหนี้ฟ้องต่อศาลได้แทนสัญญากู้ได้ดังนี้ เมื่อธนาคารปฏิเสธการใช้เงินตามเช็ค เจ้าหนี้ทวงถามตามเอกสารนั้น หรือตามเช็คก็ได้ ลูกหนี้ชำระเงินแก่เจ้าหนี้ตามเช็คแล้ว หนี้ระงับโดยไม่ต้อง มีใบรับเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๓ เมื่อหนี้ระงับแล้วเจ้าหนี้ขอรับชำระหนี้เอกสารนั้นไม่ได้ (ฎีกา ๘/๒๕๑๘)

๗. ความรับผิดชอบในค่าธรรมเนียม

ถาม ผู้กู้ยืมหรือผู้ให้เป็นผู้รับผิดชอบในค่าธรรมเนียม ?

ตอบ ค่าธรรมเนียมในการทำสัญญา ค่าส่งมอบและค่าส่งคืนเงินยืม ย่อมตกแก่ผู้ยืมเป็นผู้เสีย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๑ (ยังไม่มีคำพิพากษาฎีกา)

๘. อายุความในการฟ้องเรียกเงินกู้ยืม

ถาม การฟ้องเรียกหนี้เงินกู้ ต้องฟ้องภายในกี่ปี ?

ตอบ อายุความฟ้องเรียกเงินกู้ยืมไม่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ต้องถือว่ามีการกำหนดอายุความ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๔ (ฎีกา ๒๒/๒๕๗๙)

ถาม หนี้บางอย่างที่เปลี่ยนเป็นหนี้เงินกู้ต้องฟ้องภายในกี่ปี ?

ตอบ โจทก์ฟ้องขอให้ศาลบังคับจำเลยตามสัญญากู้ยืม ซึ่งมีมูลหนี้จากการทำละเมิดของจำเลย อายุความเรียกร้องต้องเป็นไปตามเรื่องกู้ยืม มิใช่เรื่องมูลละเมิด (ฎีกา ๘๙/๒๕๑๘) ชื่อของแล้วแต่ชำระเงินไม่หมด จึงทำเป็นหนังสือกู้ให้ผู้ขายไว้ดังนี้ อายุความฟ้องร้องในเรื่องนี้มีกำหนด ๑๐ ปี (ฎีกา ๑๒๘/๒๕๘๑)

๙. สัญญากู้ยืมที่ฝ่าฝืนกฎหมาย

ถาม ผู้ให้กู้รอกจำนวนเงินเกินจำนวนที่ตกลงกันในแบบพิมพ์สัญญาเงินกู้ที่ผู้กู้ลงลายมือชื่อไว้จะมีผลตามกฎหมายหรือไม่ ?

ตอบ จำเลยกู้เงินโจทก์ ๘,๐๐๐ บาท และเซ็นชื่อในแบบพิมพ์สัญญาโดยไม่กรอกข้อความ โจทก์นำไปกรอกข้อความเป็น ๓๐,๐๐๐ บาท ขัดต่อข้อตกลงระหว่างโจทก์จำเลย สัญญาที่โจทก์นำมาฟ้องจึงเป็นเอกสารปลอม ใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ (ฎีกา ๑๒๙๐/๒๕๑๖, ๘๐/๒๕๑๘, ๒๖๙๒/๒๕๒๒)

ถาม สัญญาที่ส่งอ้างต่อศาลไม่ได้ขีดฆ่าอากรแสตมป์จะเป็นพยานหลักฐานในคดีนั้นได้หรือไม่ ?

ตอบ หนังสือสัญญาที่โจทก์ส่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาลโดยมิได้ขีดฆ่าอากรแสตมป์จึงใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีไม่ได้ตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๑๘ เป็นผลให้คดีโจทก์ไม่มีหลักฐานที่จะฟังว่าจำเลยกู้ยืมเงินโจทก์ดังฟ้อง (ฎีกา ๒๗๓๘/๒๕๑๗)

๑๐. สรุป

กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมนี้มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากคนจนที่เป็นผู้กู้ยืม กฎหมายเรื่องนี้มีบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๔๖๗ ต่อมาได้มีการตรวจชำระใหม่ และตราพระราชกฤษฎีกาประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๗๒ นับตั้งแต่วันประกาศใช้ครั้งแรกจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นเวลารวม ๗๐ ปี ในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๗ ดังนั้น ที่ได้รับรวบรวมสาระสำคัญของเรื่องกู้ยืมพิมพ์ไว้ด้วยตามที่ได้รับมอบหมายมั่นใจว่าจะเป็นประโยชน์ แก่ผู้สนใจ ที่เกี่ยวข้องกับการ กู้ยืมเป็นอย่างมากสมตามเจตนารมณ์ของสภานายความและความปรารถนาของรัฐบาล ปัจจุบัน ซึ่งมี ฯพณฯ ชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ในอันที่จะให้การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายเชิงรุก เผยแพร่อย่างกว้างขวาง

๑๖ ธันวาคม ๒๕๓๖

ความรู้เรื่องจำนอง

ศักดิ์ ผลสวัสดิ์*

ถาม การจำนองคืออะไร ?

ตอบ การจำนองก็คือการที่บุคคลคนหนึ่งนำทรัพย์สินไปเป็นประกันหนี้ของตัวเองหรือของผู้อื่น ต่อเจ้าหนี้ซึ่งกฎหมายเรียกว่า ผู้จำนองเอาทรัพย์สินไปตราไว้กับผู้รับจำนอง

ถาม การจำนองจะต้องเอาทรัพย์สินไปมอบให้ไว้กับผู้รับจำนองหรือไม่ ?

ตอบ ผู้จำนองไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินให้ไว้กับผู้รับจำนอง ผู้จำนองที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่นำไปจำนอง เพียงนำไปจดทะเบียนต่อพนักงานที่ดินเท่านั้น และเมื่อจำนองแล้วผู้รับจำนอง ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินยังคงมีสิทธิใช้สอยหรือทำกินในทรัพย์สินต่อไปตามเดิม

ถาม การจำนองเป็นผลดีต่อเจ้าหนี้อย่างไร ?

ตอบ เจ้าหนี้ที่ได้รับจำนองไว้มีสิทธิพิเศษที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ได้รับจำนองไว้ก่อน เจ้าหนี้ที่ไม่ได้รับจำนอง ซึ่งกฎหมายเรียกว่า เจ้าหนี้สามัญโดยสิทธินี้คิดไปกับตัวทรัพย์สินที่จำนองตลอดไป ถึงแม้ทรัพย์สินจะได้มีการโอนกรรมสิทธิ์ไปยังบุคคลอื่นแล้วก็ตามเจ้าหนี้ที่ได้รับจำนองไว้ก็ยังมีสิทธิดีกว่าเจ้าหนี้สามัญ คือ มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนนั่นเอง

ถาม มีทรัพย์สินใดบ้างที่กฎหมายอนุญาตให้นำมาจำนองได้ ?

ตอบ กฎหมายอนุญาตให้นำอสังหาริมทรัพย์ทุกชนิดทุกประเภทมาจำนองได้บางท่านอาจสงสัยว่า อสังหาริมทรัพย์คืออะไร อสังหาริมทรัพย์คือที่ดินกับทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดิน หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน เช่น ดิ็กแถวหรือบ้านซึ่งปลูกอยู่ในที่ดินมีลักษณะเป็นถาวร กล่าวคือ เป็นทรัพย์สินซึ่งเคลื่อนที่ไม่ได้นั่นเอง ซึ่งโดยทั่วไปก็เป็นการจำนองที่ดินและดิ็กแถว หรือโรงงานหรือบ้าน ทรัพย์สินอื่น ๆ นอกจากนั้นมักจะไม่นิยมที่จะนำมาจำนองอาจเป็นได้ว่าทรัพย์สินอื่นอาจมีการบุบสลายหรือสูญหายได้ เจ้าหนี้จึงไม่ค่อยนิยมที่จะรับจำนอง

ถาม มีข้อยกเว้นให้นำอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินซึ่งเคลื่อนที่ได้มาจำนองบ้างหรือไม่ ?

ตอบ กฎหมายอนุญาตให้นำอสังหาริมทรัพย์บางอย่างมาจำนองได้แต่สังหาริมทรัพย์นั้นต้องมีการจดทะเบียนไว้แล้ว คือ

(๑) เรือกำปั่น หรือเรือมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าพันตันขึ้นไป

(๒) แพ ซึ่งน่าจะคงหมายถึงแพที่มีการปลูกเรือนแพ ซึ่งจอดประจำอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งคงจะไม่หมายความถึงแพซึ่งเป็นท่อนซุง หรือแพไม้ไผ่ ซึ่งลากจูงไปตามแม่น้ำลำคลอง

* นายทะเบียนสภาพนายความ

(๓) สัตว์พาหนะ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย

(๔) สิ่งหามทรัพย์อื่นๆ ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะการ เช่น เครื่องจักร หรือ ทรัพย์อื่นๆ ซึ่งกฎหมายอนุญาตให้มีการจดทะเบียนเป็นการเฉพาะราย

ถาม ทำอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นสัญญาจำนองที่สมบูรณ์ ?

ตอบ ต้องเข้าหลักเกณฑ์ต่อไปนี้จึงจะถือว่าเป็นสัญญาจำนองที่สมบูรณ์

(๑) ต้องระบุให้เป็นการชัดเจนว่าจะจำนองทรัพย์สินใด เช่น จำนองที่ดินต้องระบุให้ชัดว่าที่ดินโฉนดที่เท่าใด ที่ดินตั้งอยู่ที่ไหน เป็นต้น

(๒) ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินในขณะจำนองเท่านั้นจึงจำนองได้ จะไปเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาจำนองไม่ได้

(๓) ผู้ใดมีกรรมสิทธิในทรัพย์สินเท่าใดก็มีสิทธิจำนองเท่านั้น เช่น เป็นเจ้าของรวมในที่ดินกับบุคคลอื่น ก็จำนองได้เท่าที่ตนเองมีกรรมสิทธิเท่านั้น

(๔) การจำนองถือว่าเป็นการค้ำประกันด้วยทรัพย์สิน ฉะนั้นจึงต้องอยู่ในเงื่อนไขที่ว่า

๔.๑ ต้องมีหนี้อันสมบูรณ์ จึงจะจำนองเป็นประกันได้

๔.๒ หนี้นั้นอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไข อาจจะประกันไว้เพื่อหนี้ที่อาจเกิดขึ้นจริงในอนาคตก็ได้

๔.๓ การค้ำประกันหนี้ทำโดยสำคัญผิดก็ดี หรือทำโดยผู้ไร้ความสามารถก็ดี หากผู้จำนอง รู้เหตุการณ์ดังกล่าวแล้วยังยอมรับเข้าทำการค้ำประกัน ก็ถือว่าการค้ำประกัน สมบูรณ์ผูกพันผู้จำนอง

(๕) สัญญาจำนองจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ของสำนักงานที่ดิน หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ถาม การจำนองนอกจากจะจำนองเพื่อประกันหนี้ของตนแล้ว จะประกันหนี้ของบุคคลอื่นได้หรือไม่ ?

ตอบ การจำนองถือว่าเป็นการค้ำประกันชนิดหนึ่ง คือใช้ทรัพย์สินเป็นประกัน ฉะนั้นจึงสามารถจดทะเบียนจำนองเพื่อค้ำประกันหนี้ของบุคคลอื่นได้ เช่น นาย ก. ขอกู้เงินธนาคาร ข. นาย ก. สามารถนำที่ดินไปจดทะเบียนไว้ต่อธนาคาร ข. เพื่อค้ำประกันหนี้ของ นาย ก. ได้

ถาม ผู้รับจำนองจะขอทำความตกลงไว้ก่อนจำนอง หรือก่อนหนี้ถึงกำหนดชำระว่าถ้าผู้จำนองไม่ชำระหนี้ให้ผู้รับจำนองเข้าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือยอมให้เจ้าหน้าที่ผู้รับจำนองจัดการกับทรัพย์สินจำนองเองได้หรือไม่ ?

ตอบ เจ้าหน้าที่ผู้รับจำนองจะทำความตกลงไว้ก่อนไม่ได้ หากมีข้อตกลงกันไว้ก็ใช้บังคับไม่ได้

ถาม เมื่อมีการจำนองแล้วในระหว่างที่ยังไม่ได้จำนอง ผู้จำนองจะนำทรัพย์สินที่จำนองไปจำนองบุคคลอื่นอีกได้หรือไม่ ?

ตอบ ผู้จ้างสามารถนำไปจ้างคนอื่นได้ซึ่งเรียกว่าเป็นการจ้างอันดับสองหรืออันดับสามสุด
แต่ว่าเจ้าหน้าที่โดยยอมรับจ้างไว้

ถาม เมื่อจ้างแล้วผู้จ้างจะขอชำระหนี้เป็นงวด ๆ หรือผ่อนชำระได้หรือไม่ ?

ตอบ ถ้าไม่มีข้อห้ามในสัญญา ผู้จ้างสามารถชำระหนี้เป็นงวด ๆ หรือผ่อนชำระจนกว่าจะครบได้
แต่ผู้จ้างจะขอให้เจ้าหน้าที่ปลดจ้างหรือไถ่ถอนจ้างเป็นบางส่วนไม่ได้ เว้นแต่เจ้าหน้าที่
ผู้รับจ้างจะยินยอมด้วย แต่จะต้องทำการจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่ดินหรือเจ้าหน้าที่
ที่เกี่ยวข้องจึงจะสมบูรณ์

ถาม เมื่อมีการจดทะเบียนจ้างแล้ว หากผู้จ้างจะไปก่อภาระในที่ดินเพิ่มขึ้นอีกได้
หรือไม่ ?

ตอบ เมื่อมีการจดทะเบียนจ้างแล้ว หากผู้จ้างจะไปก่อภาระในที่ดินเพิ่มขึ้น เช่น จดทะเบียน
ภาระจำยอม จดทะเบียนสิทธิเหนือพื้นดิน หรือสิทธิเก็บกินให้บุคคลอื่น ผู้รับจ้างจะต้อง
ยินยอมด้วยหากไม่ยินยอม ผู้รับจ้างสามารถขอให้ลบการจดทะเบียนทั้งหลายออกจาก
ทะเบียนได้ กล่าวคือสิทธิจ้างถือว่าเป็นใหญ่กว่าสิทธิอื่น ๆ ที่ได้ทำลงโดยผู้รับจ้างไม่ได้
ให้ความยินยอมนั่นเอง

ถาม เมื่อผู้จ้างไม่ยอมชำระหนี้ตามกำหนด ผู้รับจ้างจะต้องทำอะไร ?

ตอบ ผู้รับจ้างจะต้องทำการบังคับจ้าง

ถาม การบังคับจ้างจะต้องทำอะไร ?

ตอบ การบังคับจ้างแบ่งเป็น ๒ อย่าง

(๑) การบังคับจ้างกับผู้จ้างโดยตรงผู้รับจ้างจะต้องทำเป็นจดหมายบอกกล่าวไป
ยังผู้จ้างให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควรซึ่งปกติก็จะใช้เวลาประมาณ ๓๐ วัน
เมื่อครบกำหนดชำระแล้วผู้จ้างยังทำเป็นทองไม่รู้ร้อน ไม่ยอมชำระหนี้ผู้รับจ้าง
ต้องฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้ศาลทำการยึด ทรัพย์ที่จ้างนำออกขายทอดตลาด
โดยเจ้าพนักงานบังคับคดี นำเงินมาชำระหนี้ ให้ผู้รับจ้าง

(๒) การบังคับจ้างกับผู้รับโอนทรัพย์ ซึ่งได้มีการจ้างไว้ ซึ่งกฎหมายอนุญาตให้มี
การโอนกรรมสิทธิ์ระหว่างจ้างไว้ซึ่งการจ้างก็ยังคงผูกพันกับตัวทรัพย์ตลอดไป
จนกว่าจะมีการได้จ้าง หรือบังคับจ้างในกรณีนี้ผู้รับจ้างที่ประสงค์จะบังคับ
จ้างจะต้องทำจดหมายแจ้งไปยังผู้รับโอนเป็นเวลา ๑ เดือน ซึ่งไม่ใช่ ๓๐ วัน
กล่าวคือ จะต้องคว่าเดือนใดมีกี่วันก็ต้องบอกกล่าวให้ครบวันของแต่ละเดือน ซึ่งเมื่อ
ครบแล้วผู้รับโอนทรัพย์ยังไม่ยอมชำระหนี้ ผู้รับจ้างก็ต้องฟ้องคดี เพื่อให้ศาล
สั่งเจ้าพนักงาน บังคับคดีทำการยึดทรัพย์จ้างนำออกขายทอดตลาดนำเงินมา

ชำระหนี้เช่นเดียวกัน

ถาม เมื่อกฎหมายห้ามผู้รับจ้างของเขาทรัพย์สินจ้างเองเป็นของตนเองก่อนมีการจดทะเบียนหรือก่อนถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ แต่หากเป็นกรณีที่ถึงกำหนดชำระหนี้แล้วผู้จ้างหรือผู้รับโอนไม่ยอมชำระหนี้ ผู้รับจ้างจะเอาทรัพย์สินหลุดเป็นของตนเองได้หรือไม่ ?

ตอบ ผู้รับจ้างสามารถเอาทรัพย์สินหลุดเป็นของตนเองได้แต่ต้องอยู่ในเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้จ้างหรือลูกหนี้ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วเป็นเวลาถึงห้าปี
- (๒) ผู้จ้างไม่สามารถหรือไม่ได้แสดงให้เห็นว่าราคาทรัพย์สินที่จ้างมากกว่าจำนวนหนี้ที่ต้องชำระ
- (๓) ไม่มีการจ้างรายอื่น หรือไม่มีบริมสิทธิ (สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นซึ่งกฎหมายได้จัดลำดับไว้) ได้มีการจดทะเบียนไว้

ถาม เมื่อเอาทรัพย์สินจ้างหลุด หรือขายทอดตลาดแล้วแต่ปรากฏว่าราคาทรัพย์สินต่ำกว่าจำนวนหนี้ผู้จ้างยังจะต้องรับผิดชอบในหนี้ที่ยังเหลืออีกหรือไม่ ?

ตอบ ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบในจำนวนหนี้ที่ยังเหลือ เว้นแต่จะมีข้อตกลงกับผู้รับจ้างเป็นอย่างอื่น เช่นว่า ผู้จ้างให้ยึดทรัพย์สินอื่นชำระหนี้จนครบ เช่นนี้ผู้จ้างก็ต้องรับผิดชอบตามข้อตกลงดังกล่าว

ถาม ในกรณีที่ผู้รับจ้างหลายคน หากมีการบังคับจ้างเอง และขายทอดตลาดแล้ว ผู้รับจ้างแต่ละคนมีสิทธิอย่างไร ?

ตอบ ผู้รับจ้างคนก่อนมีสิทธิจะได้รับชำระหนี้จนครบถ้วนก่อนผู้รับจ้างคนหลัง

ถาม ในกรณีที่ผู้รับจ้างหลายคน และผู้รับจ้างหลายคนหลังเห็นว่าราคาทรัพย์สินมีจำนวนน้อยและเกรงว่าจะไม่ได้รับชำระหนี้หากปล่อยให้ผู้รับจ้างคนก่อนฟ้องคดีก่อน จึงรีบใช้สิทธิฟ้องคดีและขอเอาทรัพย์สินออกขายทอดตลาด เพื่อใช้หนี้ของตนก่อนได้หรือไม่ ?

ตอบ ผู้รับจ้างคนหลังจะใช้สิทธิดังกล่าวไม่ได้ ถึงแม้เจ้าหนี้ผู้รับจ้างคนหลังจะฟ้องคดีก่อน ผลที่สุดเจ้าหนี้ผู้รับจ้างคนแรกก็ต้องได้รับชำระหนี้ก่อนอยู่นั่นเอง

ถาม ในกรณีที่หนี้ที่ผู้จ้างเข้าค้ำประกันได้ขาดอายุความลง เจ้าหนี้ผู้รับจ้างจะยังมีสิทธิบังคับจ้างเองในหนี้ที่ขาดอายุความอยู่อีกหรือไม่ ?

ตอบ ถึงแม้ว่าหนี้จะขาดอายุความแล้วผู้รับจ้างก็ยังมีสิทธิจะบังคับจ้างเองอยู่อีก แต่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยที่ค้างได้เพียงห้าปี ส่วนที่เกินจากห้าปีเรียกไม่ได้

ถาม สัญญาจ้างจะระงับเมื่อใด ?

ตอบ สัญญาจ้างจะระงับเมื่อ

- (๑) เมื่อหนี้ที่เป็นประกันระดับหรือหมดสิ้นไป ยกเว้นการขาดอายุความ
- (๒) เมื่อผู้รับจำนองทำหนังสือปลดหนี้ให้ผู้จำนอง
- (๓) เมื่อผู้จำนองหลุดพ้น เช่น มีการชำระหนี้เป็นการครบถ้วนแล้ว
- (๔) เมื่อมีการไถถอนจำนอง
- (๕) เมื่อมีการบังคับจำนองและมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินซึ่งจำนองต้องถือว่าสัญญาจำนองระดับซึ่งเจ้าหนี้ผู้รับจำนองอันดับหลังไม่ต้องไปฟ้องบังคับจำนองอีก เพียงแต่ต้องยื่นคำร้องต่อศาลขอรับชำระหนี้ของตนตามลำดับการจำนองเท่านั้น

ถาม การชำระหนี้ทั้งหมดก็ดี บางส่วนก็ดี การตกลงระดับหนี้ก็ดีคือการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขใด ๆ ก็ดีทำอย่างไรจึงจะสมบูรณ์ ?

ตอบ จะต้องนำไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งก็คือเจ้าพนักงานที่ดินหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบนั่นเอง ซึ่งหากละเลยไม่ยอมปฏิบัติหรือนอนหลับทับสิทธิ์เสีย กฎหมายระบุว่าห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก เช่น อาจจะอ้างว่าชำระหนี้แล้วไม่ได้ หรืออ้างว่าผู้รับจำนองได้ปลดหนี้ให้แล้วไม่ได้ เป็นต้น

ขายฝาก

ธนา เภยจาทิกุล*

ถาม ขายฝาก คืออะไร ?

ตอบ คือสัญญาซื้อขายซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกไปยังผู้ซื้อ โดยมีข้อตกลงว่าผู้ขายอาจไถ่ถอนทรัพย์สินคืนได้ภายในกำหนดที่ตกลงกัน

ถาม ทรัพย์สินอะไรบ้างที่ขายฝากกันได้ มีกำหนดสูงสุดกี่ปี ?

ตอบ อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน บ้าน ขายฝากสูงสุดได้ ๑๐ ปี สงหาอสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ ขายฝากสูงสุดได้ ๓ ปี

ถาม การขายฝากต้องไปทำที่ไหน เสียค่าธรรมเนียมหรือไม่ ?

ตอบ ต้องไปจดทะเบียนที่สำนักงานที่ดินซึ่งที่ดินตั้งอยู่ในเขต และต้องเสียค่าธรรมเนียม ค่าอากรค่าภาษี เหมือนกับการซื้อขายธรรมดา

ถาม ใครบ้างมีสิทธิไถ่ทรัพย์สิน ?

ตอบ ๑. ผู้ขายเดิม หรือทายาท
๒. ผู้รับโอนสิทธิ
๓. บุคคลซึ่งในข้อสัญญาระบุให้ไถ่คืนได้

ถาม การไถ่คืนต้องไปทำที่ไหน เสียค่าธรรมเนียมอีกหรือไม่ ?

ตอบ ต้องไปจดทะเบียนไถ่คืน ที่สำนักงานที่ดิน แต่ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าภาษีอีก มีเพียงต้องชำระค่าอากรเท่านั้น

ถาม ถ้าไม่ไถ่ทรัพย์สินคืนภายในกำหนดผลเป็นอย่างไร ?

ตอบ ทรัพย์สินตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ซื้อโดยเด็ดขาด ผู้ซื้อไม่มีสิทธิขอไถ่คืน

ถาม ถ้าวันสุดท้ายของสัญญาข้อตกลงผู้ขายไปใช้สิทธิไถ่คืนแต่ผู้ซื้อไม่ยอมหรือไม่พบตัวทำอย่างไร ?

ตอบ ผู้ซื้อจะต้องนำหลักฐานสัญญาขายฝาก เงินค่าไถ่คืนไปยังสำนักงานวางทรัพย์สิน กรมบังคับคดี เพื่อแจ้งต่อเจ้าหน้าที่วางทรัพย์สินขอไถ่ทรัพย์สินคืนภายในกำหนดซึ่งเจ้าหน้าที่จะออกใบเสร็จและเลขรับไว้เป็นหลักฐาน

ถาม สำนักงานวางทรัพย์สินอยู่ที่ไหน ?

ตอบ กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ที่กรมบังคับคดี ต่างจังหวัด ตั้งอยู่ที่ที่ทำการของศาลจังหวัดหรือที่ทำการของสำนักงานวางทรัพย์สิน

ถาม ข้อควรระวังการขายฝาก คืออะไร ?

* ประธานคณะกรรมการโครงการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย สภานายความ

ตอบ การขายฝากกรรมสิทธิ์ตกไปยังผู้ซื้อฝากทันทีต่างกับจำนองกรรมสิทธิ์ยังคงอยู่กับเจ้าของ
ทรัพย์สิน ดังนั้นผู้ขายฝากต้องหมั่นตรวจตราระยะเวลาอย่าให้พ้นกำหนดการไถ่คืนมิฉะนั้น
กรรมสิทธิ์ทรัพย์สินจะตกเป็นของผู้ซื้อฝากเด็ดขาด โดยไม่ต้องฟ้องร้องคดีอีก

คำประกัน

ธนา เภญาทิกุล*

ถาม สัญญาคำประกันหมายความว่าอย่างไร ?

ตอบ คือสัญญาคำประกันซึ่งบุคคลภายนอกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้คำประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่งเพื่อชำระหนี้ในเมื่อไม่ชำระหนี้

ถาม สัญญาคำประกันต้องทำเป็นหนังสือหรือไม่ ?

ตอบ ต้องทำหลักฐานหนังสือลงลายมือชื่อผู้คำประกัน

ถาม การคำประกันต้องมีหนี้อยู่ก่อนหรือไม่ ?

ตอบ หนี้ตามสัญญาคำประกันเป็นหนี้อุปกรณ์ ดังนั้นต้องมีหนี้ประธานอยู่ก่อน และต้องเป็นหนี้ที่สมบูรณ์ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีต่อประชาชน เช่น อาจเกิดจากสัญญากู้ยืม ซื้อขาย จ้างทำของ เช่าซื้อ มุละละเมิด หรือมูลหนี้อื่น ๆ ตามสัญญา

ถาม หนี้ในอนาคตคำประกันได้หรือไม่ ?

ตอบ คำประกันได้ เช่น หนี้ตามสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี, หนี้ความเสียหายอันเกิดจากลูกจ้าง ตามสัญญาจ้างแรงงาน, หนี้อันเกิดจากกรณีข้าราชการไปศึกษาต่อต่างประเทศ เป็นต้น

ถาม หนี้มีเงื่อนไขคำประกันได้หรือไม่ ?

ตอบ คำประกันได้ โดยหมายถึงหนี้ที่จะเกิดก็ต่อเมื่อมีเงื่อนไขบังคับก่อนจึงจะสำเร็จ ก็อาจทำสัญญาคำประกันล่วงหน้าได้

ถาม ใครบ้างที่จะเป็นผู้คำประกันได้ ?

ตอบ ๑. บุคคลธรรมดา ได้แก่ บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ไม่ใช่เป็นบุคคลล้มละลาย บุคคลเสมือนไร้ความสามารถ หรือไร้ความสามารถ หรือบุคคลวิกลจริต

๒. นิติบุคคล ได้แก่ บริษัท ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล สมาคม มูลนิธิ ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลด้วยว่ามีอำนาจในการทำสัญญา คำประกันหรือไม่

ถาม ผู้คำประกันมีได้กี่คน ?

ตอบ ผู้คำประกันในหนี้รายเดียวกันมีหลายคนก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเข้าคำประกันพร้อมกัน

ถาม ผู้คำประกัน จำกัดความรับผิดชอบของตนเองได้หรือไม่ ?

ตอบ ได้ โดยระบุไว้ชัดแจ้งในสัญญาว่ารับผิดชอบเฉพาะกรณีใดบ้าง หรือรับผิดชอบนี้ใดบ้าง เช่น จำกัดวงเงิน จำกัดระยะเวลา

ถาม ผู้คำประกันต้องรับผิดชอบอย่างไรบ้าง ?

* น.บ. น.ม.ท. ประธานคณะกรรมการโครงการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย สภานายความ

ตอบ โดยหลักแล้วผู้ค้าประกัน จะรับผิดชอบไม่เกินไปกว่าความรับผิดชอบของลูกหนี้ ซึ่งหมายรวมถึง ดอกเบี้ยและค่าฤชาธรรมเนียมด้วย

ถาม เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ผู้ค้าประกันเกี่ยวให้ไปบังคับกับลูกหนี้ก่อนได้หรือไม่ ?

ตอบ ได้ เว้นแต่ ๑. ลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย

๒. ไม่ปรากฏว่าลูกหนี้อยู่แห่งใดในราชอาณาจักร

๓. ผู้ค้าประกันพิสูจน์ว่ามีทางบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ไม่เป็นการยาก

ถาม กรณีใดบ้างที่เมื่อถึงกำหนดชำระแล้วผู้ค้าประกันไม่มีสิทธิเกี่ยวให้บังคับเอากับลูกหนี้ ก่อนตามเหตุผลข้างต้น ?

ตอบ กรณีผู้ค้าประกันตกลงทำหลักฐานเป็นหนังสือว่าตกลงรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้ ซึ่งข้อความนี้ ค่อนข้างจะอันตราย และเจ็บปวดกับผู้ค้าประกันมาก จึงทำให้เป็นผลเหมือนกับ ผู้ค้าประกันเป็นลูกหนี้เสียทีเดียว

ถาม ข้อต่อสู้ของผู้ค้าประกันต่อเจ้าหนี้มีอะไรบ้าง ?

ตอบ ๑. ต่อสู้ว่าสัญญาผู้ค้าประกันไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้าประกัน จึงฟ้องร้องไม่ได้

๒. ต่อสู้ว่าเจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้ลูกหนี้เว้นแต่ผู้ค้าประกันได้ตกลงสละสิทธิไว้

๓. ต่อสู้ว่าทำไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่

๔. ยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ว่าหนี้ระงับไว้แล้ว หนี้ไม่สมบูรณ์หรือเป็นโมฆะ หนี้ไม่มีหลักฐาน เป็นหนังสือ หนี้เดิมหมดอายุความ

ถาม หากผู้ค้าประกันชำระหนี้แทนแล้วทำอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ผู้ค้าประกันมีสิทธิฟ้องไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ได้ทั้งต้นเงินและดอกเบี้ย และที่ต่อสู้อยู่หายไป หรือเสียหายไปอย่างไร ๆ เช่น ต้องไปกู้เงินและเสียดอกเบี้ยไปเพื่อหาเงินมาชดใช้เจ้าหนี้ แทนลูกหนี้ก็สามารถไล่เบี้ยดอกเบี้ยที่เสียไปได้

ถาม ผู้ค้าประกันสิ้นสิทธิไล่เบี้ยได้หรือไม่ ?

ตอบ ได้ ๑. ผู้ค้าประกันละเลิกขอกต่อสู้ของลูกหนี้โดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ

๒. ผู้ค้าประกันชำระหนี้ไปโดยไม่แจ้งลูกหนี้และลูกหนี้ไปชำระหนี้ซ้ำ

๓. ผู้ค้าประกันทำสัญญาสละข้อต่อสู้ของลูกหนี้ไว้แต่ต้น

ถาม กรณีใดบ้างถึงจะระงับสิ้นไปแห่งการค้ำประกัน ?

ตอบ ๑. เมื่อหนี้ของลูกหนี้ระงับ

๒. เมื่อผู้ค้าประกันบอกเลิกการค้ำประกัน แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้เสียก่อน

๓. เมื่อระยะเวลาแห่งการค้ำประกันสิ้นสุดลง

๔. เมื่อเจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้กับลูกหนี้ เว้นแต่ผู้ค้าประกันได้ตกลงยินยอมผ่อนเวลาให้ด้วย

๕. เมื่อเจ้าหนี้ไม่ยอมรับชำระหนี้จากผู้ค้าประกัน

เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ

ศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน*

ถาม ทรัพย์สินชนิดใดบ้างที่สามารถเช่าและให้เช่าได้ ?

ตอบ ทรัพย์สินที่อาจเช่าหรือให้เช่าได้นั้นรวมถึงอสังหาริมทรัพย์ อันได้แก่ ที่ดิน บ้าน อาคาร สิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น และสังหาริมทรัพย์ อันได้แก่ รถยนต์ เครื่องจักร เครื่องมือหรือทรัพย์อื่นใดที่สามารถเคลื่อนที่หรือถูกเคลื่อนที่ได้ และสิทธิทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกันกับทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้น

ถาม การเช่าทรัพย์สินจำเป็นต้องมีการทำสัญญากันเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ ?

ตอบ การเช่าไม่จำเป็นต้องมีการทำสัญญากันเป็นลายลักษณ์อักษร การที่ผู้ให้เช่าแสดงเจตนาให้เช่าทรัพย์สินและผู้เช่าแสดงเจตนาที่จะเช่าทรัพย์สินนั้นก็ทำให้การเช่าสมบูรณ์แล้ว

ถาม ถ้าเช่นนั้นการทำสัญญาเช่าเป็นลายลักษณ์อักษร จะมีประโยชน์ต่อคู่สัญญาอย่างไร?

ตอบ การทำสัญญาเช่าเป็นลายลักษณ์อักษรจะมีประโยชน์ต่อคู่สัญญามาก เพราะคู่สัญญาสามารถตกลงกันได้โดยละเอียดถึง สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายในกรณีที่เกิดปัญหาใดในการปฏิบัติตามสัญญาที่สามารถดูถึงข้อตกลงที่ระบุไว้ในสัญญาได้ นอกจากนี้แล้ว คู่สัญญาที่สามารถใช้สัญญาเป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการเช่าอสังหาริมทรัพย์ซึ่งกฎหมายกำหนดให้การเช่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีกันมิได้

ถาม หลักเกณฑ์การทำสัญญาเช่าเป็นลายลักษณ์อักษรมีอะไรบ้าง ?

ตอบ องค์ประกอบที่สำคัญของสัญญาเช่ารวมถึงรายละเอียดของผู้เช่าและผู้ให้เช่าวันที่ทำสัญญาเช่าทรัพย์สินที่เช่า ค่าเช่า ระยะเวลาการเช่า สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้เช่า และผู้ให้เช่าและการสิ้นสุดการเช่า นอกจากนี้แล้ว คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องลงลายมือชื่อทำสัญญาโดยมีพยานรับรองอย่างน้อย ๒ คน

ถาม ในการเช่าทรัพย์สินผู้เช่ามีสิทธิในทรัพย์สินที่เช่ามากน้อยเพียงไร ?

ตอบ ผู้เช่าจะมีสิทธิครอบครองในทรัพย์สินที่เช่า รวมถึงสิทธิในการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินที่เช่าด้วย อย่างไรก็ตามหากมีข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาว่าทรัพย์สินที่เช่านั้น จะนำไปใช้ประโยชน์สำหรับวัตถุประสงค์ใด โดยเฉพาะผู้เช่าจะไม่มีสิทธิที่จะนำทรัพย์สินที่เช่าไปใช้ประโยชน์อื่นนอกจากเพื่อวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงไว้กับผู้ให้เช่า มิฉะนั้น ผู้เช่าอาจผิดสัญญาได้

* อดีตประธานรัฐสภา

- ถาม ผู้เช่าจะนำทรัพย์สินที่เขาให้ผู้อื่นเช่าอีกทอดหนึ่ง หรือให้เช่าช่วงได้หรือไม่ ?
- ตอบ โดยที่การเช่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวผู้เช่าไม่อาจนำทรัพย์สินที่เขาให้ผู้อื่นเช่าช่วงได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่า นอกจากนี้แล้ว หากผู้เช่าถึงแก่ความตายสิทธิการเช่าของผู้เช่าก็จะระงับไปโดยจะไม่เป็นมรดกตกทอดไปยังทายาท
- ถาม ในกรณีที่ผู้เช่านำทรัพย์สินที่เขาให้ผู้อื่นเช่าช่วงโดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่า สิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่าง ผู้ให้เช่า ผู้เช่า และผู้เช่าช่วง จะเป็นอย่างไร ?
- ตอบ ในกรณีนี้จะถือว่าผู้เช่าช่วงมีฐานะเป็นผู้เช่า ซึ่งจะต้องผูกพันโดยตรงกับผู้ให้เช่า โดยมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบเดียวกันกับผู้เช่าเดิม ตัวอย่างเช่น ผู้เช่าช่วงจะต้องชำระค่าเช่าโดยตรงในกรณีที่ผู้เช่าช่วงได้ชำระค่าเช่าให้แก่ผู้เช่าเดิมไปแล้ว ผู้เช่าช่วงจะยกเอาข้อต่อสู้ดังกล่าวมาอ้างเพื่อที่จะไม่ชำระค่าเช่าให้แก่ผู้เช่าไม่ได้
- ถาม ถ้าเช่นนั้นผู้เช่าช่วงก็ต้องคำนึงถึงระยะเวลาการเช่าเดิมระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่าเดิม ใช่หรือไม่ ?
- ตอบ ไม่ใช่ เพราะสิทธิการเช่าของผู้เช่าช่วงเกิดจากสิทธิการเช่าเดิมระหว่างผู้เช่าเดิมกับผู้ให้เช่า ดังนั้นสิทธิการเช่าของผู้เช่าช่วงจะไม่ดีไปกว่าสิทธิการเช่าของผู้เช่าเดิม และหากระยะเวลาการเช่าเดิมได้ สิ้นสุดลงตามสัญญาเช่า ระหว่างผู้เช่าเดิมกับผู้ให้เช่า ระยะเวลาการเช่าของผู้เช่าช่วงก็จะหมดลงด้วย
- ถาม หากผู้เช่าเดิมตายก่อนสิ้นสุดระยะเวลาการเช่าผลจะเป็นอย่างไร ?
- ตอบ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าในกรณีทั่วไป เมื่อผู้เช่าเดิมตายสัญญาเช่าก็จะสิ้นสุดลงแต่ในกรณีที่มีการเช่าช่วง เมื่อผู้เช่าเดิมตายก่อนระยะเวลาการเช่าสิ้นสุดลง ก็ไม่ทำให้สัญญาเช่าช่วงสิ้นสุดตามไปด้วย ผู้เช่าช่วงยังสามารถอยู่ต่อไปได้จนกว่าระยะเวลาการเช่าเดิมจะสิ้นสุดลงตามสัญญา เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเหตุว่า เมื่อผู้ให้เช่ายินยอมให้เช่าช่วงได้ ผู้เช่าช่วงก็อยู่ในฐานะผู้เช่าเช่นเดียวกับผู้เช่าเดิม ซึ่งผู้ให้เช่าจะต้องถูกผูกพันตามสัญญาเช่าช่วง
- ถาม หากผู้เช่าช่วงอยู่ในฐานะต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อผู้ให้เช่า ผู้เช่าเดิมจะยังมีข้อผูกพันหรือความรับผิดชอบใด ๆ อยู่กับผู้ให้เช่าหรือไม่ ?
- ตอบ ผู้เช่าก็ยังคงผูกพันกับผู้ให้เช่าภายใต้สัญญาเช่าเดิม เช่น ต้องชำระค่าเช่าให้แก่ผู้ให้เช่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้ นาย ก. ผู้เช่า เช่าบ้านจาก นาย ข. ผู้ให้เช่าโดยตกลงจ่ายค่าเช่าให้เดือนละ ๒,๐๐๐ บาท ต่อมา นาย ก. ให้นาย ค. เช่าช่วงบ้านดังกล่าวโดยได้รับความยินยอมจาก นาย ข. โดยนาย ค. ตกลงจ่ายค่าเช่าให้ นาย ก. เดือนละ ๑,๐๐๐บาท เมื่อถึงกำหนดจ่ายค่าเช่าในแต่ละเดือน นาย ค. ผู้เช่าช่วงจะต้องจ่ายค่าเช่าให้แก่ นาย ข. ผู้ให้เช่าโดยตรงตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้แล้ว นาย ก. ผู้เช่าเดิมก็มีหน้าที่ที่จะต้องจ่ายค่าเช่าส่วนที่เหลืออีก ๑,๐๐๐ บาท ให้แก่ นาย ข. ด้วย เพราะค่าเช่าที่ตกลงกันตามสัญญาเช่า

ระหว่าง นาย ก. และนาย ข. เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท นอกจากนี้แล้ว ผู้เช่าเดิมอาจจะต้อง
รับผิดชอบในค่าเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญา เช่น จากตัวอย่างข้างต้น เมื่อระยะเวลา
การเช่าได้สิ้นสุดลง นาย ค. ผู้เช่าช่วงไม่ยอมออกจากบ้านเช่าทำให้ นาย ก. ผู้เช่าเดิมไม่
สามารถที่จะส่งมอบบ้านเช่าคืนให้แก่ นาย ข. ผู้ให้เช่าได้ นาย ข. เรียกร้องให้ นาย ก.ชดใช้
ค่าเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาดังกล่าว นาย ก. ก็จะต้องชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าวให้แก่
นาย ข. ตามที่เรียกร้อง

ถาม หากผู้เช่านำทรัพย์สินที่เช่าให้ผู้อื่นเช่าช่วงโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่าผลจะเป็น
อย่างไร ?

ตอบ การเช่าช่วงนั้นก็จะมีผลผูกพันผู้ให้เช่า และในกรณีการเช่าอสังหาริมทรัพย์ผู้เช่าช่วงจะ
อยู่ในฐานะบริวารของผู้เช่าเดิมเท่านั้น จะอ้างสิทธิการเช่าต่อผู้ให้เช่าไม่ได้

ถาม เมื่อมีการทำสัญญาเช่ากันแล้ว ต่อมาก็มีการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่า และผู้เช่าพบว่าทรัพย์สิน
ที่เช่าชำรุดบกพร่อง หรืออยู่ในสภาพที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ตามสัญญาได้ผู้เช่ามี
สิทธิจะดำเนินการใด ๆ ได้บ้างตามกฎหมาย ?

ตอบ ในเรื่องการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่า กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ให้เช่าต้องส่งมอบทรัพย์สิน ในสภาพ
ที่ซ่อมแซมดีแล้วและสามารถใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์การเช่าตามสัญญา หากผู้ให้เช่า
ส่งมอบทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องให้แก่ผู้เช่า ผู้เช่าก็มีสิทธิดังต่อไปนี้

๑. บอกละเลิกสัญญากับผู้ให้เช่า และเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ ที่ผู้เช่าได้รับจากการผิดสัญญา
ดังกล่าว
๒. เรียกร้องให้ผู้ให้เช่าส่งมอบทรัพย์สินที่อยู่ในสภาพที่ซ่อมแซมดีแล้ว และสามารถ
ใช้ประโยชน์ได้ หรือฟ้องร้องบังคับให้ผู้เช่าปฏิบัติตามสัญญาคือส่งมอบทรัพย์สินที่ไม่ชำรุด
บกพร่อง หรือ ทำการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดีแล้ว เมื่อผู้เช่าพบเห็นความชำรุดบกพร่อง
ของทรัพย์สินที่เช่าก็ไม่ควรจะรับการส่งมอบนั้น เพราะหากรับไว้ผู้ให้เช่าอาจอ้างได้ว่าผู้เช่ายอม
รับในความชำรุดบกพร่องดังกล่าว

ถาม หากเกิดความชำรุดบกพร่องขึ้นในระหว่างการเช่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบในการ
ซ่อมแซม ?

ตอบ ในกรณีนี้กฎหมายกำหนดให้ผู้ให้เช่าต้องเป็นผู้จัดการซ่อมแซม การชำรุดบกพร่องนั้น อย่างไร
ก็ตามมีการซ่อมแซมบางอย่างที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เช่าเป็นผู้จัดการซ่อมแซม อันได้แก่ความชำรุด
ความบกพร่องเล็กน้อยและการบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ให้เช่า

ถาม หากผู้เช่าและผู้ให้เช่าจะตกลงกันในสัญญาว่าให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้จัดการซ่อมแซม
ความชำรุดความบกพร่องทั้งหลายของทรัพย์สินที่ให้เช่า จะตกลงกันได้หรือไม่ ?

ตอบ ได้ เพราะข้อตกลงดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรม

ของประชาชน

ถาม ในกรณีที่ผู้เช่าแจ้งให้ผู้ให้เช่าทราบถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่เช่าซึ่งผู้ให้เช่าจะต้องจัดการซ่อมแซมให้เรียบร้อยแล้วแต่ผู้ให้เช่ามิได้จัดการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าแต่ประการใด ผู้เช่าจะอย่างไร ?

ตอบ ในกรณีเช่นนั้น หากผู้ให้เช่าไม่จัดการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าให้เป็นที่เรียบร้อยภายในระยะเวลาอันสมควร ผู้เช่าก็สามารถจัดการซ่อมแซมเองได้ส่วนค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการซ่อมแซมนั้น ผู้เช่าก็สามารถเรียกร้องคนจากผู้ให้เช่าได้ หรือหากความชำรุดความบกพร่องนั้นถึงขนาดที่การซ่อมแซมจะใช้เวลานานเกินสมควร และทำให้ผู้เช่าไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่าได้ตามสมควร ผู้เช่าก็สามารถบอกเลิกสัญญาได้

ถาม หากผู้เช่าซ่อมหรือทำให้ทรัพย์สินที่เช่าใหม่ขึ้นหรือเกิดความสะดวกสบายแก่ผู้เช่ามากขึ้น เช่น การทาสีบ้านเช่าใหม่ ซ่อมแซมห้องน้ำให้ใหม่ขึ้น เปลี่ยนอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทันสมัยขึ้น หรือ ซ่อมแซมเครื่องยนต์ให้รถวิ่งได้ดีขึ้น ในกรณีเช่นนี้ ผู้เช่าเรียกร้องให้ผู้ให้เช่าเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการซ่อมแซมดังกล่าวได้หรือไม่ ?

ตอบ ในกรณีนี้ ผู้เช่าไม่สามารถเรียกร้องให้ผู้ให้เช่าเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่ผู้เช่าได้ก่อให้เกิดขึ้นจากการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าได้ เพราะการซ่อมแซมดังกล่าวเป็นการซ่อมแซมเพียงเล็กน้อยและเป็นการซ่อมแซมเพื่ออำนวยความสะดวกหรือเพื่อให้ผู้เช่าสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่าได้ดีขึ้นเท่านั้น มิใช่เป็นการซ่อมแซมในกรณีที่ทำเป็นจริง ๆ

ถาม ถ้าผู้เช่าต้องการจะแก้ไข ต่อเติมหรือตัดแปลงทรัพย์สินที่เช่าจะทำได้หรือไม่ ?

ตอบ ผู้เช่าไม่อาจแก้ไข ต่อเติม หรือตัดแปลงทรัพย์สินที่เช่าได้ หากไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ให้เช่า

ถาม หากผู้เช่า แก้ไข ต่อเติม หรือตัดแปลงทรัพย์สินที่เช่าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ให้เช่าผลจะเป็นอย่างไร ?

ตอบ ผลก็คือ ผู้ให้เช่ามีสิทธิที่จะให้ผู้เช่าทำให้ทรัพย์สินที่เช่านั้นกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ โดยค่าใช้จ่ายของผู้เช่าเอง นอกจากนี้แล้วหากการแก้ไข ตัดแปลงหรือเพิ่มเติมทรัพย์สินที่เช่าดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่เช่าหรือแก่ผู้ให้เช่า ผู้เช่าจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าวด้วย

ถาม หากผู้ให้เช่า แก้ไข ตัดแปลง หรือเพิ่มเติมทรัพย์สินที่เช่าไปแล้วขอให้ผู้ให้เช่าให้ความยินยอมภายหลังได้หรือไม่ ?

ตอบ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความยินยอมด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้แล้วหากผู้ให้เช่าทราบถึงการแก้ไข ตัดแปลง หรือเพิ่มเติมทรัพย์สินที่เช่าแล้วในภายหลังแต่มิได้

กล่าวหรือหักทวงแต่ประการใด กรณีเช่นนี้ถือว่า ผู้ให้เช่าได้ให้ความยินยอมในการแก้ไข หรือตัดแปลงดังกล่าวแล้วโดยปริยาย

ถาม หากผู้เช่าได้ทำการ แก้ไข ตัดแปลง หรือเพิ่มเติมทรัพย์สินที่เช่าแล้วโดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่า ต่อมาเมื่อสัญญาเช่าสิ้นสุดลง ผู้เช่าจะรื้อถอน หรือนำส่วนที่ตัดแปลงต่อเติมออกไปจากทรัพย์สินที่เช่า หรือเรียกร้องให้ผู้ให้เช่าชำระค่าใช้จ่ายที่ผู้เช่าจ่ายไปเพื่อตัดแปลง หรือ เพิ่มเติมทรัพย์สินที่เช่าคืนให้แก่ผู้เช่าได้หรือไม่ ?

ตอบ ไม่ได้ เพราะเหตุว่า ส่วนที่แก้ไข ตัดแปลง หรือเพิ่มเติม นั้น จะตกเป็นส่วนควบของทรัพย์สินที่เช่าซึ่งจะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ให้เช่า และผู้ให้เช่าก็ไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าว เพราะการแก้ไข ตัดแปลง หรือเพิ่มเติม นั้นมิได้ทำขึ้นเพราะความจำเป็นแต่เป็นการทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้เช่าเอง

ถาม การที่ผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่าตามที่สัญญากันไว้ ผู้ให้เช่าสามารถเลิกสัญญาได้หรือไม่ ?

ตอบ ถ้ามีการกำหนดชำระค่าเช่ากัน สั้นกว่ารายเดือน ผู้ให้เช่าก็สามารถบอกเลิกสัญญาได้ทันที แต่หากกำหนดชำระค่าเช่ากันเป็นรายเดือน หรือยาวกว่านั้น ผู้ให้เช่าจะบอกเลิกสัญญาทันทีไม่ได้ เพราะกฎหมายกำหนดให้ผู้ให้เช่าต้องแจ้งให้ผู้เช่าชำระค่าเช่าภายในระยะเวลาที่กำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน หากผู้เช่ายังไม่ชำระ ผู้ให้เช่าจึงจะบอกเลิกสัญญาได้

ถาม ในกรณีเช่าอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน ที่ดิน ผู้ให้เช่าจะต้องดำเนินการอย่างไร หากผู้เช่าไม่ยอมส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าคืนแก่ผู้ให้เช่า ?

ตอบ ในกรณีนี้ ผู้ให้เช่าจะต้องดำเนินการฟ้องขับไล่ผู้เช่าต่อศาลยุติธรรม

ถาม ในกรณีเช่าอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน หรือที่ดิน หากในระหว่างการเช่า ผู้ให้เช่าได้โอนกรรมสิทธิ์ที่เช่าให้แก่ผู้อื่น สัญญาเช่าจะสิ้นสุดหรือไม่ ?

ตอบ สัญญาเช่าจะไม่สิ้นสุด และในกรณีนี้ผู้รับโอนทรัพย์สินที่เช่าจะรับโอนสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าเดิมตามสัญญาเช่านั้นไปด้วย

ถาม ในกรณีที่การเช่ามิได้มีการระบุระยะเวลาเอาไว้ ผู้ให้เช่าสามารถบอกเลิกสัญญาโดยทันทีได้ทุกเวลาใช่หรือไม่ ?

ตอบ ไม่ใช่ เพราะกรณีนี้กฎหมายกำหนดให้ผู้ให้เช่าจะต้องแจ้งให้ผู้เช่าทราบล่วงหน้าก่อนชั่วกำหนดเวลาชำระค่าเช่าระยะหนึ่งเป็นอย่างน้อย เช่น กำหนดชำระค่าเช่าเป็นรายเดือน ผู้ให้เช่าก็ต้องแจ้งให้ผู้เช่าทราบล่วงหน้าก่อน ๑ เดือน เป็นอย่างน้อย แต่ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวล่วงหน้าเกินกว่า ๒ เดือน หากกำหนดระยะเวลาชำระค่าเช่านานกว่านั้น

เช่าซื้อ

ถาม สัญญาเช่าซื้อ กับ สัญญาเช่าทรัพย์สินต่างกัน ในสาระสำคัญอย่างไร ?

ตอบ สาระสำคัญที่ต่างกันของสัญญาเช่าซื้อ กับ สัญญาเช่าทรัพย์สินก็คือ การเช่าซื้อนั้น หากผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนตามที่ได้ตกลงกันไว้แล้ว ผู้เช่าซื้อก็จะได้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ในขณะที่การเช่าทรัพย์สินนั้น ถึงแม้ผู้เช่าจะชำระค่าเช่าครบถ้วนตามที่ได้ตกลงกันไว้แล้วก็ตาม เมื่อครบกำหนดเวลาการเช่า ผู้ซื้อจะส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าคืนให้แก่ผู้ให้เช่า

ถาม การเช่าซื้อ ต้องทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่ ?

ตอบ กรณีการเช่าซื้อนี้ต่างจากการเช่าทรัพย์สิน เพราะเช่าทรัพย์สินไม่จำเป็นต้องมีการทำสัญญากันเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เช่าซื้อกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า สัญญาเช่าซื้อจะต้องทำเป็นหนังสือมิฉะนั้นจะเป็นโมฆะ

ถาม สาระสำคัญที่จะต้องระบุไว้ในสัญญาเช่าซื้อ มีอะไรบ้าง ?

ตอบ สัญญาเช่าซื้อควรจะต้องประกอบไปด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑. รายละเอียดของผู้เช่าซื้อ และผู้ให้เช่าซื้อ และวันที่ทำสัญญาเช่าซื้อ
๒. ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ
๓. ราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ
๔. วิธีการชำระราคาค่าเช่าซื้อ จำนวนงวดที่จะต้องแบ่งชำระ
๕. การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อ
๖. คู่สัญญาจะต้องลงลายมือชื่อในสัญญาต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คน

ถาม ในกรณีที่ นาย ก. เช่าซื้อรถมาจาก บริษัท ข. ในขณะที่อยู่ในระหว่างการผ่อนชำระค่าเช่าซื้อ นาย ก. จอดรถไว้ข้างถนนเพื่อทำธุระ เมื่อกลับมาพบว่ารถถูกเฉี่ยวเสียหาย ดังนั้น นาย ก. ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายต่อ บริษัท ข. หรือไม่ ?

ตอบ กรณีนี้ นาย ก. ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นต่อทรัพย์สินที่เช่าซื้อหากความเสียหายดังกล่าวไม่ได้เกิดจากการกระทำของนาย ก. เอง หรือบุคคลที่ นาย ก. อนุญาตให้ใช้ทรัพย์สินนั้น

ถาม จากกรณีข้างต้น หาก นาย ก. ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้องวดใดงวดหนึ่ง บริษัท ข. จะบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ และยึดรถคืนจาก นาย ก. ได้หรือไม่ ?

ตอบ กรณีนี้ กฎหมายกำหนดไว้ว่า ผู้ให้เช่าสามารถบอกเลิกสัญญา ราคาค่าเช่าซื้อที่ได้ชำระมาแล้วรวมทั้งยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนจากผู้เช่าซื้อได้ หากผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อสองคราวติด ๆ กัน ดังนั้น เมื่อ นาย ก. ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อเพียงงวดเดียว ผู้ให้เช่าจะ

บอกเลิกสัญญาและยึดรถคืนไม่ได้

ถาม หาก นาย ก. ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้องวดสุดท้าย ผลจะเป็นอย่างไร ?

ตอบ ในกรณีนี้ บริษัท ข. ต้องรอจนกว่าจะพ้นระยะเวลางวดสุดท้าย และนับต่อไปอีกงวดหนึ่ง หากพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้ว นาย ก. ยังไม่ชำระค่าเช่าซื้อ บริษัท ข. จึงบอกเลิกสัญญาและยึดรถคืนได้

ถาม เมื่อผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา และยึดรถคืนแล้ว จะเรียกร้องให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ยังค้างอยู่ได้หรือไม่ ?

ตอบ ไม่ได้ ผู้ให้เช่าซื้ออาจเรียกร้องได้เพียงค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เช่าซื้อก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นต่อผู้ให้เช่าซื้อเท่านั้น

เช่าซื้อรถยนต์ “คืนรถแล้วยังถูกฟ้องอีก”

เสรี สุวรรณภานนท์*

ปัจจุบันรถยนต์เป็นปัจจัยที่ ๕ รองจาก อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคไปแล้ว ใคร ๆ จึงอยากมีรถ เพราะการมีรถทำให้บางคนเข้าใจผิด ๆ ว่า ทำให้ดูดีขึ้น ทำให้หล่อหรือสวยขึ้น ทำให้ดูร่ำรวยขึ้น และในประการท้ายที่สุดคือทำให้สะดวกขึ้น

แต่รถในปัจจุบันมีราคาไม่ใช่ถูก ๆ รถรุ่นใหม่ ๆ ราคาคันละครึ่งล้านเข้าไปแล้ว ส่วนรถยุโรป คันหนึ่งดกราคาคันละ ๓-๔ ล้านบาท เป็นราคาปานกลาง

การจะหาเงินสดไปซื้อรถจึงเป็นเรื่องลำบาก มีคนสักกี่คนที่ซื้อรถเงินสด

ปัจจุบัน ในท้องถนนมีรถวิ่งอยู่จำนวนเป็นล้านคัน และในจำนวนนี้มีรถที่ซื้อโดยวิธีเช่าซื้อจำนวน ๖๐ - ๗๐ %

ดังนั้น ปัญหาของการเช่าซื้อจึงเป็นปัญหาใหญ่ของคนที่ใช้รถใช้ถนน เพราะวันดีคืนร้ายตื่นขึ้นมา ปรากฏว่ารถที่จอดอยู่หน้าบ้านหายไปแล้ว พอไปแจ้งตำรวจตรวจไปตรวจมาจึงทราบว่าเป็นบริษัท ผู้ให้เช่าซื้อ มายึดไปแล้ว หรือมีฉะนั้นนี้อาจจะมีกรณีที่ผู้เช่าซื้อผ่อนค่าเช่าซื้อไม่ไหวจึงได้นำรถไปคืนบริษัท ผู้ให้เช่าซื้อ จากนั้นทิ้งช่วงไปไม่กี่วัน กลับมีหมายศาลพร้อมสำเนาคำฟ้องแจ้งว่าบริษัท ผู้ให้เช่าซื้อฟ้องเรียกค่าเสียหาย ต่าง ๆ จากผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกันก็ยังมี

ดังนั้น เราจึงควรต้องเข้าใจก่อนว่าสัญญาเช่าซื้อคืออะไร

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) มาตรา ๕๗๒ ได้อธิบายคำว่า “เช่าซื้อ” ว่า อันว่าเช่าซื้อนั้น คือ สัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่าและให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยมีเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว

“สัญญาเช่าซื้อนั้นถ้าไม่ทำเป็นหนังสือท่านว่าเป็นโมฆะ”

ดังนั้น การเช่าซื้อจึงสามารถเช่าซื้อได้ทั้งบ้าน ที่ดิน รถยนต์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า จักรเย็บผ้า โทรศัพท หรืออื่น ๆ

ผู้เช่าซื้อถือว่าเป็นผู้บริโภคประเภทหนึ่ง เมืองไทยเราผู้บริโภคมักจะไม่ได้รับการคุ้มครองดูแลเท่าที่ควร ถูกเอาเปรียบตลอดมา หากจะพิจารณาสัญญาเช่าซื้อแล้วจะเห็นว่า พิมพ์ตัวอักษรขยับไปหมด ขนาดตัวหนังสือตัวก็เล็กเหมือนมดกัดกัน เนื้อหาสาระก็ละเอียดจะจนผู้เช่าซื้อกระตือรือร้นเป็นผิดสัญญาไปหมด

ก็อยากได้รถเขานี้ครับ เอาอะไรมาให้เซ็นต์ซื้อก็เซ็นต์หมดถือว่าไปตายเอาดาบหน้า ซึ่งความจริงก่อนเซ็นต์สัญญาเช่าซื้อต้องจ่ายเงินดาวน์ให้ไปส่วนหนึ่งก่อนด้วยซ้ำ แต่เงินดาวน์ดังกล่าวนี้ก็ไม่ได้รับหรือใส่ไว้ในสัญญาเช่าซื้อ ทำราวกับค่าแะเงี้ยอย่างนั้น

* เลขานุการสภาทนายความ

เอา.....เมื่ออยากไถ่รถ จึงได้ทำสัญญาเช่าซื้อไป

เมื่อทำสัญญาเช่าซื้อแล้ว บริษัทฯ ผู้ให้เช่าซื้อก็จะมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อไปใช้ได้ทันทีที่
ทำสัญญาคือ ถ้าเช่าซื้อรถยนต์ก็จะมอบรถยนต์ให้กับผู้เช่าซื้อไปขับเล่นกินลม หรือรับแฟนไปกินข้าวได้
แต่ความเป็นเจ้าของหรือเจ้าของผู้มีกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ยังเป็นของบริษัทฯ ผู้ให้เช่าซื้อรถยนต์คันดังกล่าวอยู่
เพียงแต่เมื่อผู้เช่าซื้อขับรถไปขับแล้ว ผู้เช่าซื้อจะต้องมีหน้าที่ผ่อนค่าเช่าซื้อที่ละงวด ๆ ตามที่ตกลงกันได้
เช่น ตกลงผ่อนค่าเช่าซื้อ ๒๔ งวด, ๓๖ งวด, หรือ ๔๘ งวด ตามแต่กำลังความสามารถของผู้เช่าซื้อ
เพราะยังใช้เวลาผ่อนนานค่างวดที่ชำระค่าเช่าซื้อก็จะถูกลงส่วนบริษัทฯ ผู้ให้เช่าซื้อก็จะได้ออกเบี้ย หรือ
กำไรมากเพิ่มขึ้น

ปัญหาจึงเกิดเมื่อไม่มีการชำระค่างวด หรือชำระค่างวดไม่ตรงกำหนด ซึ่งทางกฎหมายเรียกว่า
“การผิดนัด”

ในเรื่องการผิดนัดนี้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๕๗๔ บัญญัติว่า “ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ
กัน หรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญเจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ถ้าเช่นนั้น
บรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนให้ริบเป็นของเจ้าของทรัพย์สินและเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอง
ทรัพย์สินนั้นได้ด้วย

อนึ่งในกรณีกระทำผิดสัญญาเพราะผิดนัดไม่ใช้เงินซึ่งเป็นคราวที่สูดนั้นท่านว่าเจ้าของทรัพย์สิน
ชอบที่จะริบบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน และกลับเข้าครองทรัพย์สินได้ต่อเมื่อระยะเวลาใช้เงินได้พ้น
กำหนดไปอีกงวดหนึ่ง”

ดังนั้น การผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อดังกล่าว จึงเป็นสาระสำคัญที่จะทำให้ผู้เช่าซื้อถูกริบเงินที่ได้ชำระ
ไปแล้ว และมีสิทธิถูกผู้ให้เช่าซื้อติดตามยึดรถยนต์คืนได้

และเมื่อถูกยึดรถคืนหรือเอารถไปคืนแล้ว มิใช่ปัญหาจะหมดเพียงนั้น หากปรากฏว่าที่ผ่านมา
ผู้เช่าซื้อได้ค้างค่าเช่าซื้อ หรือรถที่ถูกยึดคืนหรือรถที่ผู้เช่าซื้อเอาไปคืนหากปรากฏว่ารถมีสภาพทรุดโทรมไป
กรณีต่าง ๆ นี้ ล้วนเป็นปัญหาที่ค้างคาอยู่ทั้งสิ้น ผู้ให้เช่าซื้อก็ยังคงจ้องล้างติดตามเงินดังกล่าวได้อยู่เขา
ลักษณะกักไม่ปล่อย ดังตัวอย่างที่ผู้ให้เช่าซื้อฟ้องผู้เช่าซื้อ ตามคำพากษา ฎีกาที่ ๑๑๙๕/๒๕๑๑ (ประชุมใหญ่)
ที่ตัดสินว่า “เมื่อมีการผิดสัญญาเช่าซื้อโดยผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา ๕๗๔ ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเพียงเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อและริบเงินค่าเช่าซื้อที่ส่งแล้วเท่านั้น
ไม่มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอีก แต่ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพราะการไม่ชำระ
หนี้ของผู้เช่าซื้อ จนเป็นเหตุให้มีการเลิกสัญญา อันได้แก่การใช้ทรัพย์สินตลอดเวลาที่ผู้เช่าซื้อครอบครองทรัพย์สินอยู่
ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๓๙๑ วรรคสามเท่านั้น” คำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าว
ได้วินิจฉัยว่า แม้ว่าผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระไม่ได้ก็ตาม แต่ผู้ให้เช่าก็ยังคงเรียกค่าเสียหาย
ในส่วนที่ผู้เช่าซื้อได้ใช้รถในช่วงที่ไม่ได้ชำระค่างวดนั้น ผู้เช่าซื้อก็ยังคงต้องจ่ายค่าใช้รถเป็นค่าเสียหายให้แก่
บริษัทฯ ผู้ให้เช่าซื้ออยู่ดี

นอกจากนี้ มีบางกรณีที่ผู้เช่าซื้อได้ผ่อนค่าเช่าซื้อไปแล้วหลายงวด ต่อมาเมื่อมีความรู้สึกที่ว่าเอาตามผ่อนไม่ไหวแล้ว กลัวว่าจะถูกฟ้องจึงได้นำรถยนต์ที่เช่าซื้อมาดังกกล่าวไปคืนบริษัทฯ ผู้ให้เช่าซื้อ ทั้งนี้เพื่อให้หลุดจากบ่วงกรรมเสียที

พอเอารถไปคืนบริษัทฯ ก็เป็นที่ชอบใจของบริษัทฯ ที่ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยกับการต้องติดตามรถคืน และแสดงความขอบคุณผู้เช่าซื้อจนออกหน้าออกตา ทั้งยังกลายเป็นยอมผู้เช่าซื้อที่เป็นคนดีมีน้ำใจเป็นบุคคลตัวอย่าง น่าชื่นชมมาก จากนั้นผู้เช่าซื้อก็กลับไปนอนฝันหวานที่บ้านด้วยความโล่งอก

ต่อมาไม่นาน เหมือนฟ้าผ่ากลางวันแสด ๆ มีจดหมายทนายความแจ้งว่าบริษัทฯ ผู้ให้เช่าซื้อขอทวงถามเงินค่าใช้รถช่วงที่ค้างชำระทวงค่าเสื่อมสภาพรถ ค่าเสียหายต่าง ๆ นานา พอผู้เช่าซื้อได้รับจดหมายก็ไขขันทะลือ เพราะที่ทวงมาขึ้นหลักแสนซะด้วย พอติดต่อกลับไปพอเจ้าประคุณคนส่งโน้ตัสมา ก็บอกให้ใจเย็น ๆ ไม่มีปัญหาหรอกที่ออกหนังสือมาเป็นระเบียบของบริษัทฯ เป็นการทำตามขั้นตอนเพื่อปิดบัญชีของบริษัทฯ ไม่ต้องห่วง... ไม่ต้องห่วง

ได้ฟังอย่างนั้นก็ใจชื้นขึ้นมากอีกหน่อย จึงไปปรึกษาทนายความที่พอจะพึ่งพาอาศัยกันได้ ทนายความก็แนะนำว่าตาม ป.พ.พ. มาตรา ๕๗๓ บัญญัติว่า “ผู้เช่าจะบอกเลิกสัญญาในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ด้วยส่งมอบทรัพย์สินกลับคืนให้แก่เจ้าของโดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง” เอ! เมื่อเอารถไปคืนบริษัทฯ แล้วก็เท่ากับว่าสัญญาเช่าซื้อเลิกแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตอนเอาไปคืนก็เติมน้ำมันซะเต็มถัง มันก็เป็นค่าใช้จ่ายของเราทั้งนั้น ทำไมยังมาทวงเอาอีกหว่า...ตามหลักกฎหมายดู ๆ แล้วก็ไม่น่ามีปัญหา คงไม่เกิดเรื่องอะไรนา ... ปลอบใจตัวเอง

ต่อมาอีกไม่นาน มีคนแต่งตัวคล้าย ๆ บุรุษไปรษณีย์เอาเอกสารมาปึกหนึ่ง มาผูกไว้ที่หน้าบ้าน (บุคคลดังกล่าวความจริงเป็นพนักงานเดินหมายของศาล) พอตอนเย็นกลับมาจากที่ทำงานได้เปิดเอกสารดังกล่าวออกอ่าน หัวใจแทบหยุดเต้น เพราะเอกสารดังกล่าวเป็นหมายศาลและสำเนาคำฟ้องของบริษัทฯ ผู้ให้เช่าซื้อ ได้ยื่นฟ้องผู้เช่าซื้อเป็นจำเลยที่ ๑ และผู้ค้ำประกันเป็นจำเลยที่ ๒ ถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นค่าใช้ทรัพย์สิน และค่าเสื่อมสภาพ ค่าดอกเบี้ย ค่าติดตามเอารถคืน พร้อมให้จำเลยชดเชยค่าฤชาธรรมเนียม และค่าทนายความ เป็นเงินรวมแล้วเกือบ ๒ แสนบาท

อะไรละ ... ก็ไหนบอกไม่มีปัญหา รถก็คืนไปแล้ว เงินที่ผ่อนไปตั้งเยอะก็รีบไปจนหมดแล้วจะเอาอะไรกันนักหนา

จึงขอบอกตรงนี้ว่า แม้ว่าเราจะเอารถไปคืนบริษัทฯ ผู้ให้เช่าซื้อแล้วก็ตาม หากปรากฏว่าก่อนนำรถยนต์ไปส่งมอบคืนนั้นผู้เช่าซื้อค้างค่างวดที่เช่าซื้ออยู่เท่าใด บริษัทฯ ผู้ให้เช่าซื้อยังมีสิทธิ์เรียกค่าเสียหายในระหว่างที่ไม่ได้ชำระค่าเช่าซื้อดังกล่าว เป็นค่าใช้ทรัพย์สินตลอดเวลาที่ผู้เช่าซื้อยังครอบครองทรัพย์สินอยู่ได้ด้วย (ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๐๑/๒๕๑๓ และฎีกาที่ ๙๘๕/๒๕๓๒)

และเมื่อบริษัทฯ ผู้ให้เช่าซื้อได้รับรถยนต์คืนไปแล้ว ปรากฏว่าผู้ให้เช่าซื้อได้นำรถยนต์ดังกล่าวออกขายแล้ว ได้เงินไม่ครบถ้วน ผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกันยังคงต้องรับผิดชอบในจำนวนเงินที่ยังขาด

อันถือได้ว่าเป็นค่าเสียหายส่วนหนึ่งซึ่งเกิดจากการผิดสัญญา (ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๒๗/๒๕๓๒)
ส่วนรถที่คืนไปแล้ว หากมีสภาพที่เสียหาย ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๙๕/๒๕๑๑ (ประชุมใหญ่)
ได้ตัดสินให้ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบนอกเหนือไปจากความเสียหายอันเกิดจากการใช้รถโดยชอบอีกด้วย

เห็นอานุภาพของการเช่าซื้อรถแล้วหรือยัง มันมีความผูกพันทางกฎหมายอย่างลึกซึ้ง บางทีเล็ก
กับเมียยังง่ายกว่าเลิกสัญญาเช่าซื้อซะอีก

ดังนั้น การจะซื้อรถยนต์สักคันโดยวิธีการเช่าซื้อ จึงมีข้อที่ต้องระแวงระวังพอสมควร ส่วนการจะ
คืนรถแก่บริษัทฯ ก็ต้องมีวิธีการที่แยบยล ต้องตกลงกับบริษัทฯ ผู้ให้เช่าซื้อให้ชัดเจนโดยทำบันทึกเป็นลาย
ลักษณ์อักษรจะดีที่สุด ตกลงให้รู้เรื่องว่าจะต้องจ่ายเพิ่มอีกเท่าไร จะชำระอย่างไร หรือตกลงว่า เมื่อคืนรถ
แล้วให้เป็นอันเลิกกันหมดไม่ต้องจ่ายอะไรอีก ต้องตกลงให้ชัดเจนหากทั้งสองฝ่ายพอใจและตกลงเป็นลาย
ลักษณ์อักษรเท่านั้นก็เรียบร้อยแล้ว ความเดือดร้อนจะได้ไม่มากถ้ากราย คราวนี้ละถึงจะตายตาหลับ เอ๊ย
... นอนตาหลับ ก็ขอให้โชคดีนะครับ ...

การเรียกร้องค่าเสียหาย

ชัยยง อัจฉานนท์*

กรณีอุบัติเหตุทางรถยนต์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการขับขี้อยนต์ไปเฉี่ยวชนกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรถชนคน หรือรถชนรถกันเอง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมเกิดเพราะความประมาทของผู้ขับขี้อยนต์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือในบางครั้งอาจเกิดความประมาทร่วมกันของผู้ขับขี้อยนต์ทั้งสองฝ่าย

ผู้ขับขี้อยนต์โดยประมาท จะเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทำให้ทรัพย์สินของบุคคลอื่นเสียหายก็ดี ย่อมมีความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา

ความรับผิดในทางแพ่งมีกฎหมายกำหนด ให้ผู้ที่เป็นฝ่ายผิดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยมีกฎหมายกำหนดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ความว่า

“มาตรา ๔๒๐ ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นละเมิด จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

เนื้อความของกฎหมายดังกล่าวที่ว่า “ผู้ใด ... ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ...” และเมื่อทำให้บุคคลอื่นเสียหาย ผู้กระทำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนจะเห็นได้ว่ากฎหมายบังคับให้มีการชดเชยค่าเสียหายต่อเมื่อได้กระทำผิดกฎหมายเท่านั้น หากการกระทำที่ได้ทำไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย แม้จะเป็นการกระทำโดยจงใจให้เกิดขึ้นและได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใดก็ตาม เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าทำการจับกุมคนร้ายตามหน้าที่ แต่คนร้ายต่อสู้ขัดขวางโดยมีอาวุธ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการป้องกันตัวจนเป็นเหตุให้คนร้ายถึงแก่ความตายเช่นนี้ จะเห็นได้ว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำก็ไม่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน

ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายจากอุบัติเหตุของรถยนต์นั้น นอกจากคนขับรถซึ่งเป็นฝ่ายประมาทแล้วยังมีบุคคลอื่นที่ต้องรับผิดชอบร่วมกับคนขับรถ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ

“มาตรา ๔๒๕ นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น”

“มาตรา ๔๒๖ นายจ้างซึ่งได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอก เพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ชดเชยจากลูกจ้างนั้น”

“มาตรา ๔๒๗ บทบัญญัติในมาตราทั้งสองก่อนนั้น ท่านให้ใช้บังคับแก่ตัวการและตัวแทนด้วยโดยอนุโลม”

“มาตรา ๔๒๙ บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดา มารดา หรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นนี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น”

* ผอ. สำนักบริหารโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

“มาตรา ๔๓๐ ครู บาดอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตยภัตชั่วครวาก็ต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้น ๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร”

“มาตรา ๔๓๒ ถ้าบุคคลหลายคนก่อให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยร่วมกันทำละเมิดท่านว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องร่วมรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น ความข้อนี้ท่านให้ใช้ได้ถึงกรณีที่ไม่สามารถสืบรู้ตัวได้แน่ชัดในจำพวกที่ทำละเมิดร่วมกันนั้น คนไหนเป็นผู้ก่อให้เกิดเสียหายนั้นด้วยอันบุคคลผู้ยุงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการละเมิด ท่านก็ให้ถือว่าเป็นผู้กระทำละเมิดร่วมกันด้วยในระหว่างบุคคลทั้งหลายซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกันใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าต่างรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่โดยพฤติการณ์ ศาลจะวินิจฉัยเป็นประการอื่น”

ข้อกฎหมายดังกล่าว บังคับให้บุคคลดังต่อไปนี้ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ขับขี่รถยนต์คือ

๑. นายจ้างของคนขับรถ

๒. ตัวการซึ่งใช้ให้บุคคลอื่นทำหน้าที่ขับรถแทนตัวเอง

๓. บิดามารดาหรือผู้อนุบาล

๔. ครูอาจารย์หรือผู้ดูแลคนไร้ความสามารถ

๕. ผู้ที่ยุงส่งเสริมหรือช่วยเหลือให้มีการกระทำผิด เช่น บรรดาผู้โดยสารในรถที่คอยยุงให้คนขับขับรถเร็วแข่งกับรถคันอื่น ยุงให้ขับรถแข่งในที่คับขัน ยุงให้คนขับดื่มสุรา หากคนขับรถไปก่อเหตุขึ้นเนื่องจากการยุงเหล่านี้ ผู้ที่ยุงต้องร่วมรับผิดชอบกับคนขับรถด้วย

ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกับคนขับรถตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้นนั้นปรากฏว่ามีคดีความที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ซึ่งหากข้อเท็จจริงรับฟังได้ตามที่กฎหมายกำหนด ศาลจะบังคับให้บุคคลเหล่านี้กับคนขับรถร่วมกันชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายเสมอตั้งเช่นตัวอย่างตามคำพิพากษาของศาลฎีกาคือต่อไปนี้

คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ ๓๐/๒๕๓๖ จำเลยที่ ๑ เป็นลูกจ้างรายวันของจำเลยที่ ๒ เหตุละเมิดเกิดขึ้นในขณะที่จำเลยที่ ๑ ขับรถจักรยานยนต์สามล้อมาเก็บที่โกดังของจำเลยที่ ๒ ซึ่งจำเลยที่ ๒ เคยสั่งลูกจ้างทุกคนว่า เลิกงานแล้วให้นำรถจักรยานยนต์สามล้อไปเก็บไว้ที่โกดังเหตุละเมิดจึงเกิดขึ้นในขณะที่จำเลยที่ ๑ ปฏิบัติงานตามคำสั่งของจำเลยที่ ๒ เป็นการกระทำไปในทางการที่จ้างของจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๒ ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ ๑ ด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๕ และมาตรา ๔๒๕ นี้ นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้าง ในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง ไม่ว่าจะ เป็นลูกจ้างรายวันหรือลูกจ้างรายเดือนก็ตาม

คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ ๖๙๔/๒๕๓๖ ล. ลูกจ้างคนขับรถยนต์บรรทุกคันเกิดเหตุของจำเลยไม่ได้ขับรถเอง แต่มอบหมายให้เด็กท้ายรถอีกคันหนึ่งขับแทนเนื่องจาก ล. เป็นใช้ กรณีเช่นนี้ ล. ก็

จำต้องควบคุมให้เด็กท้ายรถคันขับรดคันเกิดเหตุใช้ความระมัดระวังมิให้เกิดเหตุร้ายขึ้น ฉะนั้นเมื่อคนที่ขับรดแทน ล. ขับรดชนรถยนต์ของโจทก์ด้วยความประมาททำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ล. ย่อมต้องรับผิดชอบและต้องถือว่ากรณีที่ ล. ให้คนอื่นขับรดแทนจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์อยู่ในกรอบทางการที่จ้างจำเลยผู้เป็นนายจ้างของ ล. จึงต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง

คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ ๕๒๘/๒๕๒๓ แม้จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นบิดาจะเคยห้ามปรามจำเลยที่ ๑ ผู้เป็นบุตรผู้เยาว์ไม่ให้เอารถยนต์ไปใช้ และเก็บลูกกุญแจรถไว้เองโดยเก็บไว้ในที่สูงก็ตามแต่จำเลยที่ ๑ รู้ที่เก็บและเคยเอารถออกไปขับ ย่อมแสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ ๒ รู้เห็นยินยอมให้จำเลยที่ ๑ ขับรดหาได้ใช้ความระมัดระวังในเรื่องนี้ตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลไม่ ถือว่าจำเลยที่ ๒ นำสืบพิสูจน์หักล้างความรับผิดชอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๙ ไม่ได้ จำเลยที่ ๒ จึงต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ ๑

คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ ๑๑๓๓/๒๕๑๖ (ประชุมใหญ่) การที่จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นพลาธิการกองพลทหารม้า สั่งให้จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นพลขับและสังกัดอยู่ในกองพลเดียวกันขับรถยนต์ของทางราชการกองพลทหารม้าไปชนปูนซีเมนต์ให้วัด ซึ่งจำเลยที่ ๒ เป็นกรรมการวัดอยู่ด้วย กิจการดังกล่าวมิใช่ราชการกองทัพบกจำเลยที่ ๓ ทั้งมิได้เกี่ยวกับตัวจำเลยที่ ๑ แต่ประการใดย่อมถือได้ว่าจำเลยที่ ๒ เป็นตัวการและจำเลยที่ ๑ เป็นตัวแทนของจำเลยที่ ๒ ในกิจการนี้โดยปริยาย เมื่อจำเลยที่ ๑ ขับรถยนต์กลับกองพลทหารม้าได้ชนรถยนต์โจทก์เสียหาย ถือได้ว่าจำเลยที่ ๑ ทำละเมิดภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นตัวการย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นตัวแทนในผลแห่งละเมิดที่จำเลยที่ ๑ ทำไปนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๗ ประกอบด้วยมาตรา ๘๒๐

คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ ๒๓๘๕/๒๕๑๘ จำเลยที่ ๒ เจ้าของรถยนต์ขับเรือไม่เป็นได้ใช้จำเลยที่ ๑ ขับเรือโดยนั่งไปในเรือด้วย จำเลยที่ ๒ เป็นตัวการต้องรับผิดชอบในละเมิดจำเลยที่ ๑ ตัวแทนโดยปริยายโดยขับเรือโดยประมาทเลินเล่อ

ในกรณีที่รถยนต์กับรถยนต์เกิดเฉี่ยวชนกันเอง ผู้ที่เป็นฝ่ายขับรดโดยประมาทหรือขับรดโดยฝ่าฝืนกฎจราจรย่อมเป็นฝ่ายผิด แต่ถ้าผู้ขับรดทั้งสองฝ่ายต่างก็ประมาทด้วยกัน จะต้องแบ่งความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาว่าฝ่ายไหนผิดมากกว่าก็ต้องรับผิดชอบมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง

สำหรับกรณีที่รถยนต์ไปเฉี่ยวชนคนเดินถนน หรือเฉี่ยวชนพาหนะอื่นที่ไม่ใช่รถยนต์จะมีกฎหมายกำหนดเอาไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ความว่า

มาตรา ๔๓๗ “บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลแต่ยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง...”

จากข้อกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคนขับรถยนต์หรือยานพาหนะอื่นที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล

หากไม่ก่อความเสียหายเกิดขึ้นแก่คนเดินถนน จักรยาน รถเข็น หรือรถสามล้อถีบ ฯลฯ แล้ว กฎหมายให้ถือว่า ผู้ขับขี่รถยนต์เป็นฝ่ายผิดเสมอ เว้นแต่พิสูจน์ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดถึงจะไม่ต้องรับผิด

ค่าเสียหายที่คนขับรถยนต์ที่ผิดต้องรับผิดชดเชยให้เขานั้น มีอยู่สามกรณีหลายอย่าง คือ

๑. ค่ารักษาพยาบาล

๒. ค่าเสียหายที่ผู้บาดเจ็บขาดรายได้เพราะไม่สามารถทำงาน หากถึงพิการหรือทุพพลภาพต้องชดเชยค่าขาดรายได้ในอนาคตด้วย

๓. ค่าเสียหาย เนื่องจากการต้องเจ็บปวดทนทุกข์เวทนา (ค่าทำขวัญ)

๔. ในกรณีถึงแก่ความตาย ต้องชดเชยค่าปลงศพรวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่น ๆ

๕. ค่าเสียหายของทรัพย์สินที่สูญหายหรือบุบสลาย

๖. ในกรณีที่ผู้บาดเจ็บหรือตายต้องอุปการะบุคคลอื่น หรือต้องทำงานให้กับบุคคลอื่น ต้องชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้ขาดใ้อุปการะ และผู้ที่เสียหายเพราะต้องขาดแรงงานด้วย

๗. ดอกเบี้ยในอัตรา ๗.๕ ต่อปีของค่าเสียหาย คิดตั้งแต่วันเกิดเหตุจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น

ผู้ที่ได้รับความเสียหายถือว่าเป็นเจ้าหนี้ ซึ่งต้องใช้สิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในกำหนดอายุความ คือ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้น และรู้ตัวคนที่จะต้องรับผิดชดเชยค่าเสียหาย หรือต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสิบปีนับตั้งแต่วันที่ที่มีความเสียหายเกิดขึ้น หากเจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องฟ้องคดีเกินกว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดดังกล่าว และลูกหนี้หยิบยกเรื่องอายุความนี้ขึ้นมาเป็นข้อต่อสู้คดีจะมีผลให้ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง เพราะคดีขาดอายุความ

การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ทำผิดต้องชดเชยค่าเสียหาย เป็นเพียงการบรรเทาผลร้ายให้แก่ผู้เสียหายเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ และกว่าเรื่องจะจบลงได้ คู่กรณีต่างต้องเสียค่าใช้จ่าย เสียเวลา เสียความรู้สึก และต้องรับความเดือดร้อนทุกข์เข็ญเป็นอย่างยิ่งหากไม่ยอมประสพพบปัญหาเหล่านี้ ก็ต้องขับขี่รถยนต์ด้วยความระมัดระวัง และเคารพกฎจราจรอย่างเคร่งครัด

เมื่อเกิดอุบัติเหตุท่านจะต้องปฏิบัติอย่างไร

เกียรติคุณ ช่วยนุ้ม*

ตามกฎหมายจราจรได้กำหนดไว้ว่า ผู้ใดขับขี่รถแล้วชนหรือทำให้คนหรือทรัพย์สินของเขาเสียหายไม่ว่าจะเป็นความผิดของผู้ขับขี่หรือไม่ ต้องปฏิบัติดังนี้ คือ

๑. ต้องหยุดรถ

๒. ให้ความช่วยเหลือตามสมควร

๓. แสดงตัว และแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ใกล้เคียง

๔. แจ้งชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ของคนพร้อมหมายเลขทะเบียนรถแก่ผู้เสียหาย

หากผู้ขับขี่หลบหนีไป หรือไม่แสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้สันนิษฐานว่า เป็นผู้กระทำความผิดพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดรถคันนั้นได้จนกว่าคดีถึงที่สุด หรือได้ตัวผู้ขับขี่

หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่แสดงตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในกำหนด ๖ เดือน นับแต่วันเกิดเหตุ ให้ถือว่ารถคันนั้นเป็นรถที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด และให้ตกเป็นของรัฐต่อไป

สำหรับผู้ขับขี่ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายนี้ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และหากทำให้คนอื่นได้รับอันตรายสาหัสหรือตาย โทษก็จะหนักขึ้นเป็นจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับตั้งแต่ ๕,๐๐๐ ถึง ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จะเห็นว่าภายหลังจากเกิดอุบัติเหตุแล้ว ท่านจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด มิฉะนั้นอาจจะติดคุกหรือถูกปรับได้

ที่นี้มาดูว่าจะป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุได้อย่างไรบ้าง ผู้เขียนพอจะรวบรวมการป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุไว้ได้ ดังนี้

๑. ผู้ขับขี่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายจราจรอย่างเคร่งครัด เช่น ขับรถด้วยความเร็วที่กฎหมายกำหนด

๒. ผู้ขับขี่จะต้องไม่ขับรถขณะมึนเมาสุรา

๓. ผู้ขับขี่จะต้องไม่ขับรถในขณะที่ร่างกายอ่อนความสามารถ เช่น ง่วงนอน หรืออ่อนเพลีย

๔. ผู้ขับขี่จะต้องไม่ขับรถด้วยความคึกคะนอง โอ้อวด หรือขับรถปาดซ้ายขวาด้วยความเร็ว

๕. ผู้ขับขี่จะต้องหมั่นตรวจตราดูแลเครื่องยนต์ และอุปกรณ์ของรถยนต์ให้มั่นคงแข็งแรงอยู่เสมอ เช่น ยางรถยนต์ต้องอยู่ในสภาพใช้งานได้ดี ระบบเบรกต้องใช้งานได้ดีด้วย

๖. ผู้ขับขี่จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการใช้รถใช้ถนน ประเภท หรือแบบของรถนั้นๆ ได้ดีพอสมควร

๗. ผู้ขับขี่จะต้องไม่เป็นโรคที่อาจเป็นอันตรายในการขับขี่ เช่น โรคลมบ้าหมู โรคหูตึง โรคหัวใจ เป็นต้น

* ประธานคณะกรรมการโครงการทนายความอาสา สภานายความ

๘. ผู้ขับขี่จะต้องไม่ขับรถตามคันหน้าอย่างกระชั้นชิด หรือแซงรถในที่คับขัน

๙. ผู้ขับขี่จะต้องควบคุมอารมณ์ให้ปกติอยู่ตลอดเวลาในขณะที่ขับรถ

๑๐. ผู้ขับขี่จะต้องไม่เสพยาเสพติดที่กระตุ้นประสาท เช่น ยาบ้า

นั่นคือตัวการป้องกันคร่าว ๆ ที่พอจะป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุได้ ความจริงแล้วหลักการป้องกันมีมากกว่านี้ เมื่อป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายภายหลังเกิดอุบัติเหตุอีก จึงขอให้ทุกท่านเป็นอย่างที่ผู้เขียนปรารถนาด้วย

หุ้นส่วนและบริษัท

ศาสตราจารย์ ดร. อุกฤษ มงคลนาวิน*

ถาม ห้างหุ้นส่วนแบ่งออกเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง ?

ตอบ ห้างหุ้นส่วนแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ห้างหุ้นส่วนสามัญ และห้างหุ้นส่วนจำกัด สำหรับห้างหุ้นส่วนสามัญนั้น ยังสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน และห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน

ถาม องค์กรธุรกิจที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากหุ้นส่วนหรือบุคคลที่ร่วมกันจัดตั้งมีทั้งหมดกี่แบบ ?

ตอบ องค์กรธุรกิจที่จัดตั้งเป็นนิติบุคคลและมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรแบ่งออกได้เป็น ๔ แบบ คือ ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน, ห้างหุ้นส่วนจำกัด, บริษัทจำกัด และนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายอื่นนอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น บริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งสามารถจัดตั้งขึ้นได้ตามพระราชบัญญัติ บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้น

ถาม ข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างห้างหุ้นส่วนสามัญและห้างหุ้นส่วนจำกัดคืออะไร

ตอบ ห้างหุ้นส่วนสามัญจะมีหุ้นส่วนประเภทคือหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันในหนี้ของห้างหุ้นส่วนโดยไม่จำกัดจำนวนเงิน ส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้นแบ่งผู้เป็นหุ้นส่วนออกเป็น ๒ ประเภท คือ หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดเหมือนเช่นในห้างหุ้นส่วนสามัญและหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดซึ่งมีความรับผิดในหนี้ของห้างหุ้นส่วนไม่เกินจำนวนที่ตนรับจะลงหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดนั้น

ถาม หุ้นที่ผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนสามัญและห้างหุ้นส่วนจำกัดจํามาลงในห้างหุ้นส่วนจะสามารถอยู่ในรูปของอะไรได้บ้าง ?

ตอบ สิ่งที่ผู้เป็นหุ้นส่วนจะนำมาลงเป็นห้างหุ้นส่วนนั้น อาจจะเป็นเงิน ทรัพย์สิน หรือแรงงานก็ได้

ถาม หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนจำกัดจะลงเป็นหุ้นแรงงานได้หรือไม่ ?

ตอบ ไม่ได้ เพราะกฎหมายห้างหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดสอดเข้าไปเกี่ยวข้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วน การลงแรงงานอาจมีผลให้ห้างหุ้นส่วนดังกล่าวเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการงานของห้างหุ้นส่วนได้กฎหมายจึงระบุให้ผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดจะต้องลงหุ้นเป็นเงินหรือทรัพย์สินเท่านั้น

ถาม เมื่อได้จัดตั้งห้างหุ้นส่วนขึ้นเรียบร้อยแล้วผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งจะขอเปลี่ยนแปลงสัญญาระหว่างหุ้นส่วนที่ทำขึ้นก่อนการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนได้หรือไม่ ?

* อดีตประธานรัฐสภา

ตอบ ผู้เป็นหุ้นส่วนจะขอแก้ไขสัญญาระหว่างหุ้นส่วนไม่ได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนหรือในสัญญาระหว่างหุ้นส่วนกำหนดไว้ให้ทำได้

ถาม ใครเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารงานของห้างหุ้นส่วน ?

ตอบ การบริหารงานของห้างหุ้นส่วนจะเป็นไปตามที่ตกลงระหว่างหุ้นส่วนว่าจะให้หุ้นส่วนคนใดเป็นผู้จัดการหรือจะร่วมกันจัดการโดยทำการแต่งตั้งหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการมีหน้าที่จัดการกิจการของห้างหุ้นส่วน

ถาม ข้อห้ามของหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญในการประกอบกิจการกิจการอื่นที่มีใช้กิจการของห้างหุ้นส่วน มีอะไรบ้าง ?

ตอบ หุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญห้ามประกอบกิจการอื่นที่มีสภาพเช่นเดียวกันและเป็นการแข่งขันกับกิจการของห้างหุ้นส่วนสามัญนั้น ไม่ว่าจะทำเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือประโยชน์ของผู้อื่น อนึ่ง หุ้นส่วนอาจจะประกอบกิจการดังกล่าวได้ หากได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นทุกคน

ถาม นายโก๋ นายก้อย และนายกิ๊ก ร่วมกันจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนชื่อ “ห้างหุ้นส่วน - สามัญนิติบุคคลสามกอ” ประกอบธุรกิจขายโทรศัพท์มือถือ โดยมีนายโก๋เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการธุรกิจห้างหุ้นส่วนสามัญได้ดีและได้ผลกำไรสูงมากนายโก๋จึงชวนนางสาวกิ้งแฟนสาวของตนเองเข้ามาเป็นหุ้นส่วนเพื่อจะได้รับส่วนแบ่งในผลกำไร ซึ่งนางสาวกิ้งก็ยินดีที่จะลงหุ้นมีปัญหาว่านายโก๋ชักนำนางสาวกิ้งเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามารถทำได้หรือไม่ ?

ตอบ ไม่สามารถทำได้เนื่องจากการชักนำเอาบุคคลอื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วนจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นทุกคนคือจะต้องได้รับความยินยอมจากนายก้อย และนายกิ๊ก เว้นเสียแต่ว่าผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น เช่น ให้หุ้นส่วนผู้จัดการมีอำนาจที่จะกระทำการดังกล่าวได้ หรือให้นายโก๋ มีอำนาจชักนำบุคคลอื่นเข้าเป็นหุ้นส่วนได้

ถาม การแบ่งผลกำไรและขาดทุนของห้างหุ้นส่วนซึ่งไม่มีสัญญาระหว่างหุ้นส่วนระบุไว้จะแบ่งกันอย่างไร ?

ตอบ จะต้องแบ่งตามส่วนที่ลงหุ้นส่วนแต่ละคน เช่น นายไข่ลงหุ้น ๕๐๐,๐๐๐ บาท นายขวดลงหุ้น ๓๐๐,๐๐๐ บาท และนายแข่งลงหุ้น ๒๐๐,๐๐๐ บาท ถ้าห้างหุ้นส่วนมีกำไร ๒๐๐,๐๐๐ บาท นายไข่จะได้รับ ๕๐% ของกำไรทั้งหมดตามส่วนที่ลงหุ้นในห้างหุ้นส่วนคือ เท่ากับ ๑๐๐,๐๐๐ บาท นายขวดและนายแข่งจะได้รับ ๓๐% และ ๒๐% คือ ๖๐,๐๐๐ บาท และ ๔๐,๐๐๐ บาท ตามลำดับเช่นเดียวกับกรณีที่ห้างหุ้นส่วนขาดทุนจากการประกอบการ นายไข่ นายขวด นายแข่ง จะต้องรับผิดชอบในผลขาดทุนตามส่วนที่ลงหุ้นคือ ๕๐% ๓๐% ๒๐% ตามลำดับ

- ถาม ในกรณีที่นายคำผู้เป็นหุ้นส่วนเข้าทำสัญญาซื้อขายเครื่องจักรในนามของห้างหุ้นส่วนและได้ผลกำไรจากสัญญาดังกล่าวมาเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท นายคำเห็นว่าหุ้นส่วนอีก ๒ คน คือ นายคม และนายคล้าย ไม่ได้ทำอะไรเลย ไม่ควรได้รับส่วนแบ่งในกำไรจึงคิดว่า จะไม่แบ่งกำไรให้หุ้นส่วนทั้งสอง มีปัญหาว่านายคำจะเก็บส่วนกำไรไว้คนเดียวได้หรือไม่
- ตอบ เนื่องจากนายคำ นายคม และนายคล้าย เป็นหุ้นส่วนกัน และนายคำทำสัญญาในนามของห้างหุ้นส่วนดังนั้น นายคม และนายคล้ายมีสิทธิเสมอที่จะเรียกเอากำไรในส่วนของตน แม้ในกิจการค้าขายนั้นจะไม่ปรากฏชื่อนายคล้ายเป็นผู้กระทำหรือเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ด้วย
- ถาม นายงก นายงง และนางเงิง ร่วมกันจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญเพื่อทำการซื้อขายที่ดินนายงก ได้ทำการซื้อที่ดินแปลงใหญ่มูลค่า ๕๐๐,๐๐๐ บาท ในนามของหุ้นส่วนโดยคาดว่าจะนำไปขายต่อได้ในราคา ๗๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ผลปรากฏว่าเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซีย ทำให้ราคาที่ดินตกต่ำทำให้ไม่สามารถขายที่ดินได้ ธนาคารที่นายงกกู้เงินมาซื้อที่ดินในนามของห้างหุ้นส่วนจึงฟ้องให้ห้างหุ้นส่วนและหุ้นส่วนทุกคนร่วมกันรับผิดชอบใช้หนี้ในเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นเงินประมาณ ๖๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท นายงงและนายเงิงเห็นว่าตนมิได้เป็นผู้ทำสัญญากู้เงินธนาคารและถึงแม้ว่าจะหาเงินตลอดชาติ ก็คงไม่สามารถชำระหนี้ได้จึงปฏิเสธการชำระหนี้ดังกล่าว โดยอ้างว่าไม่มีส่วนรู้เห็นและลงหุ้นแค่คนละ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ถ้าจะต้องรับผิดชอบรับผิดก็ขอรับผิดเพียงแค่จำนวนเงินที่ลงหุ้นข้ออ้างของนายงงและนายเงิงสามารถใช้ต่อธนาคารผู้ให้กู้ได้หรือไม่อย่างไร ?
- ตอบ นายงงและนายเงิง ในฐานะหุ้นส่วนย่อมมีความผูกพันในการที่นายงกซื้อที่ดินในนามของห้างหุ้นส่วนและการกู้เงินจากธนาคาร เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ทำไปในทางที่เป็นธรรมดา การค้าขายของห้างหุ้นส่วนดังนั้นผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนจะต้องผูกพันและรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัดจำนวนในหนี้ที่เกิดขึ้นดังกล่าว นายงง และนายเงิง จะปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้
- ถาม ผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งออกจากห้างหุ้นส่วนไปแล้ว ยังต้องรับผิดชอบในหนี้ของห้างหุ้นส่วนหรือไม่
- ตอบ ผู้เป็นหุ้นส่วนและได้ออกจากห้างหุ้นส่วนไป จะต้องรับผิดชอบในหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนที่ตนจะออกจากห้างหุ้นส่วนไปแล้วเท่านั้น หนี้สินที่เกิดขึ้นภายหลังการออกไม่ต้องรับผิดชอบ
- ถาม ถ้านางสาวจิมตกลงที่จะลงเงินเพื่อเข้าเป็นหุ้นส่วนคนใหม่ในห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล จานร้อนประกอบธุรกิจร้านอาหารโดยไม่ทราบว่าห้างหุ้นส่วนมีหนี้ยู่ก่อนแล้วประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท ถ้าเจ้าหนี้ของห้างหุ้นส่วนฟ้องห้างหุ้นส่วนและหุ้นส่วนทุกคนรวมทั้งนางสาวจิม ให้ร่วมกันชดใช้ในเงินดังกล่าว นางสาวจิมจะต้องร่วมชดใช้ในหนี้สินที่ตนมิได้ก่อขึ้นหรือไม่ ?

- ตอบ นางสาวจิมในฐานะหุ้นส่วนคนหนึ่ง จะต้องรับผิดชอบร่วมกันหุ้นส่วนคนอื่น ๆ ในหนี้ใด ๆ ซึ่งห้างหุ้นส่วนได้ก่อให้เกิดขึ้น ถึงแม้หนี้ดังกล่าวจะเกิดขึ้นก่อนที่นางสาวจิมจะเข้ามาเป็นหุ้นส่วนก็ตาม
- ถาม นางสาวโฉมใจไล เป็นนางสาวไทยปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ต่อมาได้ก้าวเข้ามาเป็นคารา และนักร้องชื่อดังทั่วเมืองไทยถ้าเอ่ยชื่อนางสาวโฉมใจไลทุกคนจะต้องร้องอ๋อนางสาวฉบาพรและนางสาวฉันทนา เพื่อนสนิทของนางสาวโฉมใจไลเห็นว่าถ้าใช้ชื่อของนางสาวโฉมใจไลเป็นชื่อห้างหุ้นส่วนสามัญที่จะตั้งขึ้นเพื่อประกอบกิจการเสริมแต่งความงามของสุภาพสตรีร้านจะต้องดังและมีคนมาอุดหนุนจำนวนมาก จึงใช้ชื่อนางสาวโฉมใจไลเป็นชื่อห้างหุ้นส่วนโดยบอกให้นางสาวโฉมใจไลทราบและยังขอให้นางสาวโฉมใจไลบอกคนอื่นว่าร้านเสริมสวยเป็นของนางสาวโฉมใจไลเอง เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ซึ่งนางสาวโฉมใจไลก็ได้ทำตามนั้นหลังจากห้างหุ้นส่วนเปิดกิจการมาได้หนึ่งปี ผลปรากฏว่าขาดทุนยับเยิน เนื่องจากการทุจริตระหว่างหุ้นส่วนนางฉลาฤทัยซึ่งให้กู้เงินแก่ห้างหุ้นส่วนเนื่องจากเข้าใจผิดว่านางสาวโฉมใจไลเป็นหุ้นส่วน จึงฟ้องร้องเพื่อบังคับหนี้จากนางสาวโฉมใจไล ปัญหาที่ว่านางฉลาฤทัยสามารถดำเนินคดีต่อนางสาวโฉมใจไลหรือไม่
- ตอบ เนื่องจากนางสาวโฉมใจไล แสดงตนว่าเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วน และยินยอมให้นางสาวฉบาพรและนางสาวฉันทนา ใช้ชื่อนางสาวโฉมใจไลเป็นชื่อห้างหุ้นส่วน ดังนั้นนางสาวโฉมใจไล จึงต้องรับผิดชอบต่อนางฉลาฤทัยในหนี้ของห้างหุ้นส่วนเสมือนตนเป็นหุ้นส่วน
- ถาม ห้างหุ้นส่วนจำกัดจะใช้ชื่อของห้างหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบมาใช้เป็นชื่อห้างหุ้นส่วนได้หรือไม่ ?
- ตอบ กฎหมายห้ามมิให้เอาชื่อของผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบมาเรียกขานระคนเป็นชื่อห้างจึงไม่สามารถทำได้ถ้าฝ่าฝืนข้อห้ามกฎหมายดังกล่าวหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบนั้นจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเสมือนหนึ่งว่าเป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบ คือ รับผิดชอบโดยไม่จำกัดจำนวน
- ถาม นายชัชชวาลชวิช หุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบของห้างหุ้นส่วนจำกัดช่างทำเชือกได้รับการแต่งตั้งจากหุ้นส่วนอื่น ๆ ให้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการเพื่อบริหารงานของห้างหุ้นส่วนเนื่องจากนายชัชชวาลชวิช เป็นผู้ลงหุ้นมากที่สุด การแต่งตั้งดังกล่าวมีผลตามกฎหมายหรือไม่ ?
- ตอบ นายชัชชวาลชวิช ไม่สามารถดำรงตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการได้เนื่องจากขัดต่อกฎหมายซึ่งกำหนดไว้ให้เฉพาะผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบเท่านั้นถึงจะเป็นผู้จัดการห้างหุ้นส่วนได้

ถาม หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบสามารถประกอบการค้าขายที่สภาพเป็นอย่างเดียวกันกับกิจการค้าของห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือไม่ ?

ตอบ สามารถทำได้ไม่มีข้อห้ามแต่อย่างใด กฎหมายห้ามเฉพาะหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบ

ถาม ห้างหุ้นส่วนจำกัดชูชิวอง เป็นหนี้ นางชูชานอยู่ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท นางชูชานต้องการฟ้องห้างหุ้นส่วนทุกคนเพื่อเรียกเงินคืน นางชูชานอยากทราบว่าทำได้หรือไม่ ?

ตอบ นางชูชาน สามารถฟ้องได้เฉพาะห้างหุ้นส่วนและหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบเท่านั้น จะฟ้องหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบไม่ได้ เว้นแต่ห้างหุ้นส่วนดังกล่าวเลิกกันแล้ว นางชูชานจึงจะมีสิทธิฟ้องได้โดยสามารถเรียกเงินได้แค่จำนวนลงหุ้นที่ผู้เป็นหุ้นส่วนยังค้างส่งแก่ห้างหุ้นส่วน หรือจำนวนลงหุ้นเท่าที่ผู้เป็นหุ้นส่วนได้ถอนไปจากสินทรัพย์ของห้างหุ้นส่วน หรือจำนวนเงินปันผลและดอกเบี้ยซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้รับโดยทุจริตและฝ่าฝืนกฎหมายเท่านั้น

ถาม บริษัทจำกัด หมายถึงอะไร ?

ตอบ บริษัทจำกัด คือ นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประกอบธุรกิจ โดยทุนบริษัทแบ่งออกเป็นหุ้น แต่ละหุ้นมีมูลค่าเท่ากันผู้ถือหุ้นแต่ละคนต่างเป็นเจ้าของบริษัทโดยมีความรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทจำกัด แค่จำนวนเงินที่ผู้ถือหุ้นดังกล่าวยังส่งใช้ค่าหุ้นไม่ครบซึ่งหมายความว่าถ้าผู้ถือหุ้นซื้อ หุ้น ๑,๐๐๐ หุ้น ในราคาหุ้นละ ๑๐ บาท และบริษัทเรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นแค่ ๗.๕๐ บาท ต่อหุ้น ผู้ถือหุ้นจะต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทเฉพาะในส่วนที่ยังชำระไม่ครบให้แก่บริษัท คือ ๒.๕๐ ต่อหุ้นหรือทั้งหมด ๒,๕๐๐ บาท ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นเต็มจำนวนแล้ว จะไม่มีความรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทเพิ่มขึ้นจากจำนวนเงินที่ชำระค่าหุ้นไปแล้วแต่อย่างใด

ถาม บริษัทจำกัดจะต้องมีผู้ถือหุ้นขั้นต่ำกี่คน ?

ตอบ กฎหมายมิได้กำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นขั้นต่ำเอาไว้ แต่เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้บริษัทจะต้องเริ่มจัดตั้งโดยมีผู้เริ่มก่อการตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไป และผู้เริ่มก่อการแต่ละคนจะต้องลงชื่อซื้อหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นดังนั้น ถ้าผู้เริ่มก่อการจำนวนขั้นต่ำคือเจ็ดคน เมื่อเข้าชื่อซื้อหุ้น ผู้เริ่มก่อการก็จะกลายเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทเมื่อบริษัทได้รับการจดทะเบียนจัดตั้งขึ้น ดังนั้นบริษัทจึงมีผู้ถือหุ้นขั้นต่ำเจ็ดคน

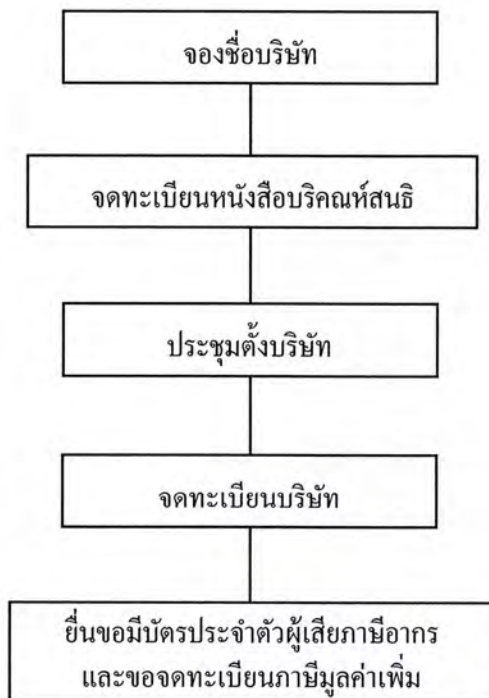
ถาม หนังสือบริคณห์สนธิ คืออะไร ?

ตอบ หนังสือบริคณห์สนธิ คือ เอกสารซึ่งจัดทำโดยผู้เริ่มก่อการ มีรายละเอียดเกี่ยวกับ ชื่อบริษัท, ที่ตั้ง, วัตถุประสงค์, ทุนจดทะเบียน, จำนวนหุ้น, มูลค่าหุ้น, ชื่อ, อาชีพ, อายุ, ที่อยู่, และจำนวนที่เข้าชื่อซื้อของผู้เริ่มก่อการแต่ละคน โดยผู้เริ่มก่อการจะต้องทำการจดทะเบียน

หนังสือบริคณห์สนธิกับกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ก่อนการประชุมจัดตั้งบริษัท
และก่อนการจดทะเบียนตั้งบริษัท

ถาม การจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ?

ตอบ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

จองชื่อบริษัท

ผู้เริ่มก่อนการจะต้องยื่นขอจองชื่อบริษัทต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยระบุชื่อบริษัทที่ต้องการจะใช้จำนวน ๓ ชื่อ เรียงตามลำดับตามความต้องการและอาจจะขอใช้ชื่อต่างประเทศด้วยก็ได้ สำนักงานจดทะเบียนจะพิจารณาว่าเป็นชื่อที่ขัดต่อกฎหมายหรือไม่ เช่น เป็นชื่อประเทศ กระทรวง, ทบวง, กรม ฯลฯ หรือเป็นชื่อที่ฟังหรือมีเสียงเรียกขานตรงกับชื่อนิติบุคคลอื่น หรืออาจจะเป็นชื่อที่ซ้ำ หรือคล้ายคลึงกับนิติบุคคลอื่น ฯลฯ เมื่อพิจารณาแล้วก็จะแจ้งผลพิจารณาให้ทราบว่าจะให้จองและใช้ชื่อตามลำดับใดได้หรือจองไม่ได้เพราะเหตุใด

จดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ

ผู้เริ่มก่อนการอย่างน้อย ๗ คน จะต้องเตรียมหนังสือบริคณห์สนธิ ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับบริษัท เช่น ชื่อบริษัท, วัตถุประสงค์, ชื่อและที่อยู่ของผู้เริ่มก่อนการ, ฯลฯ หลังจากนั้นก็นำหนังสือบริคณห์สนธิและเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยื่นขอจดทะเบียนต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทประชุมจัดตั้งบริษัท

เมื่อได้ยื่นจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิและมีผู้เข้าซื้อหุ้นทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว ผู้เริ่มก่อนการจะต้องส่งหนังสือนัดประชุมตั้งบริษัทไปยังผู้เข้าซื้อหุ้นของบริษัททุกคนโดยมีระเบียบวาระการประชุมดังต่อไปนี้คือ

๑. รับรองบัญชีรายชื่อ ฐานะ และสำนักของผู้เข้าซื้อหุ้นพร้อมทั้งจำนวนหุ้นซึ่งต่างคนได้ลงชื่อซื้อไว้
๒. พิจารณาดังข้อบังคับของบริษัท
๓. พิจารณาให้สัตยาบันแก่บรรดากิจการที่ผู้เริ่มก่อนการตั้งบริษัทได้กระทำและค่าใช้จ่ายซึ่งจำเป็นต้องจ่ายในการตั้งบริษัท
๔. พิจารณาเรื่องหุ้นเพื่อกำหนดชนิด จำนวนหุ้น และการเรียกชำระค่าหุ้นในครั้งแรก
๕. พิจารณาเลือกตั้งกรรมการชุดแรกของบริษัท และกำหนดอำนาจกรรมการ
๖. พิจารณาเลือกตั้งผู้สอบบัญชี และกำหนดค่าสินจ้าง
๗. เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

เมื่อถึงวันประชุมผู้เริ่มก่อนการก็จะจัดให้มีการประชุมตั้งบริษัทตามระเบียบวาระการประชุมข้างต้น

จดทะเบียนบริษัท

หลังจากที่ประชุมตั้งบริษัทได้ลงมติในเรื่องต่าง ๆ แล้ว ผู้เริ่มก่อการจะต้องมอบงานทั้งหมดให้แก่กรรมการบริษัทที่ได้รับการเลือกตั้งกรรมการของบริษัทจะเรียกให้ผู้เริ่มก่อการและผู้เข้าซื้อหุ้นใช้เงินค่าหุ้น และเตรียมเอกสารสำหรับการจดทะเบียนบริษัท เมื่อทุกอย่างเรียบร้อยก็ทำการยื่นจดทะเบียนบริษัทต่อไป

ยื่นขอมีบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากรและขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม

เมื่อบริษัทได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเรียบร้อยแล้วบริษัทจะต้องยื่นคำร้องเพื่อขอมีบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากร หรือ แบบ ล.ป. ๑๐ ภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ส่วนการยื่นคำขอเพื่อจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม หรือ แบบ ภ.พ. ๐๑ นั้น ผู้ประกอบการซึ่งไม่อยู่ในกรณีที่จะได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มตามกฎหมายจะต้องยื่นคำขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มต่อเจ้าพนักงาน ณ ที่ว่าการอำเภอหรือสำนักงานภาษีสรรพากรพื้นที่ก่อนวันประกอบกิจการเว้นแต่ในกรณีที่คาดว่าจะมีรายรับต่อปีไม่เกิน ๖๐๐,๐๐๐ บาท ก็ไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนเพื่อเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มแต่อย่างใด

ถาม ผลจากการที่บริษัทได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้วอย่างไรบ้าง ?

ตอบ บริษัทที่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้วมีฐานะ และตัวตนแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้นโดยมีชื่อ, ที่อยู่ และสัญชาติเป็นของตนเองนอกจากนี้ บริษัทจะมีสิทธิและหน้าที่ในฐานะบุคคลตามกฎหมาย เช่น จะต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีมูลค่าเพิ่ม ฯลฯ

ถาม การบริหารงานของบริษัทอย่างไร ?

ตอบ ผู้ถือหุ้นซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าของบริษัทจะเลือกตั้งคณะกรรมการของบริษัทโดยเสียงข้างมากในที่ประชุมผู้ถือหุ้นคณะกรรมการบริษัทเมื่อได้รับการเลือกตั้งจะทำการบริหารบริษัท โดยอาจจะแต่งตั้งกรรมการ หรือบุคคลใดคนหนึ่งให้มีอำนาจจัดการงานของบริษัทแทนได้

ถาม หุ้นในบริษัทสามารถแบ่งออกได้เป็นกี่ประเภท ?

ตอบ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

- ๑) หุ้นส่วนสามัญ เป็นหุ้นส่วนที่ผู้ถือหุ้นในบริษัทมีสิทธิทั่วไป เช่น สิทธิในการออกเสียงการได้รับเงินปันผล ฯลฯ โดยปกติแล้วบริษัทจะออกหุ้นส่วนสามัญให้แก่ผู้ถือหุ้น
- ๒) หุ้นบุริมสิทธิเป็นหุ้นที่ผู้ถือหุ้นในบริษัทมีสิทธิพิเศษบางอย่าง เช่น สิทธิที่จะได้รับเงินปันผลก่อนหุ้นสามัญ สิทธิที่จะได้รับเงินค่าหุ้นคืนก่อนผู้ถือหุ้นสามัญในกรณีเลิกบริษัทโดยปกติสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนจะกำหนดไว้น้อยกว่าหุ้นส่วน เช่น หุ้นบุริมสิทธิ ๒ หุ้น มีสิทธิออกเสียงได้เท่ากับหุ้นสามัญ ๑ หุ้น เป็นต้น

๓) หุ้นกู้เป็นตราสารแห่งหนึ่งซึ่งออกโดยบริษัทให้แก่ผู้ซื้อเพื่อแสดงสิทธิที่จะได้รับเงินหรือผลประโยชน์อื่นของผู้ถือตราสารดังกล่าว หุ้นกู้จะแบ่งออกเป็นหน่วยแต่ละหน่วยมีมูลค่าเท่ากันโดยบริษัทจะกำหนดประโยชน์ตอบแทนไว้เป็นการล่วงหน้าในอัตราเท่ากันทุกหน่วย โดยปกติแล้วบริษัทจะออกหุ้นกู้ไม่ได้ เว้นแต่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์จะอนุญาตให้ออกหุ้นกู้ได้

ถาม บริษัทจะถือหุ้นของตนเองหรือรับจำนำหุ้นของตนเองได้หรือไม่ ?

ตอบ ไม่ได้ แต่บริษัทสามารถถือหุ้นของบริษัทอื่นได้ เนื่องจากถ้าอนุญาตให้บริษัทถือหุ้น หรือรับจำนำหุ้นของตนเอง บริษัทอาจจะนำหุ้นของตนไปใช้เป็นหลักประกันหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้ได้และจะมีผลทำให้บริษัททุนลดน้อยลงจากที่มีอยู่ในกรณีที่มีการกระทำฝ่าฝืนดังกล่าว จะถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นโมฆะ เนื่องจากการกระทำที่ต้องห้ามโดยชัดแจ้งตามกฎหมาย

ถาม ผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นจะได้รับจากการลงทุนซื้อหุ้นบริษัทคืออะไร ?

ตอบ ผู้ถือหุ้นมีสิทธิได้รับเงินปันผลหรือผลกำไรที่บริษัทจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นตามสัดส่วนของจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นมี เช่น ผู้ถือหุ้นลงทุนซื้อหุ้นในบริษัท ๑๐,๐๐๐ หุ้น ในราคาหุ้นละ ๑๐ บาท เป็นเงิน ๑๐๐๐,๐๐๐ บาท บริษัทประกาศจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นในอัตราหุ้นละ ๒ บาท ดังนั้นผู้ถือหุ้นจะได้รับเงินปันผลทั้งสิ้น ๒๐,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ในกรณีที่ราคาหุ้นของบริษัทสูงขึ้นผู้ถือหุ้นอาจจะขายหุ้นออกไปเพื่อรับส่วนต่างของราคาที่ซื้อและราคาขายซึ่งถือว่าเป็นกำไรที่ได้จากการลงทุนซื้อหุ้น เช่น ขายไปราคาหุ้นละ ๒๕ บาท จากที่ซื้อมา ๑๐ บาท เท่ากับได้กำไร ๑๕ บาท ต่อหุ้นถ้าผู้ถือหุ้นทั้งหมด ๑๐,๐๐๐ หุ้น ก็จะขายได้กำไร ๑๕๐,๐๐๐ บาท

ถาม ผู้ถือหุ้นเมื่อซื้อหุ้นของบริษัทแล้ว จะโอนให้แก่ผู้อื่นได้หรือไม่อย่างไร ?

ตอบ โดยปกติแล้วจะต้องพิจารณาข้อบังคับของบริษัทว่ากำหนดไว้อย่างไรในกรณีโอนหุ้น ถ้าไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็จะปฏิบัติตามกฎหมายหุ้นส่วนบริษัทซึ่งกำหนดไว้ว่า การโอนหุ้นสามารถทำได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบริษัท โดยที่การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือหุ้นจะต้องทำเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน พร้อมทั้งมีพยานหนึ่งคนลงชื่อรับรองลายมือชื่อ

ถาม การลงคะแนนเสียงในที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีกี่วิธี อะไรบ้าง ?

ตอบ สำหรับบริษัทจำกัดจะมีสองวิธี คือ การลงคะแนนโดยวิธีชুমือ และการลงคะแนนลับ ข้อแตกต่างคือ การลงคะแนนโดยวิธีชুমือ ให้นับผู้ถือหุ้นแต่ละคนมีคะแนนเสียงหนึ่งเสียง ส่วนการลงคะแนนลับให้นับจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นมี โดยหนึ่งหุ้นเท่ากับหนึ่งเสียงสำหรับ

บริษัทมหาชนจำกัด จะมีวิธีออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งวิธีเรียกว่าการลงคะแนนเสียงแบบสะสม
ถาม การประชุมภายในบริษัทแบ่งออกเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง ?

ตอบ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑) ประชุมผู้ถือหุ้น แบ่งออกเป็นประชุมสามัญ และประชุมวิสามัญ การประชุมสามัญจะต้อง
ประชุมภายในหกเดือน นับแต่วันที่ได้จดทะเบียนบริษัทต่อจากนั้นจะต้องมีการประชุมครั้งหนึ่งเป็นอย่างน้อย
ทุกระยะเวลาสิบสองเดือน ส่วนการประชุมคราวอื่น ๆ จะเรียกว่า ประชุมวิสามัญ

๒) ประชุมกรรมการ จะมีการประชุมตามความเหมาะสมและความจำเป็นในการบริหารงาน
ของบริษัท

ถาม นายโดม เป็นกรรมการผู้จัดการบริษัท โดมเจ้าพระยา จำกัด ได้ทำสัญญากู้เงินใน
นามของบริษัทจากธนาคารไทยทุกทิส จำกัด (มหาชน) เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท
ต่อมาบริษัทขาดดอกเบี้ยและเงินต้น ธนาคารจึงฟ้องนายโดมเพื่อเรียกให้ชื้อหนี้
ของบริษัทเนื่องจากเห็นว่าบริษัทไม่มีทรัพย์สินอะไร แต่นายโดมนั้นเป็นเจ้าของ
กรรมสิทธิ์ในที่ดินหลายแปลง นายโดมจะต้องรับผิดชอบชื้อหนี้ของบริษัทให้แก่
ธนาคารหรือไม่ ?

ตอบ เนื่องจากนายโดมทำการกู้เงินในฐานะของบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคล นายโดม มิได้ทำสัญญา
ในฐานะส่วนตัว ดังนั้น นายโดมไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวแต่ประการใด

ถาม บริษัท โทไฟโต้ จำกัด มีนางสาวเลศนวนดี เป็นกรรมการผู้จัดการ ได้ทำสัญญาซื้อเครื่อง
แยกสีระบบคอมพิวเตอร์มาใช้งานของบริษัท ปรากฏว่าวันลงนามในสัญญา นางสาว
เลศนวนดี ลืมนำตราของบริษัทไป จึงแค่ลงลายมือชื่อแต่มิได้ประทับของบริษัทใน
สัญญา หลังจากที่ใช้เครื่องแยกสีได้ประมาณหนึ่งเดือนได้มีอีกบริษัทหนึ่งนำเครื่องแยกสี
ชนิดเดียวกันรุ่นเดียวกันมาเสนอขายในราคาต่ำกว่าถึง ๕๐๐,๐๐๐ บาท คณะกรรมการ
บริษัทจึงส่งเครื่องแยกสีเครื่องแรกและเรียกเงินคืนโดยอ้างว่านางสาวเลศนวนดี
ไม่ได้ทำการในนามของบริษัทเพราะไม่ได้ประทับตราบริษัท บริษัทจึงไม่จำเป็นต้องผูกพัน
ตามสัญญาซื้อขายดังกล่าว การกระทำของบริษัทถูกต้องหรือไม่ อย่างไร ?

ตอบ ไม่ถูกต้อง เนื่องจากตามความเป็นจริง นางสาวเลศนวนดี ทำการในฐานะเป็นผู้แทนบริษัท
และบริษัทยอมรับในการกระทำดังกล่าวโดยการใช้เครื่องแยกสีอยู่หนึ่งเดือน ดังนั้นบริษัท
จะอ้างว่าไม่ผูกพันไม่ได้ถึงแม้ว่านางสาวเลศนวนดี จะลงนามในสัญญาโดยมิได้ประทับตรา
ของบริษัทก็ตาม

ถาม มีทางใดบ้างที่ผู้ถือหุ้นข้างน้อย จะสามารถเข้าไปมีส่วนในการควบคุมและบริหาร
งานของบริษัท ?

ตอบ การควบคุมหรือมีส่วนร่วมในการบริหารของบริษัทนั้น สามารถทำได้โดยการคานอำนาจ หรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในที่ประชุมคณะกรรมการและประชุมผู้ถือหุ้น โดยการตราข้อกำหนดระบุไว้ในข้อบังคับของบริษัท เช่น ในการประชุมคณะกรรมการควรจะมีข้อบังคับที่กำหนดไว้ว่า การออกเสียงลงคะแนนในเรื่องใด ๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการของผู้ถือหุ้น ฝ่ายข้างน้อยของค้ประชุมจะต้องประกอบด้วยกรรมการของผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยอย่างน้อยหนึ่งคน หรือจะต้องแต่งตั้งกรรมการของผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยเป็นกรรมการผู้มีอำนาจลงนามร่วมกับกรรมการผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างมาก ฯลฯ สำหรับในการประชุมผู้ถือหุ้นนั้น ข้อบังคับที่ควรระบุ คือ อำนาจในการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นของผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อย การกำหนดเรื่องการลงมติใด ๆ จะต้องได้รับคะแนนเสียงข้างมากที่จะต้องรวมหุ้นของผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยด้วย เช่น ต้องได้รับเสียงข้างมาก ๘๐% หรือกำหนดองค์ประชุมซึ่งต้องประกอบด้วยผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยเสมอ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนช่วยให้ผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยสามารถคานอำนาจในการตัดสินใจและการบริหารงานของผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างมากได้

ถาม บริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัดมีความหมายต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ข้อสำคัญที่เป็นสิ่งแบ่งแยกระหว่างบริษัทและบริษัทมหาชนจำกัด คือ บริษัทมหาชน จำกัด สามารถเสนอขายหุ้นให้แก่ประชาชนทั่วไปโดยการออกหนังสือชี้ชวน ซึ่งประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชนนั้นจะต้องถูกระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ ส่วนบริษัทจำกัดนั้น ไม่สามารถเสนอขายหุ้นให้แก่ประชาชนโดยทั่วไปได้

ประกันภัย

ศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน*

ถาม **ประกันภัยคืออะไร ?**

ตอบ **ประกันภัย** คือ การที่ผู้เอาประกันภัยโอนความรับผิดชอบ หรือการเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้น แต่ตนเองหรือทรัพย์สินของตน หรือของผู้อื่นไปยังผู้รับประกันภัยโดยผู้เอาประกันภัยตกลงชำระเงินในลักษณะที่เรียกว่า “เบี้ยประกัน” แก่ผู้รับประกันตามจำนวนและระยะเวลาที่ตกลงกันซึ่งหากมีความเสียหายเกิดขึ้นตามที่กำหนดตกลงกันไว้ ผู้รับประกันภัยก็มีหน้าที่ที่จะต้องชำระเงินแก่ผู้เอาประกันตามวงเงินประกัน หรือทำการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เอาประกันไว้ให้อยู่ในสภาพที่คงดีเหมือนเดิม หรืออาจทดแทนด้วยทรัพย์สินใหม่ที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน

ถาม **การประกันภัยนั้นถือเป็นสัญญาอย่างหนึ่งหรือไม่ ?**

ตอบ การรับประกันภัยถือได้ว่าเป็นสัญญาประเภทหนึ่งในลักษณะต่างตอบแทนระหว่างคู่สัญญา คือผู้รับประกันภัย กับ ผู้เอาประกันภัย หรือสัญญาต่างตอบแทนเพื่อบุคคลที่สามระหว่างผู้รับประกันและผู้รับประโยชน์ตามที่ปรากฏในกรมธรรม์ประกันภัยซึ่งจะระบุถึงหน้าที่และรายละเอียด รวมถึงความรับผิดชอบของผู้รับประโยชน์ต่อผู้รับประกันภัย

ถาม **การประกันภัยต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ ?**

ตอบ ในเรื่อง กฎหมายมิได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่า การประกันภัยจะต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือถึงจะผูกพันบังคับคู่สัญญาได้ อย่างไรก็ตามกฎหมายในเรื่องประกันภัยบังคับว่าการฟ้องคดีเรื่องความรับผิดตามสัญญาประกันภัยนั้นจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและมีลายมือชื่อของสัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ จึงจะสามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้ ดังนั้นสัญญาประกันภัยจึงต้องทำกันเป็นลายลักษณ์อักษรทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ หากมีกรณีพิพาทสัญญาเกิดขึ้นเพื่อจะได้นำหลักฐานที่ปรากฏอยู่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นมาทำการพิสูจน์ความรับผิดชอบระหว่างคู่กรณีในศาลต่อไป

ถาม **กรมธรรม์ประกันภัย คือ สัญญาประกันภัยใช่หรือไม่ ?**

ตอบ ไม่ใช่ กรมธรรม์ประกันภัยเป็นเพียงหลักฐานของสัญญาประกันภัยที่ผู้รับประกันภัยให้ไว้แก่ผู้เอาประกันภัยตามที่ตกลงกันไว้ โดยจะระบุถึงหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยและรายละเอียดอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย, ภัยที่ผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง, ราคาแห่งมูลประกันภัย, จำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยและจำนวนเบี้ยประกันภัย รวมถึงวิธีส่งเบี้ยประกันภัย, ชื่อของคู่สัญญา และผู้รับ

* อดีตประธานรัฐสภา

ประโยชน์, กำหนดเวลาประกันภัย เป็นต้น

ถาม ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่ได้ทำสัญญาประกันภัยไว้อย่างแจ้งชัดแต่มีกรรมธรรม์ประกันภัยยึดถือไว้จะทำให้การประกันภัยมีผลตามกฎหมายหรือไม่ ?

ตอบ กฎหมายประกันมิได้กำหนดแบบของสัญญาประกันไว้ และก็มีได้กำหนดว่า สัญญาประกันภัยจะต้องทำเป็นหนังสือต่อกัน เพียงแต่กำหนดไว้ว่าหากมิได้มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรของผู้ที่อาจจะต้องรับผิดชอบก็ไม่สามารถฟ้องร้องบังคับคดีต่อกันได้ การที่ผู้เอาประกันภัยมีกรรมธรรม์ประกันภัยอยู่ในครอบครองก็สามารถถือได้โดยชอบว่าผู้เอาประกันภัยได้รับหลักฐานเป็นหนังสือจากผู้รับประกันภัยไว้ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิตามสัญญาประกันภัยที่ตกลงกันไว้แล้ว กรรมธรรม์ประกันภัยจึงเป็นหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย ทั้งนี้ผู้เอาประกันภัยจะต้องทำหน้าที่ของตน คือ ส่งเบี้ยประกันให้ครบถ้วนถูกต้องตามข้อตกลงที่ได้ไว้ให้กับผู้รับประกันภัยด้วย นอกจากนี้ผู้เอาประกันภัยควรจะต้องเก็บหลักฐานใบเสร็จรับเงินต่าง ๆ ไว้ให้ดีเพื่อถือไว้เป็นหลักฐาน หากมีข้อโต้แย้งใด ๆ เกิดขึ้นโดยเฉพาอย่างยิ่งเมื่อผู้รับประกันภัยไม่สามารถออกกรรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยได้ทันที ทั้งนี้ กฎหมายก็ยังให้ถือว่าความคุ้มครองต่าง ๆ มีผลผูกพันบังคับแล้วนับแต่วันที่ผู้เอาประกันได้ชำระเงินเบี้ยประกันงวดแรกแก่ผู้รับประกันภัย และผู้รับประกันภัยหรือตัวแทนได้ลงลายมือชื่อในใบเสร็จรับเงินไว้แล้ว

ถาม หากผู้เอาประกันภัยตรวจพบว่ากรรมธรรม์ประกันภัยไม่ตรงกับข้อตกลงที่ตนทำไว้กับผู้รับประกันภัยผู้เอาประกันภัยควรจะดำเนินการหรือมีสิทธิที่จะดำเนินการอย่างไรได้บ้าง

ตอบ สัญญาประกันภัยนั้นเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ตอบแทนอย่างหนึ่งที่เน้นถึงความสุจริตใจและความจริงใจของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย คือ ผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยเป็นข้อสำคัญ

หากหลักฐานของสัญญา คือ กรรมธรรม์ประกันภัยมีข้อกำหนดหรือข้อความอื่นใดไม่ตรงหรือผิดไปจากเจตนารมณ์ของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็สามารถเรียกร้องให้ผู้ออกกรรมธรรม์ประกันภัย คือ ตัวผู้รับประกันภัย ทำการแก้ไขข้อความบกพร่องนั้นได้เพื่อให้เกิดความถูกต้องตามข้อตกลงของคู่สัญญา อย่างไรก็ตามผู้เอาประกันภัยควรจะต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของกรรมธรรม์ประกันภัยภายในระยะเวลาอันสมควรมิใช่ปล่อยปละละเลยไว้นาน แล้วจึงอ้างว่าเพิ่งตรวจพบความบกพร่องของกรรมธรรม์

ถาม หากผู้เอาประกันภัยขาดส่งเบี้ยประกันตามจำนวนและระยะเวลาที่ตกลงไว้กับผู้รับประกันภัยจะทำให้สัญญาประกันภัยระงับลงหรือไม่และผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร ?

ตอบ เนื่องจากสัญญาประกันภัยนั้น เป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่ง ดังนั้น เมื่อผู้เอาประกันภัยขาดส่งเบี้ยประกัน หรือส่งไม่ครบจำนวน ผู้รับประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องและฟ้องให้ผู้เอาประกันปฏิบัติตามสัญญาได้และหากในระหว่างการขาดส่งเบี้ยประกัน มีภัยตามกรมธรรม์เกิดขึ้นผู้รับประกันสามารถปฏิเสธความรับผิดชอบของตนตามกรมธรรม์ประกันภัยได้ ดังนั้น ผู้เอาประกันภัยจึงควรต้องใช้ความระมัดระวังอย่าหลงลืมส่งเบี้ยประกันเพราะอาจจะทำให้สัญญาประกันภัยระงับลง โดยผู้เอาประกันสูญเสียสิทธิที่ตนเองหรือผู้รับประกันควรจะได้รับการคุ้มครองไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย

ถาม ในการทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประกันภัยแก่ผู้รับประกันภัยอย่างไร ?

ตอบ คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย คือ ผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยจะต้องมีความจริงใจและเจตนาบริสุทธิ์ใจต่อกัน เพื่อให้สัญญาประกันภัยมีผลตามข้อตกลง และตามครรลองของกฎหมาย การปิดบังข้อเท็จจริงหรือการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จไม่ว่าทั้งหมด หรือบางส่วนก็ตามในคำขอเอาประกันภัยอันจะทำให้การคิดคำนวณอัตราเบี้ยประกันภัยมีจำนวนน้อยลงไป กฎหมายให้ถือว่าข้อตกลงในการรับประกันภัยและการกำหนดอัตราเบี้ยประกันเป็นเรื่องของการสำคัญผิดในข้อเท็จจริงซึ่งจะทำให้ข้อตกลงตามสัญญาดังกล่าวเป็นโมฆะ และผู้รับประกันภัยมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ภายใน ๑ เดือน นับแต่วันที่ได้รับรู้ถึงการปิดบังข้อเท็จจริงของผู้เอาประกันภัย หรือสามารถบอกเลิกได้ภายในระยะเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่ได้ทำสัญญาประกันภัย ในกรณีที่ได้รับทราบข้อเท็จจริง ภายหลังเวลา ๑ เดือน ได้ผ่านพ้นไปแล้ว

ถาม สัญญาประกันภัยที่สำคัญนั้น มีอยู่ที่ประเภท และในแต่ละประเภทนี้มีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง ?

ตอบ สัญญาประกันภัยที่สำคัญมีอยู่ ๒ ประเภท คือ

ก. สัญญาประกันวินาศภัย คือ สัญญาที่ผู้รับประกันภัยตกลงจะชดเชยค่าทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยในจำนวนที่ตกลงกัน หากมีกรณีของวินาศภัยเกิดขึ้น ทั้งนี้ ผู้เอาประกันจะต้องมีหน้าที่จ่ายเบี้ยประกันแก่ผู้รับประกันครบจำนวนที่ตกลงกันตลอดระยะเวลาที่สัญญาประกันวินาศภัยมีผลบังคับ สำหรับค่าทดแทนดังกล่าวข้างต้น อาจจะกำหนดเป็นเงิน หรือเป็นการชดเชยด้วยวิธีอื่น เช่น ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เอาประกันไว้ให้อยู่ในสภาพเดิมหรือทดแทนด้วยทรัพย์สินในลักษณะเดียวกันกับทรัพย์สินเดิมที่เสียหายไป ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของคู่สัญญาเป็นกรณีไปสำหรับคำว่า “วินาศภัย” นั้น หมายถึงภัยหรือความเสียหายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นและสามารถประเมินออกมาเป็นจำนวนเงินได้ ซึ่งหมายความรวมถึงการสูญเสียสิทธิประโยชน์ และหรือรายได้อันพึงมีหรือจะมี

ทั้งนี้ความเสียหายหรือความสูญเสียดังกล่าวสามารถจะคำนวณออกมาเป็นตัวเงินได้ ตัวอย่างของสัญญาประกันวินาศภัยนั้น ได้แก่ การประกันรถยนต์, การประกันอัคคีภัย, การประกันภัยโจรกรรมในบ้าน หรือสถานที่ทำงาน เป็นต้น

ข. สัญญาประกันชีวิต คือ สัญญาต่างตอบแทนอีกอย่างหนึ่งที่ผู้รับประกันภัยตกลงจะชดใช้ค่าตอบแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ หรือทายาท หรือผู้มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้เอาประกันภัย เมื่อผู้เอาประกันภัยนั้นได้เสียชีวิตลงด้วยเหตุผลและในระยะเวลาที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต หรือหากไม่เสียชีวิตภายในระยะเวลาที่ตกลงกัน ผู้เอาประกันภัยก็มีสิทธิได้รับเงินตอบแทนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างกันและจำนวนเบี้ยประกันที่ต้องส่งให้แก่ผู้รับประกัน การประกันชีวิตจึงมีลักษณะคล้ายกับการออมทรัพย์ไว้เพื่อประโยชน์ในอนาคตของผู้เอาประกัน และครอบครัวของตน ขอเน้นว่าการประกันชีวิตไม่จำเป็นจะต้องประกันเฉพาะเพื่อการเสียชีวิตเท่านั้น ผู้เอาประกันสามารถเอาประกันต่อร่างกาย และ/หรืออวัยวะของตนได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับข้อตกลงและรายละเอียดในกรมธรรม์ประกันชีวิต เช่น การสูญเสียอวัยวะสำคัญ เช่น ตา, แขน, ขา, มือ, เท้า เป็นต้น ซึ่งผู้รับประกันสามารถตกลงชดใช้เงินให้แก่ผู้เอาประกันหรือผู้รับประกัน หรือผู้รับประโยชน์ตามจำนวนที่กำหนดตกลงไว้ นอกจากนี้การทำประกันชีวิตนั้นสามารถทำเพื่อประกันชีวิตบุคคลอื่นที่มีใจตนเองได้ ทั้งนี้ ผู้เอาประกันจะต้องมีส่วนได้เสียหรือความสัมพันธ์กับบุคคลที่ตนทำประกันไม่ว่าจะเป็นโดยสายโลหิตหรือการสมรสและควรจะต้องมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดพอสมควรสำหรับความสัมพันธ์หรือการมีส่วนได้เสียอย่างอื่น เช่น ในทางธุรกิจก็สามารถจัดให้มีการประกันชีวิตได้เพียงแต่จะต้องแสดงโดยแจ้งชัดว่า หากบุคคลนั้นเสียชีวิตลงผู้เอาประกันจะต้องมีความกระเทือนทางธุรกิจ จึงจะถือว่าผู้เอาประกันเป็นผู้มีส่วนได้เสีย มิฉะนั้น สัญญาประกันจะไม่มีผลผูกพันระหว่างคู่สัญญาโดยนัยแห่งกฎหมายเลย

ถาม มีกรณีใดบ้างที่ผู้รับประกันชีวิตสามารถปฏิเสธความรับผิดชอบในการชดใช้เงินตามกรมธรรม์ประกันชีวิตต่อผู้เอาประกัน หรือผู้รับประโยชน์ ?

ตอบ นอกเหนือจากการขาดส่งเบี้ยประกัน ซึ่งผู้รับประกันมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้แล้ว ผู้รับประกันสามารถปฏิเสธความรับผิดชอบของตนได้ หากมีกรณีใดกรณีหนึ่งเกิดขึ้น ดังนี้ คือ

ก. เมื่อผู้เอาประกัน หรือบุคคลอื่นที่ถูกเอาประกันได้ฆ่าตัวตายด้วยความสมัครใจของตนเองภายในระยะเวลา ๑ ปี ทั้งนี้ระยะเวลา ๑ ปี ดังกล่าวสามารถตกลงเป็นอย่างอื่นได้ ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของคู่สัญญาที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต เช่น ๒ ปี หรือ

๓ ปี เป็นต้น

ข. เมื่อผู้เอาประกันหรือผู้ถูกเอาประกันเสียชีวิตลงด้วยการกระทำของผู้รับประโยชน์โดยเจตนา ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม

ถาม ผู้เอาประกันชีวิตที่ดีนั้นจะต้องปฏิบัติตัวในการเข้าทำสัญญาประกันชีวิตอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ผู้เอาประกันชีวิตที่ดีมีหน้าที่ของตนดังนี้ คือ

๑. จะต้องแน่ใจตนเลือกตัวบริษัทผู้รับประกันที่ดีทั้งชื่อเสียง และการบริการ
๒. จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริง และไม่แจ้งข้อความเป็นเท็จแก่ผู้รับประกัน
๓. จะต้องตอบคำถามของผู้รับประกันในแบบสอบถามด้วยความสุจริตไม่ปิดบังข้อเท็จจริง อันเป็นสาระสำคัญของสัญญาประกันชีวิต เช่น อายุ, โรคประจำตัว, โรคภัยที่ตนเอง ได้รับอยู่ขณะเข้าทำสัญญา, อาชีพซึ่งอาจถือว่าเป็นอาชีพเสี่ยงภัย เป็นต้น
๔. จะต้องจ่ายเบี้ยประกันตรงตามเวลา และจำนวนที่ตกลงไว้กับผู้รับประกัน

ถาม หากในแบบคำขอประกันชีวิตนั้น ผู้เอาประกันได้แจ้งไว้ว่าตนเองมิได้เป็นโรคร้ายแต่ ภายหลังจากการทำสัญญาปรากฏว่าตนตรวจพบว่าเพิ่งได้รับโรคร้ายนั้น ผู้เอาประกัน ชีวิตมีหน้าที่จะต้องแจ้งให้ผู้รับประกันทราบหรือไม่ ?

ตอบ โดยปกติแล้วไม่จำเป็น เพราะผู้เอาประกันชีวิตนั้นมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องแจ้ง ข้อเท็จจริงแก่ผู้รับประกันขณะทำสัญญาต่อกันเท่านั้น หากผู้เอาประกันทราบในภาย หลังว่าข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปไม่เหมือนเดิมผู้เอาประกันก็ไม่มีหน้าที่ ต้องแจ้งผู้รับประกัน ทั้งนี้ ต้องดูด้วยว่าในกรมธรรม์ประกันชีวิตมีความระบุไว้เป็นพิเศษหรือไม่ ผู้เอาประกันต้องทำการแจ้งแก่ผู้รับประกันหากข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทำให้ไว้เดิมขณะ ทำสัญญาประกันชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไป

ถาม ในระหว่างที่สัญญาประกันชีวิตมีผลใช้บังคับ ผู้เอาประกันก็มีสิทธิบอกเลิก สัญญาได้หรือไม่ และผลจะเป็นอย่างไร ?

ตอบ ผู้เอาประกันมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ โดยการส่งเบี้ยประกัน ซึ่งทางกฎหมายให้ถือว่าเป็น การบอกเลิกโดยชอบแล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนอยากแนะนำว่า ผู้เอาประกันควรจะติดต่อ ผู้รับประกันเป็นหนังสือ เพราะหากผู้เอาประกันได้ทำการส่งเบี้ยประกันอย่างน้อยเป็นเวลา ๓ ปี แล้วผู้เอาประกันก็มีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าเบี้ยประกันคืนบางส่วน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวน เบี้ยประกันที่ส่งไปแล้ว หรือผู้รับประกันออกกรมธรรม์ให้ใหม่ เรียกว่า “กรมธรรม์สำเร็จ” กล่าวคือ จะมีการกำหนดวงเงินในสัญญาใหม่ให้สอดคล้องกับจำนวนเบี้ยประกันที่ชำระ ไปแล้วทั้งหมดโดยเงื่อนไขอื่น ๆ ก็ยังคงไว้เหมือนเดิมได้

ถาม กฎหมายได้กำหนดอายุความการฟ้องคดีเกี่ยวกับประกันไว้อย่างไร ?

ตอบ ประกันชีวิต - การฟ้องให้ผู้รับประกันชดใช้เงินตามสัญญาหรือการฟ้องเรียกเบี้ยประกันคินนั้น ผู้เอาประกันหรือผู้มีส่วนได้เสียจะต้องฟ้องศาลภายในระยะเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันที่มีสิทธิเรียกร้อง คือสิทธิที่จะได้รับเงินตามสัญญาหรือเงินเบี้ยประกันคินจากผู้รับประกัน

ประกันวินาศภัย - ในส่วนของการประกันวินาศภัยนั้น กฎหมายบังคับให้ฟ้องคดีภายในกำหนดระยะเวลา ๒ ปี นับแต่วันที่ผู้เอาประกันมีสิทธิเรียกร้อง ให้ค่าสินไหมทดแทนและหรือทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้

ถาม ในสัญญาประกันชีวิตนั้น ผู้เอาประกันสามารถเปลี่ยนตัวผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตได้หรือไม่ ?

ตอบ ได้ โดยผู้เอาประกันจะต้องแจ้งให้ผู้รับประกันทราบโดยเร็วถึงการเปลี่ยนเจตนาของตน เพื่อผู้รับประกันจะได้ทำการสลักหลังกรมธรรม์ประกันชีวิตเพื่อเปลี่ยนตัวผู้รับประโยชน์ให้ เป็นไปตามความประสงค์ของผู้เอาประกันยกเว้นในกรณีที่ผู้เอาประกันได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนเดิมและผู้รับประโยชน์คนเดิมได้มีหนังสือแจ้งไปยังผู้รับประกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ตนจะเข้าถือเอาประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตแล้ว หากเป็นกรณีผู้เอาประกันก็ไม่สามารถเปลี่ยนตัวผู้รับประโยชน์ได้

ถาม สัญญาประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคลนั้นต่างกับสัญญาประกันชีวิตอย่างไร ?

ตอบ สัญญาประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคลนั้น คือ สัญญาที่ผู้รับประกันและผู้เอาประกันตกลงว่า หากผู้เอาประกันต้องประสบกับอุบัติเหตุถึงขนาดเจ็บ หรือพิการ หรือถึงแก่ความตายใน ขณะที่กรมธรรม์ประกันอุบัติเหตุนั้นมีผลใช้บังคับอยู่ ผู้รับประกันมีหน้าที่ที่จะต้องชำระค่าทดแทนตามสัดส่วนของการสูญเสียในอุบัติเหตุ เช่น หากได้รับอุบัติเหตุจนถึงเสียชีวิต ก็จะได้รับเงินทดแทนมากกว่าการสูญเสียอวัยวะ หรือพิการ เป็นต้น องค์ประกอบที่สำคัญของอุบัติเหตุ นั้น จะต้องเป็นเหตุที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน โดยที่ผู้เอาประกันไม่ได้เล็งเห็นหรือคาดคิดมาก่อน และทำให้ผู้เอาประกันได้รับบาดเจ็บ หรือถึงแก่ความตาย ซึ่งต่างกับสัญญาประกันชีวิตที่หากผู้เอาประกันได้รับบาดเจ็บอย่างเดียวไม่ถึงตายก็ไม่สามารถเรียกร้องเงินทดแทนตามกรมธรรม์ได้ ยกเว้นจะได้มีการตกลงไว้เป็นพิเศษเป็นอย่างอื่น

ถาม ในการประกันภัยรถยนต์นั้น มีผู้มีส่วนได้เสียที่สามารถเอาประกันภัยเป็นใครได้บ้าง ?

ตอบ ผู้เอาประกันจะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสีย คือ มีสิทธิหรือโอกาสที่จะได้รับความเสียหายจากรถยนต์ที่ถูกเอาประกัน แต่ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์เท่านั้นที่สามารถเอาประกันรถยนต์ได้ บุคคลอื่น เช่น ผู้ขับขีรถยนต์นั้น หรือผู้มิสิทธิครอบครองตามสัญญาเช่าซื้อ คือ ผู้เช่าซื้อเอง หรือตัวผู้ให้เช่าซื้อก็สามารถทำประกันได้ เพราะถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียใน

รถยนต์นั้น สามีภรรยาหรือพี่น้องก็เช่นกัน หากรถยนต์ใช้ร่วมกันก็สามารถให้ใครคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เอาประกันได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามหลักฐานทางทะเบียน

ถาม การคุ้มครองการประกันภัยรถยนต์มีอยู่ที่ประเภท และให้ความคุ้มครองแตกต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ในปัจจุบัน การคุ้มครองมีอยู่ด้วยกัน ๓ ประเภท โดยสามารถกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ คือ

๑. ความคุ้มครองประเภทหนึ่ง หมายถึง หากมีกรณีเกิดขึ้นกับรถยนต์ที่เอาประกันผู้รับประกันตกลงที่จะชดเชยค่าเสียหายให้เป็นตัวเงินหรือทำการซ่อมแซมรถยนต์ดังกล่าวในความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นตัวรถยนต์ อุปกรณ์ของผู้เอาประกัน หรืออุปกรณ์หากผู้เอาประกันเป็นฝ่ายผิด และรวมถึงความคุ้มครองต่อชีวิต และ ทรัพย์สินของผู้เอาประกัน และบุคคลภายนอกด้วย อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าความคุ้มครองประเภทหนึ่งจะมีลักษณะเหมือนครอบครัว คือ คุ้มครองทุกเรื่องทุกสถานการณ์ ดังนั้นก่อนผู้เอาประกันจะได้ทำสัญญากับผู้รับประกันภัย ก็ควรตรวจสอบรายละเอียดของความคุ้มครองให้แน่ชัด มิฉะนั้นก็อาจมีความเข้าใจผิดพลาดไปเกี่ยวกับขอบเขตและลักษณะของความคุ้มครองประเภทที่หนึ่งในปัจจุบันนอกจากความคุ้มครองประเภทหนึ่งแบบมาตรฐานแล้ว ผู้เอาประกันสามารถซื้อความคุ้มครองเพิ่มเติมในกรมธรรม์ได้ เช่น ค่ารักษาพยาบาลของผู้โดยสาร, ค่าตอบแทนหากผู้โดยสารถึงแก่ชีวิต, การประกันตัวผู้ขับขี่ทางอาญาหรือความคุ้มครองส่วนควบหรืออุปกรณ์ของรถยนต์ เป็นต้น

๒. ความคุ้มครองประเภทสอง โดยทั่วไปแล้ว หมายถึง ความคุ้มครองในความรับผิดชอบของผู้เอาประกันต่อบุคคลภายนอก รวมถึงความเสียหายของตัวรถยนต์ในภัยต่าง ๆ เช่น การลักขโมย, การจลาจล เป็นต้น ยกเว้นการชน หรือกรณีที่ว่า ความคุ้มครองดังกล่าวนี้รวมไปถึงการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตของบุคคลภายนอกและความเสียหายต่อทรัพย์สินของ บุคคลภายนอก

๓. ความคุ้มครองประเภทสาม หมายถึง ความคุ้มครองที่มีต่อความเสียหายในชีวิตและหรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอกเท่านั้นไม่รวมถึงรถของผู้เอาประกัน หรือ ตัวผู้เอาประกันเอง ดังนั้น ถึงแม้ว่าผู้เอาประกันเป็นฝ่ายผิดในกรณีรถชนกัน ผู้เอาประกันสามารถให้ผู้รับประกันเจรจาตกลงใช้ค่าเสียหายกับคู่กรณีฝ่ายถูกแทนตนได้ แต่ผู้เอาประกันต้องแบกรับภาระในการซ่อมแซมรถยนต์ที่เอาประกันเอง ความคุ้มครองประเภทนี้เป็นที่นิยมในปัจจุบัน เนื่องจากเบี้ยประกันมีราคาถูกกว่าความคุ้มครองชั้นอื่น แต่ความคุ้มครองก็มีขีดจำกัด

ถาม ความคุ้มครองประเภทสามนี้ เหมือนกับความคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือไม่ ?

ตอบ ไม่เหมือนกัน เนื่องจากความคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประสบภัยจากรถยนต์เกือบทุกประเภทได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตและร่างกายภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว ทั้งนี้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัย และครอบครัวของผู้ประสบภัย หลักสำคัญ คือ ความคุ้มครองดังกล่าวไม่รวมถึงตัวรถยนต์ที่เอาประกัน แต่เป็นความคุ้มครองในค่าทดแทน และค่ารักษาพยาบาลของผู้ประสบภัยจากรถยนต์เท่านั้น

ถาม รถประเภทใดบ้างที่ไม่ต้องทำประกันภัยตามพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้น ?

ตอบ รถที่ได้รับการยกเว้นไม่เข้าข่ายการทำประกันได้แก่

- ก. ราชรถของพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และรถสำหรับผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- ข. รถของสำนักพระราชวังที่จอดทะเบียน และมีเครื่องหมายตามที่กำหนดไว้
- ค. รถของกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “รถราชการ”
- ง. รถยนต์ที่ใช้ในราชการทหาร

ถาม ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ระบุให้เอาประกันกำหนดวงเงินประกันอย่างไร ?

ตอบ วงเงินประกันจะต้องเป็นไปตามข้อบังคับ ดังนี้ คือ

- ก. รถยนต์นั่งไม่เกิน ๗ คน หรือใช้บรรทุกผู้โดยสาร รวมทั้งผู้ขับขี่ไม่เกิน ๗ คน (รวมทั้งรถจักรยานยนต์)
  - จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ต่อคน
  - จำนวน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง
- ข. รถยนต์นั่งเกิน ๗ คน หรือใช้บรรทุกผู้โดยสาร รวมทั้งผู้ขับขี่เกิน ๗ คน
  - จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ต่อคน
  - จำนวน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง

ถาม ผู้ประสบภัยหมายถึงผู้ใด และสามารถได้รับสิทธิประโยชน์อย่างไรบ้าง ?

ตอบ ผู้ประสบภัย หมายถึง บุคคลทั่วไปที่ประสบภัยจากรถ ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้ขับขี่ ผู้โดยสาร คนเดินเท้าหรือผู้อื่นที่ได้ประสบภัยจากรถยนต์หรือจากสิ่งที่ยานพาหนะ หรือติดตั้งในตัวรถยนต์ ก็จะได้รับ ความคุ้มครองและค่าเสียหาย โดยสังเขป ดังนี้ คือ

- ก. ค่าเสียหายเบื้องต้น ผู้ประสบภัยมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเบื้องต้นภายใน ๗ วัน โดยไม่ต้องรอการพิสูจน์ เมื่อมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น ดังนี้ คือ
  - กรณีบาดเจ็บแต่ไม่เสียชีวิต ผู้ประสบภัยมีสิทธิได้รับค่ารักษาพยาบาล และ ค่าใช้จ่าย อันจำเป็นรวมกันไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

- กรณีเสียชีวิตทันที ทายาทมีสิทธิได้รับค่าจัดการศพ จำนวนไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท ต่อคน
- กรณีบาดเจ็บและเสียชีวิต ทายาทมีสิทธิได้รับค่ารักษาพยาบาล และจัดการศพ รวมแล้วไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท

ข. ค่าเสียหายที่เกิดจากค่าเสียหายเบื้องต้น เป็นการชดใช้ค่าเสียหายที่ต้องรอการพิสูจน์ ก่อนโดยผู้ประสบภัยเป็นฝ่ายถูก โดยจะได้รับเงินเพิ่มขึ้นอีกไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท ในกรณีบาดเจ็บ หรือกรณีเสียชีวิตทันที สำหรับในกรณีที่บาดเจ็บและเสียชีวิตใน ภายหลังจากนั้นทายาทของผู้ประสบภัยหรือทายาทมีสิทธิได้รับเงินชดใช้ค่าเสียหายเพิ่มขึ้น จากค่าเสียหายเบื้องต้น หากผู้ประสบภัยจะได้รับค่าเสียหายรวมค่าเสียหายเบื้องต้น แล้วไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาทต่อคน

ถาม ผู้ประสบภัยหรือทายาทจะต้องดำเนินการรับค่าเสียหายอย่างไร ?

ตอบ ผู้ประสบภัย หรือทายาทของผู้ประสบภัยจะต้องรีบติดต่อบริษัทผู้รับประกันภัยพร้อม นำหลักฐานที่เกี่ยวข้องและจำเป็นไปประกอบคำขอรับเงินค่าเสียหาย เช่น สำเนาบัตรประชาชน, ใบเสร็จค่ารักษาพยาบาล, สำเนา, บันทึกประจำวันของพนักงานสอบสวน (หากมี) สำเนา ใบมรณบัตร และที่สำคัญที่สุด คือ หลักฐานการประกันภัยตามพระราชบัญญัตินี้ คือ กรมธรรม์ประกันภัย

ถาม มีกรณีใดบ้างที่ผู้ประสบภัย และ/หรือทายาทสามารถรับค่าเสียหายจากกองทุนทดแทน ผู้ประสบภัย ?

ตอบ กองทุนทดแทนผู้ประสบภัยนั้น อยู่ภายใต้การดำเนินการของกรมการประกันภัยกระทรวง พาณิชย์ โดยมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัย และ/หรือทายาทของผู้ประสบภัยในค่าเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากเหตุ ดังนี้ คือ

- ก. บริษัทประกันภัยปฏิเสธการจ่าย หรือจ่ายค่าเสียหายไม่ถูกต้องครบถ้วน
- ข. คนขับ หรือคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งหลบหนี
- ค. รถคู่กรณีไม่ได้ทำประกันตามพระราชบัญญัตินี้
- ง. รถคู่กรณีเป็นรถที่ถูกลักขโมยโดยเจ้าของผู้มีกรรมสิทธิ์ได้แจ้งความร้องทุกข์ไว้กับ พนักงานสอบสวนแล้ว
- จ. รถคู่กรณีเป็นรถของทางราชการ

สำหรับการยื่นขอรับค่าเสียหายเบื้องต้น กฎหมายกำหนดว่าต้องยื่นคำขอภายในระยะเวลา ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่มีความเสียหายเกิดขึ้น

ถาม การไม่ทำประกันภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือที่ เรียกกันโดยทั่วไป “ประกันภัยบุคคลที่สาม” จะมีโทษตามกฎหมายอย่างไร ?

ตอบ กฎหมายได้กำหนดโทษไว้เป็น ๕ ลักษณะ ดังนี้ คือ

๑. โทษปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐,๐๐๐ บาท ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ทำประกันให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้
๒. โทษปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐,๐๐๐ บาท ในกรณีที่ผู้ขับขี่นำรถไปใช้โดยไม่ทำประกันให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้
๓. โทษปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่คิดเครื่องหมายในขณะที่มีผลบังคับ หรือไม่ส่งคืนเครื่องหมาย หรือทำลายเครื่องหมายเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาในกรรมธรรม์ประกันภัย
๔. โทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือน ถึง ๕ ปี และโทษปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท ในกรณีปลอมเครื่องหมายแสดงการประกันภัยตามพระราชบัญญัตินี้
๕. โทษปรับตั้งแต่ ๕,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐,๐๐๐ บาท ในกรณีที่เจ้าของรถหรือผู้ครอบครองยังติดหรือแสดงเครื่องหมายที่ส่งคืนต่อนายทะเบียนเมื่อกรรมธรรม์ถูกยกเลิกไป นอกจากนี้กฎหมายยังได้ระบุอีกด้วยว่า ผู้ประสมภัยผู้ใดทำกรณียื่นคำขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นด้วยการแสดงเท็จไม่ตรงต่อความจริง จะต้องถูกระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสมภัยจากรถนี้ ได้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่เมื่อไหร่ ?

ตอบ โดยความเป็นจริงแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖ โดยกำหนดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องจัดการทำประกันภัยตามที่กำหนดให้เรียบร้อยภายในระยะเวลา ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัติมีผลบังคับ คือ จะต้องจัดทำประกันภัยให้เรียบร้อยภายในวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ อย่างไรก็ตาม ทางรัฐบาลและกรมการประกันภัย ก็ได้ออกคำสั่งผ่อนผันการจัดทำประกันภัยเพื่อขยายเวลาระยะหนึ่งให้ประชาชนได้มีโอกาสไปจัดทำประกันภัยแต่คำสั่งผ่อนผันดังกล่าวได้มีผลสิ้นสุดลงแล้วเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ และหลังจากนั้น ทางกรมการประกันภัยและตำรวจได้เริ่มเข้มงวดตรวจตรา และจับกุมผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินับแต่วันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นต้นมา ดังนั้น หากผู้ใดยังมีได้นำรถของตนไปทำประกันให้ถูกต้อง ก็อาจจะต้องถูกปรับเป็นเงินตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐,๐๐๐ บาท โดยไม่มีความจำเป็น

ถาม เมื่อมีเหตุการณ์รถยนต์ชนกันเกิดขึ้นกับท่าน ท่านควรจะทำอย่างไร ?

ตอบ โดยทั่วไปแล้ว ผู้ขับขี่จะเกิดอาการตกใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หากท่านมิได้บาดเจ็บหรือบาดเจ็บเพียงเล็กน้อย ขอให้ท่านปฏิบัติดังนี้ คือ

- ๑) จดรายละเอียดของรถคู่กรณีไว้เบื้องต้น เช่น ลักษณะรถ, ทะเบียนรถ ชื่อและเลข

ประจำตัวใบขับขี่ของคู่กรณีรวมทั้งเลขประจำตัวประชาชน และหลักฐานการประกันภัย
ของคู่กรณี

- ๒) ติดต่อแจ้งให้บริษัทประกันของท่านและของคู่กรณีทราบโดยเร็วที่สุด
- ๓) ติดต่อเจ้าพนักงานตำรวจให้มาทำบันทึกการสอบสวนอุบัติเหตุโดยเร็วที่สุด
- ๔) ติดต่อขอทราบชื่อ ที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ของพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในขณะเกิดเหตุ
- ๕) อย่าทำการเคลื่อนย้ายตำแหน่งของรถ หากมิได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงาน หรือไม่มีเหตุ
ความจำเป็นในเรื่องการกีดขวางการจราจร
- ๖) หากต้องทำการเคลื่อนย้ายตำแหน่งรถควรจะทำแผนภาพแสดงที่เกิดเหตุโดยให้คู่กรณี
สังเขป โดยให้คู่กรณีเซ็นชื่อไว้เป็นหลักฐานได้ก็จะเป็นการดีเพื่อป้องกันการโต้เถียง
ภายหลังจากคู่กรณีหรือบริษัทประกันภัย

พ่อ แม่ ลูก

อัณฑพ ย่านเดิม*

พ่อ (บิดา) คือ ชายผู้ให้กำเนิด

แม่ (มารดา) คือ หญิงในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิด

ลูก (บุตร) เป็นคำเรียกบุคคลในเมื่อถึงถึงพ่อหรือแม่หรือทั้งพ่อทั้งแม่ของผู้นั้น

ลูกบุญธรรม (บุตรบุญธรรม) คือ การเอาลูกของคนอื่นมาเลี้ยงเป็นลูกของตัวเอง

พ่อแม่ ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษิตามสมควรแก่ลูกในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ แต่ถ้าลูกมีทรัพย์สินมีราคามาก อาจหารายได้ท่วมทันค่าเลี้ยงดูและค่าศึกษาแล้วพ่อแม่ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในค่าอุปการะเลี้ยงดู และค่าศึกษาของลูก

ถ้าลูกบรรลุนิติภาวะแล้ว พ่อแม่ไม่มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูและไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะให้การศึกษิตามสมควรแก่ลูกแล้วพ่อแม่มีหน้าที่ที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูต่อเมื่อลูกเป็นคนทุพพลภาพ คือ ร่างกายไม่สมบูรณ์ และหาเลี้ยงตนเองไม่ได้

แต่ทางปฏิบัติเห็นกันทั่ว ๆ ไป พ่อแม่ก็ยังอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษิตามสมควรแก่ลูกภายหลังที่บรรลุนิติภาวะแล้ว และถึงแม้มีครอบครัวไปแล้ว พ่อแม่ก็ยังคอยสอดส่องดูแลติดตามอุปการะอยู่เสมอ ๆ

ลูกย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุสิบปีบริบูรณ์ หรือเมื่อทำการสมรสในขณะที่ชายมีอายุ ๑๗ ปี และหญิงมีอายุ ๑๗ ปีบริบูรณ์

ตัวอย่างเช่น นายรวย มากมี อายุ ๒๑ ปี แต่งอัยเปลี่ย แขนขา เพราะเป็นโปลิโอไม่สามารถช่วยเหลือตัวเอง และหาเลี้ยงชีพได้ เช่นนี้ พ่อแม่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูตลอดไปถึงแม้ นายรวย มากมี จะบรรลุนิติภาวะแล้วก็ตาม

พ่อแม่มีหน้าที่ปกครองดูแลลูกที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่อำนาจปกครองดูแลลูกที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะจะอยู่กับพ่อหรือแม่นั้นให้ดูในกรณีต่อไปนี้

(๑) แม่หรือพ่อตาย คือ ถ้าแม่ตายอำนาจปกครองก็อยู่กับพ่อ ถ้าพ่อตายอำนาจปกครองก็อยู่กับแม่อังเช่น แม่ ด.ช. รวย มากมี ตายในขณะที่ ด.ช. รวย มากมี มีอายุเพียง ๑๐ ขวบ พ่อ ด.ช. รวย ก็เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองดูแล ด.ช. รวย มากมี เป็นต้น

(๒) ไม่แน่นอนว่าแม่หรือพ่อมีชีวิตอยู่หรือตาย หมายถึงว่า ถ้าเกิดความไม่แน่นอนว่าแม่หรือพ่อ ยังมีชีวิตอยู่หรือตาย ก็ให้อำนาจปกครองลูกตกอยู่กับแม่หรือพ่อที่มีความแน่นอนว่ามีชีวิตอยู่เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองลูก

ดังเช่น พ่อไปราชการสงคราม แต่เมื่อสงครามสงบแล้ว พ่อก็ไม่กลับมา เช่นนี้ อำนาจปกครอง

* กรรมการสภาพนายความ ภาค 1

ดูแลลูกก็ต้องอยู่กับแม่ที่ยังมีชีวิตอยู่

(๓) แม่หรือพ่อ ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หมายถึงว่า แม่หรือพ่อเป็นคนวิกลจริตหรือคนบ้า และศาลมีคำสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ แม่หรือพ่อที่มีชีวิตอยู่อย่างปกติธรรมดาก็เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองลูก

ดังเช่น พ่อเด็กชายรวย มากมี เป็นคนมีสติปัญญาไม่สมประกอบ และศาลสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ อำนาจการปกครองลูกย่อมตกแก่แม่

(๔) แม่หรือพ่อต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลเพราะจิตฟั่นเฟือน หมายถึงว่าเพียงแต่พ่อหรือแม่มีจิตฟั่นเฟือนและเข้าไปรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลแม่หรือพ่อที่มีจิตปกติธรรมดาจะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองลูก

ดังเช่น พ่อเด็กชายรวย มากมี ป่วยเป็นโรคประสาท สติวิปลาส ต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาล ในช่วงนี้แม่ของเด็กชายรวย มากมี จะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองลูก

(๕) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่กับพ่อหรือแม่ หมายถึง มีการแย่งกันใช้อำนาจปกครองลูกจึงมีการร้องขอต่อศาล เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไรก็ต้องถือว่าผู้นั้นมีอำนาจปกครองลูก

ดังเช่น พ่อแม่ ด.ช. รวย มากมี หย่าขาดจากการเป็นสามีภรรยาต่างกันคนต่างต้องการเป็นผู้มีอำนาจปกครองดูแล ด.ช. รวย มากมี ซึ่งเป็นลูก ต่างก็ต้องยื่นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งว่าพ่อหรือแม่จะเป็นผู้มีอำนาจปกครองดูแล ด.ช. รวย มากมี

(๖) พ่อและแม่ตกลงกันตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ตกลงกันได้ หมายถึง ถ้ามีกฎหมายอื่นใด ให้พ่อแม่ตกลงกันเกี่ยวกับการเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองลูกก็ให้สามารถทำได้

พ่อแม่ ผู้ใช้อำนาจปกครองลูกมีสิทธิปฏิบัติต่อลูก

(๑) กำหนดที่อยู่ให้ลูก หมายถึง หาที่อยู่ให้ลูกอยู่อาศัยให้สะดวกสบายตามฐานะรูปไม่ใช้ให้อยู่ในลักษณะหวงเหี่ยว กักขัง ดังเช่น ด.ช. รวย มากมี เป็นเด็กชน พ่อแม่จึงล่ามโซ่ไว้ในบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เช่นนี้เป็นการใช้อำนาจปกครองลูกที่ไม่ถูกต้อง อย่าได้พึงกระทำ

(๒) ทำโทษลูกตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน หมายถึง พ่อแม่มีสิทธิทำโทษลูกถ้าลูกผิดหรือเกะกะเหรกกะเร แต่การทำโทษต้องไม่รุนแรงเกินกว่าเหตุ เช่น ด.ช. รวย มากมีลูกเป็นเด็กเกเร ชอบดมกาว ดมทินเนอร์ พ่อแม่มีสิทธิว่ากล่าวตักเตือนและเขยิบตีแต่ไม่ใช่ตีให้หัวร้างข้างแตกหรือแขนขาหัก เช่นนี้ เป็นการทำโทษรุนแรงไป ไม่ใช่เป็นการทำโทษเพื่อเป็นการสั่งสอน

(๓) ให้ลูกทำการทำงานตามสมควรแก่ความสามารถ และฐานะรูป หมายถึงว่า ใช้ให้ลูกทำการทำงานในบ้านเรือนตามความสามารถ เช่น ให้กวาดบ้าน ถูบ้าน รดน้ำต้นไม้ หรือช่วยทำกับข้าว เป็นต้น ทั้งนี้ก็แล้วแต่สภาพของครอบครัว หากเป็นครอบครัวที่มีเงินทองลูก ๆ ก็อาจไม่ต้องทำงานอะไร เพราะจ้างคนอื่นทำทั้งหมดก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

(๔) เรียกลูกคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หมายถึงว่า ถ้าลูกเราไปอาศัยอยู่หรือไปทำงานกับบุคคลอื่น แต่การอาศัยอยู่หรือการทำงานโดยใช้วิธีหน่วงเหนี่ยวกักขัง ทำให้เสื่อมต่อสิทธิเสรีภาพ เช่นนี้พ่อแม่ในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิเรียกร้องลูกคืนจากบุคคลนั้น ๆ ได้

กรณีพ่อหรือแม่มีลูกติดมา ได้สมรสกัน อำนาจปกครองที่มีกับลูก จะอยู่กับผู้ที่ลูกนั้นติดมา หมายถึง พ่อหรือแม่ต่างมีลูกติดมา หรือฝ่ายหนึ่งมีลูกติดมาจะโดยจากการตายของคู่สมรสหรือการหย่าขาดจากการเป็นสามีภรรยาแล้ว หากจดทะเบียนสมรสกัน ลูกที่ติดมากับฝ่ายพ่อหรือแม่ก็ให้อยู่ในความปกครองดูแลของคนนั้นหรือฝ่ายนั้น

ลูกมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของพ่อ หากพ่อไม่ปรากฏ ลูกมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของแม่

หมายถึง ลูกมีสิทธิใช้นามสกุลของพ่อ เว้นแต่ถ้าไม่ทราบว่าเป็นใคร ก็ให้ลูกใช้นามสกุลของแม่

ลูกจะมีสภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย

หมายถึง เด็กที่เกิดมาจะมีสภาพเป็นบุคคลก็ต่อเมื่อออกจากครรภ์มารดาแล้วมีชีวิตรอดและจะหมดสภาพการเป็นบุคคลเมื่อเสียชีวิต

การอ้างว่าเป็นลูกที่ชอบด้วยกฎหมายของพ่อยังพิสูจน์ได้จากทะเบียนคนเกิดหรือสูติบัตร หรือถ้าไม่ปรากฏในทะเบียนสูติบัตร แต่มีพฤติการณ์ที่รู้จักกันไปตลอดมาว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายย่อมเป็นหลักฐานพอแล้ว หมายถึง หากพฤติการณ์เป็นที่รู้จักกันไปตลอดมาว่าบิดาให้การศึกษาให้ความอุปการะเลี้ยงดูหรือยอมให้ลูกใช้นามสกุลของพ่อ หรือโดยเหตุประการอื่น ๆ ถ้าลูกเกิดจากแม่ที่ไม่ได้มีการสมรสกับพ่อ ให้ถือว่าเป็นลูกที่ชอบด้วยกฎหมายของแม่ กรณีที่ลูกเกิดก่อนสมรสจะเป็นลูกที่ชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อพ่อแม่ได้สมรสกันหรือพ่อได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร (ลูก) หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร (ลูก)

ลูกบุญธรรม คือการเอาลูกคนอื่นมาเลี้ยงเป็นลูกของตน ซึ่งการจะเป็นพ่อบุญธรรมหรือแม่บุญธรรมได้จะต้องเป็นผู้ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์ และต้องมีอายุแก่กว่าลูกบุญธรรมไม่น้อยกว่า ๑๕ ปี ถ้าผู้ที่จะมาเป็นลูกบุญธรรมอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย แต่ถ้าเป็นเด็กหรือผู้เยาว์ ต้องได้รับความยินยอมจากพ่อแม่ของเด็กด้วย หากเด็กไม่มีพ่อแม่ก็ให้ร้องต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมก็ได้

ลูกบุญธรรมมีฐานะอย่างเดียวกับลูกชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น และไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ให้แก่บิดามาแต่บิดามารดา (พ่อแม่) โดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วัน เวลา ที่ได้จดทะเบียนเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ทรัพย์สินของคู่สมรส

รุ่งโรจน์ รุ่งเรืองวงศ์*

ถาม ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาถืออะไร มีกี่ประเภท อะไรบ้าง ?

ตอบ ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา คือ ทรัพย์สินเงินทองซึ่งเป็นของสามีหรือภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะได้มาก่อนสมรสหรือระหว่างสมรส แต่ก่อนคือก่อนวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ซึ่งเป็นวันประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ฉบับใหม่ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาในขณะนั้น มีด้วยกัน ๔ ประเภท คือ ๑. สินส่วนตัว ๒. สินเดิม ๓. สินสมรส และ ๔. สินบริคณห์ ส่วนปัจจุบันมีเพียง ๒ ประเภท คือ สินส่วนตัว กับสินสมรส

ถาม สรุปแล้วเดิมมีทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาจำนวน ๔ ประเภท ปัจจุบันนี้ลดเหลือ ๒ ประเภท จึงมีปัญหาว่า ๒ ประเภท ที่ยกเลิกไปคือสินเดิมกับสินบริคณห์หากสามีหรือภรรยา มีทรัพย์สิน ๒ ประเภทดังกล่าวอยู่ก่อน ทรัพย์สิน ๒ ประเภทนี้จะถูกยกเลิกไปหรือเปลี่ยนมาเป็นทรัพย์สินประเภทใดประเภทหนึ่งในปัจจุบัน ?

ตอบ สินเดิมที่มีอยู่ก่อนให้เปลี่ยนมาเป็นสินส่วนตัวของคู่สมรส สินเดิมของใครก็เป็นสินส่วนตัวของคนนั้น เช่น คู่สมรสชื่อนายคำกับนางขาว นางขาวมีที่ดินก่อนสมรสอยู่ ๑๐ ไร่ เมื่อนางขาวสมรสกับนายคำแล้วที่ดิน ๑๐ ไร่ นี้ กลายเป็นสินเดิมของนางขาว มาหลังวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ กฎหมายได้ยกเลิกสินเดิม สินเดิมของนางขาวได้เปลี่ยนมาเป็นสินส่วนตัวของนางขาว

สำหรับสินบริคณห์นั้นเป็นคำรวมของสินเดิมกับสินสมรสกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือสินเดิมรวมกับสินสมรส เรียกว่าสินบริคณห์เมื่อยกเลิกสินบริคณห์ทรัพย์สินที่รวมกันอยู่ก็แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ สินเดิมประเภทหนึ่ง กับสินสมรสประเภทหนึ่ง สินเดิมได้เปลี่ยนเป็นสินส่วนตัวดังที่พมกล่าวมาแล้ว ส่วนสินสมรสก็กลายเป็นสินสมรสของสามีภรรยาตามกฎหมายใหม่ เช่น คู่สมรสชื่อนายคำแล้วได้ช่วยกันทำมาหากินได้เงินสดมาอีก ๑ แสนบาท ซึ่งเป็นสินสมรสที่ดิน ๑๐ ไร่ กับเงินสด ๑ แสนบาท รวมกันเรียกว่า สินบริคณห์เมื่อกฎหมายยกเลิกสินบริคณห์ ที่ดิน ๑๐ ไร่ ซึ่งเป็นสินเดิมของนางขาวได้เปลี่ยนมาเป็นสินส่วนตัวของนางขาว ส่วนเงินสด ๑ แสนบาท ซึ่งเป็นสินสมรสของนายคำและนางขาว ได้กลายเป็นสินสมรสของนายคำและนางขาวตามกฎหมายในปัจจุบัน

ถาม สรุปแล้ว สินเดิมตามกฎหมายเก่าเปลี่ยนเป็นสินส่วนตัวตามกฎหมายครอบครัวในปัจจุบันและสินสมรสตามกฎหมายเก่าก็ยังคงเป็นสินสมรสตามกฎหมายใหม่เช่นเดิม

* ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

และปัจจุบันนี้เหลือทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาเพียง ๒ ประเภท คือสินส่วนตัว และ
สินสมรสจึงขอให้ท่านผู้พิพากษาผู้วินิจฉัยอธิบายถึงความหมายของทรัพย์สิน ๒ ประเภท
ดังกล่าว โดยขอเรียนถามว่า สินส่วนตัว คืออะไร มีอะไรบ้าง ?

ตอบ สินส่วนตัว คือ ทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะมี ๔ ชนิด
ด้วยกันคือ

๑. ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส
๒. ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้ส่วนตัว เครื่องแต่งกายหรือเครื่องประดับกายตามควรแก่
ฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพของคู่สมรส
ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
๓. ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดกหรือการให้โดยเสน่หา
๔. ทรัพย์สินที่เป็นของหมั้น

ถาม ท่านคงทราบแล้วนะคะว่า สินส่วนตัวก็คือทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของคู่สมรสฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะมีด้วยกัน ๔ ชนิด ขอให้ท่านผู้พิพากษาผู้วินิจฉัยช่วยอธิบาย
ชนิดแรกคือทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรสอันนี้หมายถึงทรัพย์สิน
ทุกชนิดหรือไม่หากเป็นทรัพย์สินที่ทำสัญญาไว้ก่อนสมรสแต่มาส่งมอบกันหลังสมรส
กันแล้วจะถือว่าเป็นสินส่วนตัวหรือไม่ ?

ตอบ ทรัพย์สินที่มีอยู่ก่อนสมรสคือ ทรัพย์สินทุกชนิดทั้งอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน อาคาร
บ้านเรือน หรือสังหาริมทรัพย์ เช่น วัว ควาย รถโต รถแทรกเตอร์ เงินสด หรือ ทรัพย์สิน
มีค่าต่าง ๆ ก็ล้วนแต่เป็นสินส่วนตัวทั้งสิ้น คำว่า มีอยู่ก่อนสมรส คือ ต้องได้ทรัพย์สินมา
โดยสมบูรณ์ก่อนสมรส หากทำสัญญากันไว้ก่อนสมรส แต่มารับมอบสมบูรณ์เมื่อสมรสแล้ว
ไม่ถือว่าได้มาก่อนสมรส เช่น นายคำทำสัญญาเช่าซื้อบ้านหลังหนึ่งชำระค่างวด ๑๕ ปี เมื่อ
สมรสกับนางขาวแล้วจึงผ่อนครบและโอนบ้านมาเป็นกรรมสิทธิ์ บ้านหลังนี้ไม่ถือว่าได้มา
ก่อนสมรสไม่เป็นสินส่วนตัวของนายคำ แต่เป็นสินสมรส

ถาม สินส่วนตัวชนิดที่สองคือ เครื่องใช้ส่วนตัว เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบ
อาชีพหรือวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คืออะไรมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา
อย่างไร ?

ตอบ เครื่องใช้ส่วนตัว คือ ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีไว้ใช้ส่วนตัวโดยเฉพาะ เช่น เสื้อผ้า
ผ้าเช็ดตัว แปรงสีฟัน แว่นตา หรืออาจเป็นเครื่องประดับ เช่น นาฬิกา แหวน กำไล คุ่มหู
สายสร้อย เป็นต้น ส่วนเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพก็เช่น ชวานามีวัว ควาย
คันไถ จอบ เสียม กระบุง บุงก็ เป็นต้น

ถาม สิ้นส่วนตัวชนิดที่สาม คือ ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดก หรือโดยการให้โดยเสน่หา อันนี้มีข้อยกเว้นหรือไม่ มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร ?

ตอบ หากคู่สมรสฝ่ายใดได้รับมรดกหรือมีผู้โดยทรัพย์สินให้ในระหว่างสมรส หากไม่มีเงื่อนไขเป็นอย่างอื่น ทรัพย์สินที่ได้มานั้น ย่อมเป็นสินส่วนตัวของฝ่ายที่ได้รับ แต่หากมีเงื่อนไขในการให้ว่าให้เป็นสินสมรส กรณีนี้ถือว่าทรัพย์สินที่ได้มาเป็นสินสมรสมีข้อยกเว้นว่า การรับมรดกนั้นไม่ว่าจะเป็นการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม เช่น ลูกรับมรดกของพ่อแม่ หรือนับในฐานะผู้รับพินัยกรรม เช่น ผู้ที่ไม่ได้เป็นทายาทมรดกจากผู้อื่นที่ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้ เป็นต้น ก็ล้วนแต่ถือว่าเป็นการรับมรดกเมื่อรับมาแล้วทรัพย์สินที่รับมาย่อมเป็นสินส่วนตัว

ถาม สิ้นส่วนตัวชนิดที่สี่ซึ่งเป็นชนิดสุดท้ายคือ ของหมั้น อยากเรียนถามว่าของหมั้นจะตกเป็นสินส่วนตัวของหญิงเมื่อใดหากต่อมีการถอนหมั้น หญิงต้องคืนของหมั้นหรือไม่ ?

ตอบ ของหมั้น คือ ทรัพย์สินที่ชายมอบให้แก่หญิงเพื่อเป็นสัญญาว่าจะสมรสกับหญิงนั้น โดยทั่วไปมักเข้าใจว่าเป็นแหวนเพชร แหวนทอง สายสร้อย ซึ่งเป็นสังหาริมทรัพย์เท่านั้น แต่ความจริงแล้วของหมั้นอาจเป็นทรัพย์สินอื่น เช่น รถยนต์ หรือที่ดิน บ้านเรือนก็ได้ ตามกฎหมายเก่าของหมั้นจะตกเป็นของหญิงเมื่อสมรสกันแล้ว แต่ตามกฎหมายปัจจุบันของหมั้นจะตกเป็นของหญิงทันทีที่ทำการหมั้น และกลายเป็นสินส่วนตัวของหญิงนับแต่นั้นเป็นต้นไป ตามปกติหญิงไม่จำเป็นต้องคืนของหมั้นไม่ว่าจะมีการสมรสหรือไม่ จะมีการถอนหมั้นหรือไม่ เว้นแต่การไม่ได้สมรสมีเหตุสำคัญเกิดแก่หญิง เช่น หญิงนั้นหน้าเสียโฉม หรือหญิงผิดสัญญาหมั้น เช่น หญิงไปสมรสกับชายอื่น เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้หญิงต้องคืนของหมั้น ของหมั้นนั้นจะกลายเป็นทรัพย์สินของชายคู่หมั้น

ถาม ท่านผู้ฟังคงได้ทราบแล้วว่า สิ้นส่วนตัวคืออะไร มีกี่ชนิดแล้ว ต่อไปขอให้ท่านผู้พิพากษา รุ่งโรจน์ช่วยอธิบายถึงสินสมรสว่า คืออะไร มีกี่ชนิด ?

- ตอบ สินสมรส คือ ทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกันของคู่สมรสมีด้วยกัน ๓ ชนิดด้วยกัน คือ
๑. ทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส
  ๒. ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยพินัยกรรมหรือการให้เป็นหนังสือระบุว่า เป็นสินสมรส
  ๓. ทรัพย์สินที่เป็นดอกผลของสินสมรส

ถาม ขอให้ท่านผู้พิพากษารุ่งโรจน์ ช่วยอธิบายถึงทรัพย์สินแต่ละชนิดว่าคืออะไร ?

ตอบ สินสมรสประเภทแรกคือ ทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส คือ ทรัพย์สินทุกชนิดที่ได้ระหว่างสมรสล้วนเป็นสินสมรสทั้งสิ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ครอบครองโดยไม่ขาดจากการสมรส

ไม่ว่าจะอยู่กันแยกกันอยู่หรือทิ้งร้างไป ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างนั้นก็ล้วนแต่เป็นสินสมรส ทั้งสิ้น

สินสมรสชนิดที่สอง คือ ทรัพย์สินที่ได้รับตามพินัยกรรมหรือมีผู้ยกให้ในระหว่างสมรสกรณีนี้ต้อง ระบุชัดเจนว่า เป็นสินสมรส หากไม่ระบุ ถือว่าเป็นสินส่วนตัวของผู้ได้รับสินสมรส ชนิดที่สาม คือ ดอกผลของสินส่วนตัว ท่านคงแปลกใจว่าน่าจะเป็นสินส่วนตัวทำไมจึง เป็นสินสมรสก็ตอบได้ว่าเพราะดอกผลดังกล่าวได้มาระหว่างสมรส จึงกลายเป็นสินสมรส เช่น ดอกเบี้ยจากเงินส่วนตัวเป็นสินสมรส

ถาม หากสามีภริยาที่อยู่กินกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส ทรัพย์สินที่ได้มาเรียกว่าทรัพย์สิน อะไร ?

ตอบ ทรัพย์สินดังกล่าวไม่เรียกว่าสินสมรส แต่ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกัน จึงเป็น กรรมสิทธิ์ร่วม มีสิทธิร่วมกันฝ่ายละครึ่ง

ถาม กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดการสินส่วนตัวและสินสมรสไว้อย่างไร ?

ตอบ การจัดการสินส่วนตัวนั้นแต่ละฝ่ายมีสิทธิจัดการได้โดยลำพังของใครผู้นั้นจัดการส่วน การจัดการสินสมรสนั้น แยกเป็น ๒ ประการคือ การจัดการธรรมดา กับการจัดการที่สำคัญ การจัดการธรรมดา นั้น คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิจัดการได้โดยลำพัง ส่วนการจัดการ สำคัญตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๗๖ เช่น การขายที่ดิน ขายฝาก ที่ดิน จำนองบ้านเรือน ให้ผู้ใดมีสิทธิเก็บกินในที่ดิน เอาบ้านหรือที่ดินให้คนอื่น เช่ากิน ๓ ปี นำเงินสินสมรสมาให้คนอื่นกู้ยืมทรัพย์สินสมรสไปยกให้คนอื่นหรือนำที่ดินสินสมรสไปประกัน ต่อศาล กฎหมายกำหนดว่าต้องจัดการร่วมกัน หากฝ่ายใดจัดการไปโดยลำพังอีกฝ่ายหนึ่ง ฟ้องขอให้เพิกถอนได้ หรือ อีกฝ่ายอาจให้สัตยาบัน คือ ยอมรับการจัดการของอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อให้สัตยาบันแล้วถือว่าสมบูรณ์มาแต่ต้นจะขอให้เพิกถอนอีกไม่ได้

การแต่งงานระหว่างคนไทยกับคนต่างชาติ

อนงค์พร ธนชัยอารีย์*

ถาม การแต่งงานระหว่างคนไทยและคนต่างชาติ จะต้องทำตามกฎหมายของประเทศใด ?

ตอบ การแต่งงานจะทำตามแบบที่กำหนดไว้ในกฎหมายไทย หรือ ตามแบบที่กำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศที่ต้องการจดทะเบียนนั้นก็ได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๙) ตามกฎหมายไทย การแต่งงานต้อง :

- จดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ ณ อำเภอใดอำเภอหนึ่งในประเทศไทยหรือต่อเจ้าหน้าที่สถานทูตไทยในต่างประเทศ
- ชายและหญิงต้องมีอายุ ๑๗ ปีบริบูรณ์ และต้องให้พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายให้ความยินยอม
- ชายและหญิงต้องมีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์
- การแต่งงานที่ทำตามกฎหมายต่างประเทศ จะได้รับการยอมรับตามกฎหมายไทยด้วย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๙)

ถาม อะไรคือข้อจำกัดของการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายไทย ?

ตอบ บุคคลเหล่านี้จะจดทะเบียนสมรสกันไม่ได้

- ชายหญิงซึ่งเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป หรือลงมา
- ชายหญิงที่เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา
- ผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรมจะสมรสกันไม่ได้
- ชายหรือหญิง จะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้
- หญิงที่เป็นหม้าย เพราะสามีตาย หรือหย่าขาดจากสามี ห้ามมิให้ทำการจดทะเบียนสมรสใหม่ภายใน ๓๑๐ วัน หลังจากวันสิ้นสุดของการสมรส ยกเว้นให้จดทะเบียนสมรสได้ในกรณีต่อไปนี้
  - ก) คลอดบุตรแล้วภายในระยะเวลา ๓๑๐ วัน
  - ข) จดทะเบียนสมรสกับสามีเดิม
  - ค) มีใบรับรองแพทย์ว่ามีได้มีครรภ์
  - ง) มีคำสั่งศาลให้สมรสได้

การได้สัญชาติไทยของคู่สมรส

ถาม สามีเป็นคนไทย ภริยาเป็นต่างชาติ เมื่อจดทะเบียนสมรสแล้วภริยาจะขอสัญชาติไทยได้หรือไม่ ? อย่างไร ?

* กรรมการอำนวยการสามัญศึกษาว่าความสหราชอาณาจักร

ตอบ ภริยาชาวต่างชาติ อาจยื่นขอรับสัญชาติไทยได้ตามมาตรา ๙ พระราชบัญญัติสัญชาติ โดยยื่นขอต่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยเพื่อให้อนุมัติพร้อมยื่นหลักฐานการจดทะเบียนสมรส ที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเมื่อรัฐมนตรีอนุมัติให้สัญชาติไทยแล้ว ต่อมาแม้หย่าขาดจากการสมรส ภริยาชาวต่างชาติก็ยังคงได้สัญชาติไทยต่อไป

ถาม สามีเป็นคนต่างชาติ ภริยาเป็นคนไทย เมื่อจดทะเบียนสมรสแล้วสามีจะขอสัญชาติไทยได้หรือไม่ ? อย่างไร ?

ตอบ สามีชาวต่างชาติ อาจขอสัญชาติไทยได้ตามมาตรา ๑๐ พระราชบัญญัติสัญชาติไทย ซึ่งการขอจะยุ่งยากกว่าในกรณีของภริยาที่เป็นต่างชาติ กล่าวคือ สามีต้องอยู่ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า ๕ ปี ต้องมีความรู้ภาษาไทยอย่างดี ต้องมีความประพฤติดี ต้องมีอาชีพ มีงานทำ และสุจริต ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย

การได้สัญชาติไทยของบุตร

ถาม พ่อเป็นคนไทยแม่เป็นต่างชาติ ลูกจะได้สัญชาติไทยหรือไม่ ?

ตอบ ลูกจะได้สัญชาติไทย โดยหลักสายโลหิต ไม่ว่าลูกจะเกิดในหรือนอกประเทศไทย แต่พ่อต้องเป็นพ่อที่ถูกต้องตามกฎหมาย แม้พ่อตายหลังจากลูกเกิด ลูกก็ยังได้สัญชาติไทย

ถาม พ่อเป็นชาวต่างชาติ แม่เป็นคนไทย ลูกจะได้สัญชาติไทยหรือไม่ ?

ตอบ ลูกจะได้สัญชาติไทยโดยหลักสายโลหิต ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกประเทศไทย และไม่ว่าพ่อจะเป็นพ่อโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ลูกก็จะได้สัญชาติไทย กล่าวคือ แม้พ่อกับแม่จะไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ลูกก็ได้สัญชาติไทย และแม้ต่อมาแม่ตาย ลูกก็ยังคงได้สัญชาติไทย

ถาม ทั้งพ่อและแม่เป็นชาวต่างชาติ ลูกเกิดในประเทศไทย ลูกจะได้สัญชาติไทยหรือไม่ ?

ตอบ ลูกเกิดในประเทศไทย จะได้สัญชาติไทย ตามหลักดินแดน แต่มีข้อยกเว้น คือ

๑. ลูกจะไม่ได้สัญชาติไทย ถ้าพ่อหรือแม่อยู่ในเมืองไทยโดยมิถูกต้องตามกฎหมาย หรืออยู่แบบชั่วคราว หรืออยู่โดยได้รับอนุญาตเป็นพิเศษให้อยู่ได้
๒. ลูกจะไม่ได้สัญชาติไทย ถ้าพ่อหรือแม่เป็นเจ้าหน้าที่สถานทูต สถานกงสุลหรือเป็นลูกจ้างหรือผู้เชี่ยวชาญขององค์กรระหว่างประเทศหรือบุคคลในครอบครัว หรือคนรับใช้ของคนดังกล่าว

การหย่าร้าง

ชัยยง อัจฉานนท์*

เป็นเรื่องธรรมดาของโลกเรานี้ ที่มีความสุขก็ต้องมีความทุกข์ มีเรื่องดีก็มีเรื่องร้าย มีการแต่งงาน ก็มีการหย่าร้าง เป็นของคู่กันเสมอ

เมื่อพูดถึงการหย่าร้างแล้ว เราท่านทั้งหลายจะมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องไม่ดี ไม่ควรที่จะคิดถึงหรือพูดถึง และหากว่าจะมีเค้กลางของเรื่องหย่าร้างเกิดขึ้นกับใคร เราจะพยายามปิดเป้าไปไกลเกลี้ยไม่ให้มีการหย่าร้างเกิดขึ้น ซึ่งการช่วยเหลือนี้ไม่ให้คนต้องหย่าร้างกันเป็นเรื่องที่ถูกต้องควรกระทำอย่างยิ่ง

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อคู่ผัวตัวเมียคูใดที่หมดสิ้นไมตรีไร้ความเสน่หาต่อกันจนเกิดเป็นความเจ็บแค้นชิงชังขึ้นแทนที่ความรักความอาทรแล้วการจะบังคับให้คนทั้งคู่ต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ด้วยกัน ย่อมเป็นเรื่องที่ไม่สมควรและการฝืนใจให้คนที่ไม่ชอบกันต้องอยู่ด้วยกันก็อาจเป็นหนทางให้มีการลงไม้ลงมือถึงขั้นบาดเจ็บล้มตาย ซึ่งย่อมจะเป็นการผิดศีลธรรมและผิดต่อกฎหมายยิ่งขึ้นไปอีก

ดังนั้น กฎหมายซึ่งคำนึงถึงธรรมชาติของมนุษย์ในเรื่องนี้ จึงได้เข้ามาช่วยจัดระเบียบให้คู่สมรสอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขร่มเย็น ให้คอยอุปการะคำจุนซึ่งกันและกันทั้งในยามสุขแลยามทุกข์ต่อเมื่อมีปัญหาที่ไม่สามารถจะอยู่ร่วมกันได้เกิดขึ้น ก็ให้การหย่าร้างสามารถกระทำได้เฉพาะเมื่อมีเหตุผลสมควรอย่างแท้จริงที่เห็นได้ว่าคู่สมรสไม่อาจที่จะปรองดองประคองชีวิตคู่ของตนต่อไปได้อย่างแน่นอนแล้วจึงจะอนุญาตให้มีการหย่าร้างกันได้

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเยียวยาให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดทั้งทางด้านจิตใจและความเสียหายในด้านอื่น ๆ ที่มีต่อคู่สมรสตลอดจนคนรอบข้าง

กฎหมายไทยของเราได้กล่าวถึงเรื่องการหย่าร้างไว้ตั้งแต่ครั้งโบราณกาลแล้ว เช่น กฎหมายลักษณะผัวเมียบทหนึ่ง กล่าวว่า “เมื่อสามีภริยามิชอบเนื้อพียงใจตนจะหย่ากันไซ้ร้ตามน้ำใจเขา เหตุว่าเขาทั้งสองนั้นสิ้นบุญกันแล้ว จะจำไว้ให้อยู่ด้วยกันนั้นมิได้” และ ในกฎหมายเรื่องเดียวกันนี้อีกบทหนึ่ง กล่าวว่า “การที่ชายหายไปเชิงใหม่ ไปพังงาหรือไปชะวา ฟาแดงหรือชายโครมเมียเก็บข้าวของลงเรือนเอาเม็ดพร้าวพันเสาหอเสาเรือน” ก็นับเป็นเหตุให้ชายหญิงขาดจากกันได้

สำหรับกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ได้รับการพัฒนาปรับปรุงมาหลายครั้งหลายหนจนถึงครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในเรื่องการหย่าร้างนี้อีก ซึ่งกฎหมายอนุญาตให้คู่สมรส (ที่ได้จดทะเบียนสมรส) หย่ากันได้ เฉพาะกรณีที่เกิดเหตุตามที่กล่าวต่อไป

๑. หย่าโดยคู่สมรสทั้งสองฝ่ายยินยอมพร้อมใจที่จะหย่าขาดจากกัน

การหย่าในกรณีนี้เกิดจากความสมัครใจของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายที่มีความต้องการหย่าร้างกัน กฎหมายก็อนุญาตให้ทำได้ โดยวิธีการง่าย ๆ คือ ไปจดทะเบียนหย่ากันที่สำนักงานเขตสำหรับผู้ที่อยู่กรุงเทพมหานครหรือที่ว่าการอำเภอสำหรับผู้ที่อยู่ในต่างจังหวัด เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนและออก

* ผู้อำนวยการสำนักบริหารโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

หนังสือสำคัญแสดงการหย่าให้แล้ว ก็ถือว่าการหย่านั้นมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย

นอกจากนี้ คู่สมรสยังสามารถทำความตกลงหย่ากันเองก็ได้ โดยให้ทำข้อตกลงเป็นหนังสือมีเนื้อหา ซึ่งอ่านแล้วต้องได้ใจความอย่างชัดเจนว่า คู่สมรสได้ตกลงหย่าขาดจากกัน และต้องมีพยานอย่างน้อย สองคนลงลายมือชื่อในหนังสือหย่านี้ด้วย เมื่อทำหนังสือกันเสร็จแล้วจะต้องนำไปจดทะเบียนหย่าต่อนายทะเบียนอีกครั้งหนึ่ง จึงจะถือว่าการหย่ามีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย

ปัญหาที่มักเกิดขึ้นในกรณีที่คู่สมรสทำหนังสือหย่ากันเองก็คือ เมื่อทำหนังสือหย่ากันเรียบร้อยแล้ว ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดเปลี่ยนใจในภายหลังไม่ยอมไปจดทะเบียนหย่า หากเกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้น อีกฝ่ายหนึ่ง ก็จะต้องนำหนังสือหย่าฉบับนั้นไปฟ้องศาลให้บังคับฝ่ายที่บิดพลิ้วไปทำการจดทะเบียนหย่าให้ ซึ่งมีคำพิพากษาของศาลมากมายหลายเรื่องตัดสินไว้ว่า เมื่อคู่สมรสได้ทำหนังสือหย่ากันด้วยความสมัครใจ และหนังสือนั้นถูกต้องตามแบบอย่างที่ถูกกฎหมายกำหนดแล้ว ก็ให้คู่กรณีหย่ากันได้

๒. การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล

การหย่าในกรณีนี้เกิดขึ้นเนื่องจากคู่สมรสฝ่ายหนึ่งมีเหตุที่ไม่อาจอยู่กินร่วมเป็นสามีภริยากับอีกฝ่ายหนึ่งได้หรือมีความจำเป็นที่ไม่อาจดำรงสถานภาพของการสมรสต่อไปได้ฝ่ายแรกก็สามารถนำความไปฟ้องศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้หย่ากัน แต่เหตุที่จะขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้หย่ากันต้องเป็นเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๑๒ ประการที่จะนำมาฟ้องหย่ากันได้คือ

๒.๑ สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันทริยาหรือภริยามีชู้อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

เหตุหย่าในเรื่องนี้กฎหมายบัญญัติกำหนดขึ้นให้เป็นไปตามธรรมชาติของการครองเรือนตามขนบธรรมเนียมอันดีงาม ที่คู่สมรสควรจะมีคู่ครองเพียงคนเดียว หากฝ่ายใดนอกใจย่อมจะทำให้ชีวิตครอบครัวไม่สงบสุข กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ แต่ถ้าหากฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่ามีส่วนรู้เห็นเป็นใจกับอีกฝ่ายหนึ่งในการยกย่องหญิงอื่นเป็นภริยาหรือในการมีชู้แล้วกฎหมายก็ไม่อนุญาตให้ฟ้องหย่าได้

๒.๒ สามีหรือภริยาประพฤติชั่ว ไม่ว่าจะความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง หรือได้รับความดูถูกเกลียดชัง เพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไปหรือได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันทริยามาคำนึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

การประพฤติชั่วที่จะเป็นเหตุให้ฟ้องหย่าในข้อนี้ได้ นั้น หมายถึงการประพฤติที่ผิดต่อศีลธรรมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคมซึ่งบุคคลทั่ว ๆ ไป สามารถรับรู้หยั่งทราบได้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และจะต้องปรากฏว่าการประพฤติเช่นนั้นเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรงหรือได้รับการดูถูกเกลียดชัง ฯลฯ หรือได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร ซึ่งในหลักเกณฑ์ข้อสุดท้ายนี้เป็นที่น่าสังเกตว่ากฎหมายกำหนดให้เอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกัน

ฉันสามีมักริยามาคำนี้ประกอบซึ่งหมายความว่า จะเอาสภาพและฐานะเฉพาะของสามีมักริยากู้ขึ้นมาพิจารณาโดยไม่หยิบยกบรรทัดฐานของวิญญูชนทั่วไปมาพิจารณา เช่น การด่าทอกันด้วยถ้อยคำหยาบคายรุนแรงอาจเป็นเรื่องธรรมดาของคนชุมชนหนึ่งที่กระทำเป็นกิจวัตรจนไม่ถือว่าเป็นเรื่องประพฤติก้าว แต่ในอีกชุมชนหนึ่งการด่าทอด้วยถ้อยคำที่หยาบคายและรุนแรงอาจเป็นการประพฤติก้าวก็ได้ เมื่อมีกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤติก้าว ดังกล่าวกฎหมายถึงอนุญาตให้อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ แต่ถ้าหากฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่ามีส่วนรู้เห็นกับอีกฝ่ายหนึ่งด้วยแล้วกฎหมายไม่อนุญาตให้ฟ้องหย่าได้

๒.๓ สามีมักริยาทำร้ายหรือทรมาณร่างกายหรือจิตใจหรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าเป็นการร้ายแรงอีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

เหตุฟ้องหย่าในเรื่องนี้ มีความชัดเจนเป็นเหตุเป็นผลอยู่ในตัวบทของกฎหมายนั่นเองว่าหากคู่สมรสฝ่ายใดถึงขั้นทำร้ายหรือทรมาณร่างกายจิตใจหรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าถึงขั้นร้ายแรงก็คงจะอยู่ร่วมกันไม่ได้ เป็นที่น่าสังเกตว่ากฎหมายได้ขยายความไปถึงการที่บุพการีถูกทำร้าย ทรมาณหมิ่นประมาท หรือเหยียดหยามด้วย ซึ่งคำว่าบุพการีตามกฎหมายนี้ให้ถือความเป็นบุพการีตามความเป็นจริงซึ่งหมายถึงบิดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาและข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ จะต้องเป็นการกระทำที่ร้ายแรงจึงจะนำมาเป็นเหตุฟ้องหย่าได้ ทั้งนี้คงเป็นเพราะกฎหมายไม่ประสงค์ที่จะให้คู่ผัวตัวเมียที่มีข้อบาดหมางทะเลาะเบาะแว้งกันเพียงเล็กน้อยจะถือสาหาความมาเป็นเหตุฟ้องร้องกัน

๒.๔ สามีมักริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปีอีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

เหตุหย่าในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่คุณสมรสฝ่ายหนึ่งมีเจตนาที่จะละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งอย่างเห็นได้ชัดว่าไม่ปรารถนาที่จะอยู่ร่วมเป็นสามีมักริยากันต่อไปโดยไม่เหลือเยื่อใยหรือความอาลัยต่อกัน ไม่มาเยี่ยมเยียน ไม่อุปการะเลี้ยงดู ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการที่จะอยู่ร่วมกันฉันสามีมักริยา ต่อไปหากฝ่ายใดได้ละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งไปโดยพฤติการณ์เช่นนี้เกินหนึ่งปีกฎหมายอนุญาตให้อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

๒.๕ สามีมักริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกและได้ถูกจำคุกเกินหนึ่งปีในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิดหรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นสามีมักริยากันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

เหตุหย่าในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดขึ้นใหม่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นเหตุที่ชัดเจนต่อการที่จะอยู่ร่วมเป็นสามีมักริยาตามปกติได้ ซึ่งมีข้อน่าสังเกตว่า การที่คุณสมรสฝ่ายหนึ่งถูกจำคุกนั้นจะต้องเป็นเรื่องความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยและจะต้องถูกจำคุกมาแล้วเกินหนึ่งปีโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกด้วยกฎหมายจึงจะอนุญาตให้คุณสมรสอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

๒.๖ สามีมักริยาสมัครใจแยกกันอยู่ เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีมักริยาได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

เหตุหย่าในเรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ พร้อมกับเหตุหย่าใน

ข้อ ๒.๕ ซึ่งเหตุหย่าในข้อนี้ นับเป็นเหตุใหม่ที่เปิดโอกาสให้คู่สมรสที่มีปัญหาชีวิตคู่ได้ทดลองแยกกันอยู่โดยสมัครใจ เพื่อเป็นการปรับจิตใจและสภาพแวดล้อม ตลอดจนความรู้สึกของทั้งตัวคู่สมรสเองและครอบครัว หากสามารถที่จะแยกกันอยู่ได้ไม่เกินสามปี ถ้าหากคู่สมรสฝ่ายหนึ่งยังไม่ยอมจดทะเบียนหย่าให้ถูกต้อง กฎหมายก็เปิดโอกาสให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

๒.๖) สามีนหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินกว่าสามปี โดยไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

เหตุหย่าในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ ซึ่งหมายถึงบุคคลที่หายไปจากภูมิลำเนาเป็นเวลาห้าปี หรือหายไปในการรบ สงคราม หรือยานพาหนะที่เดินทางเกิดอับปาง หรือสูญหายเป็นเวลาสองปี ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลที่ว่าเป็นคนสาบสูญซึ่งเท่ากับเป็นผู้ที่ตายไปแล้ว โดยผลของกฎหมาย นอกจากนี้เหตุหย่าในข้อนี้ยังขยายความถึงกรณีที่คู่สมรส หายไปเกินสามปีโดยที่ไม่มีใครรู้ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร กฎหมายจึงอนุญาตให้คู่สมรสที่ยังอยู่ฟ้องหย่าได้ ซึ่งนับเป็นการฟ้องหย่าด้วยเหตุจำเป็นที่ต้องการให้สถานภาพของการสมรสสิ้นสุดลง ทั้ง ๆ ที่ผู้ฟ้องหย่าอาจจะยังรักยังหวังผู้ที่หายไปก็ได้

๒.๘) สามีนหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรหรือทำการเป็นปรปักษ์ต่อการที่เป็นสามีนหรือภริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบอีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

เหตุหย่าในเรื่องนี้กฎหมายคำนึงถึงขนบธรรมเนียมอันดีงามที่คู่สมรสจะต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ว่าแต่งงานกันแล้วต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำมาหากินกันเองก็ไม่น่าจะเรียกว่าได้อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันฉันสามีภริยาที่ดี หากคู่สมรสฝ่ายใดทำตัวน่าเบื่อละเลยต่อหน้าที่ของตนเช่นนี้ กฎหมายก็อนุญาตให้อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

๒.๙) สามีนหรือภริยาวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากที่จะหายได้กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

เหตุหย่าในเรื่องนี้มีความเป็นเหตุเป็นผลในตัวเองตามกฎหมายเองอย่างชัดเจนว่า คงจะไม่มีใครที่จะอยู่ร่วมกันกับคนบ้า ซึ่งไม่มีทางที่จะหายได้ แต่กฎหมายยังจำกัดวงให้หย่ายากขึ้นไปอีกว่าฝ่ายที่เป็นบ้านั้นจะต้องเป็นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาไม่ได้และจะต้องเป็นติดต่อกันมาแล้วเกินสามปี กฎหมายจึงจะอนุญาตให้หย่ากันได้หากมีอาการแต่เพียงเล็กน้อยหรือมีโอกาที่จะหายได้ กฎหมายก็ไม่อนุญาตให้หย่ากัน โดยให้คู่สมรสซึ่งเป็นบุคคลปกตินั้นต้องเป็นคู่สมรสอยู่ต่อไปเพื่อคอยพยาบาลเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า อาการวิกลจริตตามกฎหมายข้อนี้ น่าจะหมายความรวมถึงบุคคลที่ไม่มีสติสัมปชัญญะด้วย เช่น เป็นผู้ป่วยซึ่งมีอาการหลับตลอดกาล ไร้ความรู้สึก เคลื่อนไหวไม่ได้ มองไม่เห็น ไม่ได้ยิน เป็นต้น

๒.๑๐ สามีหรือภริยาผิดทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติอีกฝ่ายหนึ่ง ฟ้องหย่าได้

เหตุหย่าในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่คุณสมรสฝ่ายหนึ่งได้ทำหนังสือให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นคำมั่นสัญญาว่าตนจะไม่ประพฤติปฏิบัติในเรื่องใด เช่น สัญญาว่าจะไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่มสุรา เป็นต้น ปรากฏในภายหลังว่ามี การผิดคำมั่นสัญญาหรือผิดทัณฑ์บนนั้นขึ้นกฎหมายก็อนุญาตให้อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ แต่เป็นที่น่าสังเกต ว่าคำมั่นสัญญาหรือทัณฑ์บนที่ทำให้กันนั้นน่าจะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติที่เป็นเหตุใหญ่สมควร ถ้าหากเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย เช่น ทำทัณฑ์บนว่าจะต้องกลับมารับประทานอาหารเย็นที่บ้านทุกวัน หาก เกิดมีบางวันผิดทัณฑ์บนไม่ได้กลับมารับประทานอาหารเย็นเช่นนี้ ถ้านำความนี้ไปฟ้องหย่า ศาลท่าน คงไม่อนุญาตให้หย่าเป็นแน่

๒.๑๑ สามีหรือภริยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงอันอาจจะเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งและโรคมึ ลักษณะเรื้อรังไม่มีทางที่จะหายได้อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

เหตุฟ้องหย่าในเรื่องนี้มีหลักการและเหตุผลเช่นเดียวกับข้อ ๒.๙ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าทันทีที่ คุณสมรสเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงและไม่มีทางที่จะหายได้ เช่น เป็นโรคเอดส์ กฎหมายอนุญาตให้คุณสมรส อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ทันทีโดยไม่ต้องให้รอเวลาเกินสามปีเหมือนอย่างในข้อ ๒.๙

๒.๑๒ สามีหรือภริยามีสภาพแห่งกายทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

เหตุหย่าเรื่องสุดท้ายนี้ นับเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่ง เนื่องจากคงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า คู่ผัวตัวเมียที่แต่งงานกันนั้นต่างมีความต้องการในเรื่องเพศสัมพันธ์ ซึ่งเป็นเรื่องเข้ายากใจและเพื่อการ สืบวงศ์ตระกูล อันเป็นความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน หากปรากฏว่าคุณสมรสฝ่ายใด ไม่อาจสนองตอบในเรื่องนี้ได้ กฎหมายก็อนุญาตให้อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ แต่ถ้าหากการที่ฝ่ายหนึ่ง ไม่อาจร่วมประเวณีได้นั้นเกิดเพราะการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น มีการฉีดยาคุมกำเนิด ดังที่ปรากฏ เป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์อยู่เนือง ๆ กฎหมายก็ไม่อนุญาตให้ฝ่ายที่เป็นต้นเหตุฟ้องหย่าได้

คุณสมรสฝ่ายที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย และต้องการจะฟ้องหย่าโดยอาศัยเหตุในข้อ ๒.๑, ๒.๒, ๒.๓ หรือ ๒.๘ จะต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับตั้งแต่วันที่รู้เรื่องเหตุหย่า มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความ

นอกจากนี้หากมีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าได้ให้อภัยในการกระทำของ อีกฝ่ายหนึ่งแล้ว สิทธิในการฟ้องหย่าจะหมดไป

กองมรดก

เดชอุดม ไกรฤทธิ์*

ตามมาตรา ๑๖๐๐ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้กองมรดกของผู้ตาย ได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้”

ตามบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มรดก หรือกองมรดกของผู้ตายนั้น มิได้หมายความถึงเฉพาะแต่ทรัพย์สินของผู้ตายเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่าง ๆ ของผู้ตายที่ไม่ใช่ทรัพย์สินด้วย แต่อย่างไรก็ดี สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่าง ๆ ของผู้ตายอันจะสามารถตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทได้นั้น จะต้องไม่มีสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบอันเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ ซึ่งสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ของผู้ตายนั้นอาจเกิดจากนิติกรรมสัญญาหรือนิติเหตุ เช่น ซ้อขาย กู้ยืม จำน่า จำนอง หรือละเมิด เป็นต้น

กองมรดกจะตกทอดแก่ทายาทในทันทีที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ไม่ว่าบุคคลนั้นถึงแก่ความตายโดยธรรมชาติหรือโดยคำสั่งศาลให้เป็นคนสาบสูญก็ตาม ทรัพย์สินต่าง ๆ ของผู้ตายย่อมจะตกทอดให้แก่ทายาทต่อไป โดยทายาทของผู้ตายไม่จำเป็นต้องแสดงเจตนาที่จะรับโอนมรดกนั้น เพราะทายาทมีอำนาจที่จะเข้ามาดำเนินการอันเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกนั้นได้ทันทีนับแต่เจ้ามรดกตายทายาทดังกล่าวนี้มีอยู่ด้วยกัน ๒ ประเภทคือ

๑. ทายาทซึ่งมีสิทธิตามกฎหมาย หรือที่เรียกว่า ทายาทโดยธรรมซึ่งจะมีได้แต่เฉพาะบุคคลธรรมดา

“ทายาทโดยธรรม” หมายถึง ทายาทที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นผู้มีสิทธิรับมรดกเมื่อเจ้ามรดกตายซึ่งจำแนกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑.๑ ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติ สามารถจำแนกออกได้เป็น ๖ ลำดับ คือ

(๑) ผู้สืบสันดาน หมายถึง ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาของเจ้ามรดก ได้แก่ บุตร หลาน หลานสาว รวมถึงบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วและบุตรบุญธรรมด้วย

(๒) บิดา มารดา

(๓) พี่น้องร่วมบิดา มารดาเดียวกัน

(๔) พี่น้องร่วมบิดา หรือร่วมมารดาเดียวกัน

(๕) ปู่ ย่า ตา ยาย

(๖) ลุง ป้า น้า อา

ทายาททั้ง ๖ ลำดับนี้ไม่ว่าจะมีสิทธิรับมรดกพร้อมกันทั้ง ๖ ลำดับ ในแต่ละลำดับต่างก็จะ

* อุปนายกฝ่ายบริหารสภาทนายความ

มีสิทธิในการรับมรดกก่อนและหลังกันตามลำดับที่กฎหมายระบุไว้ เว้นแต่ ทายาทลำดับ (๑) คือ ผู้สืบสันดาน และทายาท ลำดับ (๒) คือ บิดา มารดา เท่านั้นที่มีสิทธิได้รับมรดกด้วยกัน คือไม่ตัดสิทธิในการรับมรดกซึ่งกันและกัน ดังนั้นหากมีทายาทในลำดับต้น ทายาทลำดับต่อไปก็ไม่มีสิทธิที่จะรับมรดก

๑.๒ ทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส

หมายถึง ทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรสของเจ้ามรดก ซึ่งอาจเป็นสามีหรือภรรยาของเจ้ามรดก แต่ต้องเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเป็นสามีภริยาที่ร้างกัน หรือแยกกันอยู่โดยที่ได้มีการหย่าขาดจากกันตามกฎหมายก็ยังคงถือว่าเป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกซึ่งกันและกันอยู่ซึ่งคู่สมรสนี้กฎหมายถือว่าไม่มีสิทธิในการรับมรดกถือเสมอเป็นทายาทลำดับต้น

๒. ทายาทซึ่งมีสิทธิตามพินัยกรรม หรือที่เรียกว่า ผู้รับพินัยกรรม ในกรณีนี้อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ แต่ถ้าเป็นกรณีนิติบุคคลเป็นผู้รับพินัยกรรมนั้นก็ยังมีข้อสำคัญว่ามรดกที่จะได้รับตามพินัยกรรมนั้นต้องอยู่ภายในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้น ถ้านอกขอบวัตถุประสงค์ก็ไม่มีสิทธิรับพินัยกรรมได้ ผู้รับพินัยกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นญาติของเจ้ามรดกอาจเป็นบุคคลอื่นก็ได้

กรณีที่เจ้ามรดกไม่มีทายาท ไม่มีผู้รับมรดกแทนที่ หรือผู้สืบทอดโดยประการอื่น แต่เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมไว้ ผู้รับพินัยกรรมคงได้ไปเฉพาะทรัพย์มรดกตามพินัยกรรม ทรัพย์มรดกที่นอกเหนือไปจากในพินัยกรรมก็ต้องตกทอดแก่แผ่นดิน

ผู้จัดการมรดก

ได้แก่ บุคคลที่ผู้ทำพินัยกรรม หรือศาลตั้งขึ้นให้มีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการเพื่อให้เป็นไปตามพินัยกรรม และเพื่อจัดการมรดก รวบรวมทรัพย์มรดกและนำมาแบ่งปันแก่ทายาทผู้มีสิทธิ

ผู้จัดการมรดก มีอยู่ ๒ ประเภท คือ

๑. ผู้จัดการมรดกที่ตั้งโดยพินัยกรรม

จะต้องมีข้อกำหนดของพินัยกรรมระบุไว้อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับการต่าง ๆ รวมถึงมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วยคือ

๑. ต้องบรรลุนิติภาวะ

๒. ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

๓. ไม่เป็นบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย

๒. ผู้จัดการมรดกตามคำสั่งศาล

จะต้องมีคำสั่งศาลตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งภายในเงื่อนไข กฎเกณฑ์ที่กฎหมายระบุไว้และศาลก็จะมีคำสั่งแต่งตั้ง

ในการร้องขอจัดการมรดกนั้นได้จำกัดไว้เฉพาะบุคคล ๓ ประเภท คือ

๑) ทายาท ได้แก่ ทายาทโดยธรรม และผู้รับพินัยกรรม

๒) ผู้มีส่วนได้เสีย หมายถึง บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทางมรดก ทางพินัยกรรม หรือเกี่ยวกับทรัพย์สินในกองมรดก เช่น คู่สมรสที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน

๓) พนักงานอัยการ

บุคคลทั้ง ๓ ประเภทดังกล่าวนี้สามารถที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อตั้งให้ตนเองหรือบุคคลอื่นซึ่งมิได้เกี่ยวข้องเป็นทายาท หรือผู้มีส่วนได้เสียเป็นผู้จัดการมรดกได้

การแต่งตั้งผู้จัดการมรดกนั้น ศาลย่อมใช้ดุลพินิจคำนึงถึงความเหมาะสมเพื่อประโยชน์แก่กองมรดก การที่ศาลจะแต่งตั้งผู้ใดเป็นผู้จัดการมรดกนั้นจึงไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากทายาททุกคน การคัดค้านคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก

ผู้มีสิทธิร้องคัดค้านต้องเป็น

๑) ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก

๒) ผู้มีส่วนได้เสีย

๓) พนักงานอัยการ

ซึ่งหมายถึง ผู้มีสิทธิร้องคัดค้านนั้นจะต้องอยู่ในฐานะของผู้มีสิทธิร้องขอจัดการมรดกได้

การยื่นคำร้องคัดค้าน

ผู้ร้องคัดค้านต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ผู้ตายมีภูมิลำเนาอยู่ในขณะถึงแก่ความตาย การจะร้องขอให้ศาลสั่งถอนผู้จัดการมรดกต้องยื่นร้องขอก่อนที่จะมีการแบ่งปันมรดกเสร็จสิ้นลง

พินัยกรรม

การทำพินัยกรรมต้องเป็นการแสดงเจตนากำหนดการเพื่อตาย และการเพื่อตายนั้นต้องเป็นเรื่องทรัพย์สินของตนเองหรือในการต่าง ๆ ในการทำพินัยกรรมนั้น บุคคลจะต้องมีความสามารถในการทำพินัยกรรม ผู้เยาว์ก็สามารถที่จะทำพินัยกรรมได้ แต่ต้องเป็นบุคคลที่มีอายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์ ซึ่งถ้าบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์ทำขึ้นนั้นก็จะเป็นโมฆะ รวมถึงพินัยกรรมที่บุคคลที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นก็ทำให้พินัยกรรมนั้นเป็นโมฆะด้วยเช่นกัน

การทำพินัยกรรมนั้นต้องทำขึ้นตามแบบที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ซึ่งแบบของพินัยกรรมมี ๕ แบบด้วยกันคือ

๑) พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับผู้ทำพินัยกรรมต้องเขียนด้วยลายมือตนเองซึ่งข้อความทั้งหมดรวมทั้งลงวัน เดือน ปี และลายมือชื่อของตน โดยไม่จำเป็นต้องมีพยานรับรองลายมือชื่อของตนก็ได้

๒) พินัยกรรมแบบธรรมดา ต้องทำเป็นหนังสือ ลงวัน เดือน ปี ขณะที่ทำพินัยกรรมผู้ทำพินัยกรรม

ต้องลงลายมือในพินัยกรรมต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คนพร้อมกัน ถ้าลงลายมือชื่อไม่ได้ก็ต้องพิมพ์ลายนิ้วมือโดยมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วย ๒ คน

๓) พินัยกรรมทำแบบเอกสารฝ่ายเมือง ผู้ทำพินัยกรรมต้องไปที่อำเภอแจ้งความประสงค์ว่าตนต้องการพินัยกรรมเพื่อยกทรัพย์สินให้แก่ใครโดยต้องไปต่อหน้าพร้อมด้วยพยาน ๒ คน เป็นอย่างน้อย โดยนายอำเภอต้องจดข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรมได้แจ้งลงไว้เป็นหลักฐานแล้วอ่านข้อความดังกล่าวให้ผู้ทำพินัยกรรมและพยานฟัง เมื่อผู้ทำพินัยกรรมและพยานได้รับทราบข้อความแล้วและเห็นว่าถูกต้องก็จะลงลายมือชื่อผู้ทำพินัยกรรมและพยานไว้ ซึ่งถ้าผู้ทำพินัยกรรมลงลายมือชื่อไม่ได้ก็สามารถพิมพ์ลายนิ้วมือแล้วมีลายมือชื่อของพยาน ๒ คนรับรองได้ และนายอำเภอจะเป็นผู้ลงวัน เดือน ปี ทั้งจดลงไว้ว่าพินัยกรรมได้ทำถูกต้อง และประทับตราตำแหน่งไว้เป็นสำคัญ

หากมีการชู้ด ลบ แต่ง เติมหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นทำให้พินัยกรรมนั้นไม่สมบูรณ์ เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม พยาน นายอำเภอจะได้ลงลายมือชื่อกำกับไว้

พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองจะทำ ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือนอกสถานที่

๔) พินัยกรรมแบบเอกสารลับ ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อในพินัยกรรมบรรจุไว้ในซองพินัยกรรมแล้วลงลายมือชื่อบรรยายฉบับของนั้น จากนั้นนำซองพินัยกรรมนั้น ไปแสดงต่อกรรมการอำเภอและพยานอย่างน้อยอีก ๒ คน พร้อมทั้งให้ถ้อยคำต่อกรรมการอำเภอ และพยานว่าเป็นพินัยกรรมของตน ถ้ามีผู้เขียนต้องแจ้งนามและภูมิลำเนาของผู้เขียนไว้ให้ทราบด้วย จากนั้นกรรมการอำเภอจะจดถ้อยคำ วัน เดือน ปี ไว้บนซอง แล้วลงลายมือชื่อพร้อมประทับตราตำแหน่งไว้เป็นสำคัญให้ผู้ทำพินัยกรรมและพยานลงลายมือชื่อบนซองนั้น

ปกติพินัยกรรมแบบเอกสารลับนี้จะเก็บรักษาไว้ที่ที่ราชการอำเภอ เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรมประสงค์จะขอรับคืนไป และจะทำกันนอกที่ว่าการอำเภอไม่ได้ เพราะไม่มีกฎหมายเขียนไว้เหมือนพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง

๕) พินัยกรรมแบบด้วยวาจา จะต้องมียุติการณพิเศษ ซึ่งไม่สามารถที่จะทำพินัยกรรมแบบอื่นได้ ซึ่งยุติการณพิเศษนั้น ได้แก่

- ๑) ตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย
- ๒) มีโรคระบาด
- ๓) มีสงคราม

โดยผู้ทำพินัยกรรมต้องแสดงเจตนาที่กำหนดข้อพินัยกรรมต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คน ที่อยู่พร้อมกัน ณ ที่นั้น และพยาน ๒ คนนี้ต้องไปแสดงตนต่อนายอำเภอโดยไม่ชักช้า แล้วแจ้งข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรมสั่งไว้ยกให้แก่ใคร สั่งเมื่อไหร่ วัน เดือน ปี สถานที่เขากำหนดที่ไหนและยุติการณพิเศษขณะนั้น ต้องแสดงให้ครบองค์ประกอบทั้ง ๔ ตามที่กฎหมายได้ระบุไว้ว่านายอำเภอก็จะบันทึกข้อความที่พยาน

แจ้งไว้แล้วให้พยานทั้ง ๒ ลงลายมือชื่อ

ข้อสำคัญของพินัยกรรม คือจะต้องเป็นการกำหนดการเพื่อตาย ซึ่งกระทำโดยเป็นคำสั่งครั้งสุดท้าย พินัยกรรมหากผู้ทำพินัยกรรมได้ทำพินัยกรรมขึ้นหลายฉบับพินัยกรรมฉบับหลังจะยกเลิกฉบับแรกซึ่งจะถือว่าเป็นพินัยกรรมที่มีผลใช้

มรดกคน-มรดกพระ

วันชัย สอนศิริ*

ในระยะนี้มีบุคคลระดับสูงทั้งพระและฆราวาสมรณภาพและตายกันหลายองค์-หลายคน โดยเฉพาะฆราวาสซึ่งเป็นระดับบิ๊ก ๆ ในวงการใหญ่ ๆ เมื่อตายแล้วก็มีทรัพย์สินมรดกมากมาย บุคคลภายนอกก็ได้แต่พูดจาซุบซิบนิทากันว่าใครจะได้ทรัพย์สินมรดกตกทอดเท่าใด ลูกเมียโน้นเมียนี่จะได้เท่าใด เทียบพูดเทียบวิจารณ์กันไปทั่ว ท่านผู้หลักผู้ใหญ่ที่ทำพินัยกรรมไว้ก็ไม่มีปัญหาใด ๆ เขียนไว้อย่างไร กำหนดไว้อย่างไร แต่ละคนก็ได้กันไปตามนั้น แม้แต่คนครัวคนสวน คนเลี้ยงสุนัข ก็ได้กันโดยทั่วหน้า ไม่มีปัญหาใครวิพากษ์วิจารณ์ และยังลูกเมียเคารพนับถือท่านอยู่แล้วก็ยิ่งไม่มีปัญหาใด ๆ ทุกคนจะทำตามพินัยกรรม อันเปรียบเสมือนคำสั่งหรือข้อกำหนดครั้งสุดท้ายของท่าน แต่มักจะมีคนเข้าใจผิดหรือใช้คำว่าพูดผิด ๆ ว่าพินัยกรรมของหลวงพ่อกุศล เกษม งามโก เป็นอย่างนี้ ของท่านพุทธทาสเป็นอย่างนั้น โดยพินัยกรรมท่านกำหนดไว้ว่าห้ามทำอย่างโน้น ห้ามทำอย่างนี้ เช่น ให้เก็บศพไว้ ๓ วันแล้วเผา ห้ามจัดงานใหญ่โต ห้ามทำปราสาท ห้ามตั้งฆ้องร้องป่าวหรือห้ามมีการแสดงต่าง ๆ แล้วก็จะบอกว่านี่เป็นพินัยกรรมของหลวงพ่อกุศล แท้ที่จริงแล้วนี่เป็นเพียงคำสั่งก่อนตายเท่านั้น ไม่ใช่พินัยกรรมตามที่กฎหมายกำหนด เพราะพินัยกรรมต้องเป็นการแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตาย และการเผื่อตายนั้นต้องเป็นเรื่องทรัพย์สินของตนเองหรือในการต่าง ๆ เช่นว่าจะตั้งใครเป็นผู้จัดการมรดก หรือ ยกดวงตาให้โรงพยาบาลนั้น ปอดให้โรงพยาบาลนี้ เช่นนี้ก็ทำได้และบังคับได้ตามกฎหมาย หรือจะกำหนดว่าไม่ให้ใครรับมรดกก็ได้ แต่การที่กำหนดห้ามอย่างโน้นอย่างนี้ตามที่ปรากฏเป็นข่าวไม่น่าจะเข้าหลักเกณฑ์เรื่องพินัยกรรมคงเป็นคำสั่งหรือคำสอนก่อนตายเท่านั้น เพราะคำว่าพินัยกรรมนั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์มากกว่านี้ ซึ่งไว้คร่าวหลังจะว่าให้ฟังโดยละเอียดอีกครั้ง

กรณีที่มีพินัยกรรมนั้นอย่างที่รู้และเข้าใจกันอยู่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างต้องเป็นไปตามพินัยกรรมไม่จำเป็นหรือกว่าคนที่ได้รับนั้นจะเป็นญาติโกโหติกา วงศาคณาญาติหรือทายาทของผู้ตายหรือไม่จะเป็นใครก็ได้ถ้าในพินัยกรรมกำหนดไว้ให้ก็ต้องได้รับ แต่ถ้าไม่มีพินัยกรรมแล้วจะต้องมาว่าในเรื่องของทายาทโดยธรรม ก็คือ พ่อ แม่ ลูกเมีย พี่น้อง ปู่ย่าตายาย ลุงป้า น้าอา พุดให้เข้าใจง่าย ๆ ถ้ามีพ่อแม่มีลูกแล้วทายาทลำดับอื่น เช่น พวกพี่น้อง ปู่ย่าตายาย ลุงป้า น้าอา ก็จะไม่ได้รับถ้าจะพูดกันให้ลึก ๆ มากกว่านี้ ก็คงจะยุ่งอีรุงตุงนังน่าดู ประเดี๋ยวจะยกตัวอย่างให้ดูจะได้เข้าใจง่าย ๆ แต่ก่อนที่จะไปถึงตรงนั้นขอพูดถึงเรื่องมรดกของพระเสียก่อนว่า เมื่อท่านมรณภาพลงแล้วสมบัติพัสถานต่าง ๆ ของท่านที่มีอยู่ไหนใครจะได้รับ โยมพ่อโยมแม่ โยมลูกโยมเมีย (ก่อนบวช) นั้นจะมีสิทธิ์ได้รับหรือเปล่า เช่น บวชอยู่เป็นพระรูปงาม น้ำเสียงเพราะ เทศน์ไพเราะจับใจ มีคนเลื่อมใสเยอะเยอะ แล้วก็มีคนถวายข้าวของเป็นสมบัติส่วนตัวมากมาย เช่น ถวายรถยนต์ ถวายที่ดิน ถวายเงินสด และอื่น ๆ อีกสารพัด หากต่อมาท่านมรณภาพลงสมบัติพัสถานเหล่านี้จะตกเป็นของใครจะตกเป็นของวัดหรือตกเป็นของญาติโยมของท่าน ก็ต้องดูกฎหมาย

* อดีตเลขาธิการสภาทนายความ

นี้ที่เขากำหนดไว้ว่า

“ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่
มรณภาพ ให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะ
ได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม”

และยังมีอีกมาตราหนึ่งกำหนดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

“ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สินนั้นหากตกเป็นสมบัติของ
วัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการ
ใดตามกฎหมายก็ได้”

จากกฎหมายนี้ก็ทำให้รู้ได้ว่าทรัพย์สินของพระที่ได้มาในระหว่างอุปสมบทเมื่อมรณภาพแล้วก็จะ
ตกแก่วัดของพระภิกษุรูปนั้น นั่นก็หมายความว่าไม่มีใครถวายอะไรไว้ ไม่ว่าจะป็นรถยนต์ ที่ดิน เงินสด
หรือทรัพย์สินอื่นใดก็ตกแก่วัดที่พระภิกษุรูปนั้นจำพรรษา ญาติพี่น้องของท่านไม่มีสิทธิ วัดเท่านั้นมีสิทธิ
จะไปเที่ยวโวยวายขอส่วนแบ่งกับวัดก็ไม่ได้ หรือโวยวายแล้ววัดไม่ให้ก็จะไปทำอะไรกับวัดไม่ได้ จะไป
ฟ้องร้องตีฆ้องร้องป่าวก็ไม่มีประโยชน์อันใด แพ้วัดลูกเดียวเมื่อท่านบวชอยู่ในวัดนั้นสมบัติของท่านก็จะ
ตกอยู่กับวัดนั้น เว้นเสียแต่ว่าในระหว่างที่ท่านมีชีวิตอยู่นั้นท่านจะได้จำหน่ายจ่ายโอนไปให้ใครเสียก่อน
แล้ว เช่น ยกรถยนต์ให้แก่พี่คนนั้น-น้องคนนี้ หรือโอนที่ดินให้แก่โยมพ่อโยมแม่ หรือโยมอุปฐากคนใด
ก็ทำได้ อันเป็นสิทธิของท่านในขณะที่มีชีวิตอยู่จะยกจะมอบให้แก่ใครทำได้ทั้งนั้น ไม่มีกฎหมายห้ามไว้
และของนั้นก็เป็สมบัติที่เขาถวายเป็นส่วนตัวของท่านจึงเป็นสิทธิของท่านโดยเด็ดขาดที่จะทำอะไรก็ได้
แต่ประเภทกุฎิ ศาลา หอระฆัง โบสถ์วิหาร แม้ท่านจะหาเงินมาสร้างเองก็ถือว่าเป็นสมบัติของวัด ท่านจะ
เที่ยวยกให้ใครต่อใครคงไม่ได้ นอกจากนี้ ทรัพย์สินซึ่งเป็นสมบัติส่วนตัวของท่าน หากท่านไม่ได้
ยกมอบหรือจำหน่ายจ่ายโอนให้แก่ใครไว้ ท่านอาจจะทำพินัยกรรมไว้ก็ได้ เมื่อมรณภาพแล้วก็ต้องว่าไปตาม
พินัยกรรมของท่าน วัดก็ไม่มีสิทธิเหมือนกันถ้าในพินัยกรรมไม่ได้ระบุไว้ว่ายกส่วนโน้นส่วนนี้ให้แก่
วัดสิทธิในการรับทรัพย์สินมรดกย่อมเป็นไปตามที่ท่านกำหนด ใครที่คอยดูแลอุปฐากและใกล้ชิดกับท่าน
ท่านอาจจะยกให้กับคนนั้น ทั้งหมดก็เป็นสิทธิของท่าน วัดหรือใครจะมาโวยวายก็คงจะไม่ได้เช่นกัน

ถ้าทรัพย์สินมีอยู่ก่อนบวชกฎหมายก็กำหนดไว้แล้วว่าไม่ตกเป็นสมบัติของวัด พุดง่าย ๆ ก็คือ
สมบัติที่ท่านมีอยู่ก่อนบวชวัดไม่มีสิทธิที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับท่าน คนที่มีสิทธิจะเข้าไปเกี่ยวข้องได้ก็คือ
ทายาทของท่านเท่านั้น ถ้าโยมพ่อโยมแม่ โยมลูกเมียยังอยู่ ก็แบ่งไปได้ตามส่วนคนละเท่า ๆ กัน เมื่อ
โยมพ่อโยมแม่ โยมลูกโยมเมียไม่มีจึงจะได้แก่พี่น้อง พี่น้องไม่มีก็ไปดูแลปู่ย่าตายาย ปู่ย่าตายายไม่มีก็ไปดูแล
ลูกพี่น้าอา เรียกว่าแบ่งมรดกเหมือนกับคนธรรมดา ๆ ในทำนองเดียวกันในขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่ที่ท่านจะ
จำหน่ายจ่ายโอนหรือยกมอบให้ใครก็เป็นสิทธิของท่าน รวมทั้งจะทำพินัยกรรมก็เป็นสิทธิที่จะทำได้ ไม่มี
กฎหมายใดห้าม

ที่นี้ลองมาถามกันเล่น ๆ ว่า พระภิกษุนี้จะรับมรดกได้หรือไม่ ?..... ก็ตอบจริง ๆ ว่ารับได้ ไม่มีกฎหมายใดห้าม จะรับในฐานะเป็นทายาทหรือจะรับตามพินัยกรรมที่เขาขอกให้ก็รับได้ทั้งสิ้น ที่นี้ปัญหา มันมีอยู่ว่าท่านมีสิทธิที่จะได้รับ แต่พี่น้องโงงหรือเขี้ยวไม่ยอมให้ท่านนี้สิ ท่านจะทำอย่างไรในเรื่องนี้ กฎหมายกำหนดไว้ว่า “พระภิกษุนั้นจะเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะรู้สึกจากสมณเพศมาเรียกร้องเอาภายในอายุความตามกฎหมายกำหนด แต่พระภิกษุนั้น อาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้” นั่นก็คือ อยากรจะได้อมรดกจะห่มจีวรเหลือง ๆ ขึ้นมาฟ้องต่อศาลไม่ได้ ต้องสึกออกมาเสียก่อนจึงจะมาเรียกร้องฟ้องเอาได้ กฎหมายมาตรานี้คงเห็นว่าพระภิกษุนั้นสละแล้วซึ่งกิเลส ไม่ยึดติดในทรัพย์สมบัติ บวชแล้วก็มีแต่สละ ดังนั้น ถ้าอยากได้ก็ต้องสึกเสียก่อนส่วนได้แล้วจะกลับไปบวชใหม่ก็คงจะไม่มีใครว่าอะไร

ก็พูดเรื่องพระมามากแล้ว มาพูดถึงมรดกของคนที่เป็นฆราวาสว่าตายแล้วไม่มีพินัยกรรมทำไว้ ญาติพี่น้องจะแบ่งกันอย่างไร จะไม่ขออธิบายเพราะรายละเอียดมีเยอะ แต่ขอยกเป็นตัวอย่างให้เห็น เน้นเป็นความเข้าใจเอาเองแล้วกัน เช่น สมศรีแต่งงานจดทะเบียนสมรสกับสมชาย ก่อนแต่งไม่มีสมบัติ อะไรเลย หลังแต่งแล้วมีสมบัติจากการทำมาหากินอยู่ ๑๐ ล้าน ต่อมาสมชายตาย มีทายาทคือ พ่อ แม่ ลูก ๒ คน และเมีย อย่างนี้จะแบ่งสมบัติอย่างไร คำตอบก็คือ สมบัติ ๑๐ ล้านนี้ถือว่าเป็นสินสมรส ต้องแบ่งให้สมศรีไปก่อน ๕ ล้าน เหลืออีก ๕ ล้านจึงเป็นมรดก มีทายาทอยู่ ๕ คน ก็ได้ไปคนละ ๑ ล้าน รวมแล้วสมศรีผู้เป็นเมียจะได้ ๖ ล้าน

หากว่าไม่มีพ่อไม่มีแม่ไม่มีลูก มีแต่สมศรีคนเดียวจะแบ่งอย่างไร ก็ต้องให้สมศรีไปก่อน ๕ ล้าน เหลืออีก ๕ ล้าน ก็ต้องมาดูว่าสมชายมีพี่น้องท้องเดียวกันหรือเปล่า ถ้ามีก็แบ่งให้สมศรีไปกึ่งหนึ่งคือ ๒.๕ ล้าน เหลืออีก ๒.๕ ล้าน จึงไปแบ่งให้แก่พี่น้องท้องเดียวกัน จะมีกี่คนก็เอาไปหารกันรวมแล้ว สมศรีจะได้ ๗.๕ ล้าน

ถ้าพี่น้องร่วมท้องเดียวกันไม่มีก็ต้องไปดูว่ามีพี่น้องร่วมพ่อหรือร่วมแม่เดียวกันหรือเปล่า ถ้ามี อย่างนี้สมศรีเอาไปก่อน ๕ ล้าน เหลืออีก ๕ ล้าน แบ่งให้สมศรีอีก ๒ ใน ๓ ส่วน ก็คือสมศรีจะได้อีก ๓ ล้านกว่า รวมแล้วเป็น ๘ ล้านเศษ ที่เหลือจึงจะไปแบ่งให้พี่น้องร่วมพ่อหรือร่วมแม่เดียวกัน ในทำนองเดียวกันถ้าไม่มีพี่น้องร่วมพ่อหรือร่วมแม่เดียวกันจึงจะไปดูปู่ย่าตายาย ถ้าปู่ย่าตายายไม่มีก็ไปดูลุงป้าน้าอา ถ้าไม่มีใครเลยมีแต่สมศรีผู้เป็นเมียแต่เพียงคนเดียว อย่างนี้รับไปเหาะ ๆ ทั้งหมด ๑๐ ล้าน

นั่นก็หมายความว่าหากผู้เป็นเมียต้องการมรดกของผัวแต่เพียงผู้เดียวก็ต้องเข้าในหลักเกณฑ์ที่ว่า ๑. เป็นเมียจดทะเบียนสมรส ๒. ผัวรวย ๓. ไม่มีวงศาคณาญาติหรือโคตรเหง้าศักราชใด ๆ ของผัว แม้แต่คนเดียว อย่างนี้แหละร้องให้ทั้งน้ำตาความมรดกไว้ทั้งหมด เป็นม่ายสาวพรวาสน์ที่คืนจะเหล่กันทั้งเมือง

ทั้งมรดกคนและมรดกพระเหมือนกันอยู่อย่างก็คือ ถ้ามีพินัยกรรมก็ว่าไปตามพินัยกรรมทั้งของ

พระและของคน แต่ถ้าไม่มีก็ต้องเป็นอย่างที่ว่ามีข้างต้น ส่วนใครจะแบ่งกันได้หรือไม่อย่างไรจะฟ้องร้องกันอีรุงตุงนังกันขนาดไหน จะได้มากได้น้อย จะร้อยล้านพันล้าน..... ในที่สุดทุกคนก็จะได้เท่ากันคือ โลงศพ ซึ่งเป็นมรดกชิ้นสุดท้ายของทุกคน จะยากดีมีจน จะทำพินัยกรรมไว้หรือไม่ก็ตาม เมื่อตายแล้วได้สิ่งนี้เหมือนกันหมด..... อนิจจา วต สังขารา.

ครอบครองปรปักษ์เป็นอย่างไร

เทวัญ ศรีสุวิภา*

คำว่า “ครอบครองปรปักษ์” เป็นคำที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายใด ๆ แต่เป็นที่เข้าใจกันในวงการกฎหมายทั้งยังปรากฏในคำพิพากษาของศาลว่า หมายถึง การเสียดินในทรัพย์สินของตนโดยการถูกผู้อื่นแย่งการครอบครองหรือในทางหลักทฤษฎีกฎหมายเรียกว่า อายุความได้สิทธิ ฉะนั้น บรรดาผู้ที่มีทรัพย์สินทั้งหลายรวมถึงบรรดาเศรษฐีที่ร่ำรวยมหาศาลจนไม่ทราบว่าจะตนเองมีทรัพย์สินมรดกอยู่ในที่แห่งใดบ้าง ขอได้โปรดพึงสังวรณ และมาเริ่มทำความเข้าใจหลักกฎหมาย “ครอบครองปรปักษ์” กันนับแต่บัดนี้

การครอบครองปรปักษ์ เป็นการที่บุคคลอื่นจะได้สิทธิหรือกรรมสิทธิในทรัพย์สินของเรา โดยการครอบครอง เรามาทำความรู้จักหน้าตาของกฎหมายที่ว่านี้กัน คือ ตามบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๕๒ ว่า “บุคคลใดครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้โดยความสงบ และโดยเปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลาสิบปี ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลาห้าปี ไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นได้กรรมสิทธิ”

หลักเกณฑ์แห่งการครอบครองปรปักษ์จนได้กรรมสิทธิ ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ๖ ประการ ดังนี้

๑. ครอบครอง หมายถึง กริยาเข้ายึดถือทรัพย์สิน เช่น เข้าทำประโยชน์ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ในเรือกสวนไร่นา ถือว่าได้ครอบครองเรือกสวนไร่นานั้นแล้ว เป็นต้น

๒. ทรัพย์สินของผู้อื่น หมายถึง ทรัพย์สินที่เจ้าของมีกรรมสิทธิ์อยู่ ในกรณีที่ดินจะต้องเป็นที่ดินที่มีโฉนดหรือตราจองเท่านั้น

๓. โดยสงบ คือ การครอบครองโดยปราศจากการข่มขู่ การใช้กำลัง การหลอกลวง และไม่มีใครมาหวงห้าม กีดกัน แสดงความเป็นเจ้าของ หรือ ฟ้องร้องขับไล่

๔. โดยเปิดเผย คือ การครอบครองโดยมิได้หลบซ่อนเร้น ปิดบัง หรืออำพรางใด ๆ

๕. ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ คือ การครอบครองโดยเจตนาตั้งใจที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น ไม่ใช่การครอบครองแทนผู้อื่น เช่น คนสวนเฝ้าสวนแทนเจ้าของสวน หรือครอบครอง ตามสัญญาที่ให้อำนาจไว้ เช่น การครอบครองที่นาทำตามสัญญาเช่านา เป็นต้น

๖. ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ติดต่อกันสิบปี หรือสังหาริมทรัพย์ห้าปี ความหมายของอสังหาริมทรัพย์โดยทั่ว ๆ ไป หมายถึง ที่ดินรวมทั้งทรัพย์สินที่ติดกับที่ดิน เช่น ดิกรามบ้านช่อง อาคารถาวรวัตถุ เป็นต้น สังหาริมทรัพย์ก็คือ ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ในตัวเอง การครอบครองปรปักษ์ จะได้กรรมสิทธิ์ต้องปรากฏว่า ครอบครองติดต่อกันตลอดมาเป็นเวลานานตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าวด้วย

* อดีตนายกกรรมการ กรรมการสภาพนาชความ ภาค 9

หลักเกณฑ์ ๖ ประการข้างต้นที่ควรจดจำเป็นพิเศษ คือ ต้องเป็นทรัพย์สินที่เจ้าของมีกรรมสิทธิ์อยู่ และถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันนานถึง ๑๐ ปี กรณีที่ดินที่มีหลักฐานต่อไปนี้อย่าว่ามีสิทธิครอบครองเท่านั้นไม่ถือว่ากรรมสิทธิ์ ซึ่งรู้จักหรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ที่ดินมือเปล่า” คือ

๑. น.ส. ๓ เรียกย่อจากคำว่าหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เป็นแบบเก่า
๒. น.ส. ๓ ก. หนังสือรับรองการทำประโยชน์ ออกโดยใช้การถ่ายรูปทางอากาศ
๓. น.ส. ๒ ใบจอง เป็นหนังสือที่รัฐอนุญาตให้ครอบครองที่ดินชั่วคราว
๔. น.ส. ๕ ใบได้สวน เป็นหนังสือที่ทำขึ้นเพื่อการจะออกโฉนดที่ดิน
๕. ใบนำ เป็นหนังสือที่ออกให้แก่ผู้ครอบครองที่ดิน นำเจ้าพนักงานรังวัดที่ดิน
๖. ส.ค.. ๑ เป็นหนังสือแจ้งการครอบครอง
๗. ที่ดินที่มีสิทธิครอบครองแล้ว แม้ไม่มีหนังสือสำคัญใด ๆ แสดงสิทธิเลย

ที่ดินตามที่กล่าวมาข้างต้น การถูกผู้อื่นแย่งการครอบครองไม่ใช่อายุความ ๑๐ ปี ตามมาตรา ๑๓๘๒ แต่จะอยู่ในบังคับของบทบัญญัติมาตรา ๑๓๗๖ “ถ้าผู้ครอบครองถูกแย่งการครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้ถือว่าผู้ครอบครองมีสิทธิจะได้คืนซึ่งการครอบครอง เว้นแต่อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเหนือทรัพย์สินดีกว่า ซึ่งจะเป็นเหตุให้เรียกคืนจากผู้ครอบครองได้

การฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองนั้น ท่านว่าต้องฟ้องภายในปีหนึ่งนับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครอง”

เมื่อได้เห็นบทบัญญัติของกฎหมายนี้แล้ว บรรดาเจ้าของที่ดินมือเปล่าจะต้องขยันมากกว่าเจ้าของที่ดินมีกรรมสิทธิ์ คือ ต้องเอาใจใส่หมั่นไปดูแลที่ดินของตนอย่างน้อยปีละครั้ง เพราะหากมีผู้อื่นเข้ามาแย่งการครอบครองบุกรุกเข้ามาจะได้ทักท้วงหวงห้ามปกป้องสิทธิของตนไว้ก่อน เพราะที่ดินมือเปล่าเพียงผู้อื่นเข้ามาครอบครองที่ดินของเราเพียงแค่ว่า ๑ ปี ก็ได้สิทธิครอบครองแล้ว หากเกิน ๑ ปี แล้วจะไปฟ้องศาล ศาลก็ต้องยกฟ้อง ทั้งนี้เนื่องจากการฟ้องเพื่อเอาคืนต้องฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครอง ที่สำคัญคือ ไม่ใช่ นับแต่เวลาที่เจ้าของที่ดินรู้แน่ชัด จะบอกให้

กฎหมายอาญาเบื้องต้น

ศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน*

ถาม ความรับผิดชอบในทางแพ่งต่างกับความรับผิดชอบในทางอาญาอย่างไร ?

ตอบ ความรับผิดชอบในทางแพ่งเป็นความผิดในทางทรัพย์สินระหว่างเอกชนกับเอกชน ส่วนความรับผิดชอบในทางอาญาเป็นความเกี่ยวพันระหว่างเอกชนกับรัฐ เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยความผิดและโทษอาญา

ถาม โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดอาญามีอะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๕ ประการ เรียงตามความหนักเบาของโทษ คือ

๑. ประหารชีวิต
๒. จำคุก
๓. กักขัง
๔. ปรับ
๕. ริบทรัพย์สิน

ถาม เราจะมีความรับผิดชอบในทางอาญาได้อย่างไรบ้าง ?

ตอบ ๓ ประการ คือ โดยเจตนา โดยประมาท และโดยไม่เจตนา แต่สำหรับในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท และกระทำโดยไม่เจตนา กฎหมายจะต้องบัญญัติให้รับผิดชอบไว้โดยชัดแจ้ง เช่น กระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส หรือทำร้ายผู้อื่นเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย (จำโดยไม่เจตนา) เป็นต้น

ถาม คำร้องทุกข์ กับคำกล่าวโทษ ต่างกัน หรือเหมือนกันอย่างไร ?

ตอบ ต่างกัน คือ คำร้องทุกข์เป็นการที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำหรือไม่ก็ตาม ซึ่งทำให้ผู้แจ้งได้รับความเสียหาย และประสงค์จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ส่วนคำกล่าวโทษเป็นการที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้น จะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม

ถาม ความผิดอันยอมความได้ กับความผิดอันยอมความไม่ได้ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ความผิดอันยอมความได้เป็นความผิดที่มีลักษณะประกอบด้วยเหตุผลอันเป็นส่วนตัวของผู้เสียหายบางประเภท หากผู้เสียหายประสงค์จะให้ดำเนินคดีก็ต้องร้องทุกข์เสียก่อน ส่วนความผิดอันยอมความไม่ได้นั้นเป็นความผิดที่ถือว่ากระทบกระเทือนต่อมหาชนหรือส่วนรวม เจ้าหน้าที่สามารถเข้าดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้เอง โดยไม่ต้องให้ผู้เสียหายร้องทุกข์เสียก่อน

* อดีตประธานรัฐสภา

ถาม เราจะรู้ได้อย่างไรว่าความผิดใดเป็นความผิดอันยอมความได้ ?

ตอบ จะบัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน “มาตรา ... ความผิดในหมวดนี้เป็น ความผิดอันยอมความได้”

ถาม การร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้มีหลักเกณฑ์อย่างไร ?

ตอบ จะต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสามเดือนนับแต่วันที่เรารู้เรื่องการกระทำความผิด และรู้ถึงตัวผู้กระทำความผิด มิฉะนั้น คดีเป็นอันขาดอายุความฟ้องร้อง

ถาม การผิดลหุโทษ หมายความว่าอย่างไร ?

ตอบ คดีที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ถาม การรอกการกำหนดโทษ หรือ การรอกการลงโทษ คืออะไร ?

ตอบ การรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษ เป็นวิธีการที่ศาลใช้เพื่อหลีกเลี่ยงผลร้ายของโทษจำคุกระยะสั้นวิธีหนึ่งใช้สำหรับผู้ที่ต้องโทษจำคุกระยะไม่เกิน ๒ ปี ในความผิดไม่ร้ายแรงมากนักและเป็นโทษจำคุกที่จะได้รับเป็นครั้งแรกหากศาลได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว เห็นว่าผู้นั้นอาจกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้ ศาลก็จะปล่อยตัวไปก่อนที่จะได้รับโทษจำคุกจริงๆ

ถาม การที่ศาลจะใช้วิธีรอกการลงโทษ มีหลักเกณฑ์อย่างไร ?

ตอบ ในเบื้องต้นต้องปรากฏว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกและความผิดที่ได้กระทำไปต้องไม่ร้ายแรง ซึ่งศาลกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี และผู้นั้นต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษในความผิดฐานประมาทหรือลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรมสุขภาพ ภาวะแห่งจิตนิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม สภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลจะเห็นสมควรรอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษไว้ภายในเวลาที่ศาลจะกำหนดซึ่งไม่เกิน ๕ ปี แล้วปล่อยตัวไป โดยกำหนดเงื่อนไขในการคุมความประพฤติไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้

ถาม นอกจากโทษจำคุกแล้ว โทษอื่น ๆ ศาลจะใช้วิธีการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษได้หรือไม่ ?

ตอบ ได้กล่าวไปแล้วว่าการรอกการกำหนดโทษ หรือการรอกการลงโทษมีเฉพาะโดย “จำคุก” เท่านั้น ซึ่งเป็นความประสงค์ของกฎหมายไม่ให้ผู้กระทำความผิดที่ยังไม่เคยได้รับโทษจำคุก ต้องรับผลร้ายจากโทษจำคุกโดยยังมีโอกาสกลับตัวได้ ดังนั้น โทษอย่างอื่นจึงไม่มีเหตุผลที่จะรอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษได้

ถาม คนที่กระทำความผิดจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายได้หรือไม่ ?

ตอบ ไม่ได้ แต่กฎหมายยอมรับตามความเป็นจริงว่ามีบุคคลไม่รู้กฎหมายอยู่ เพื่อให้การบังคับ

ตามกฎหมายอาญาเป็นไปโดยเสมอทั่วหน้ากัน กฎหมายจึงไม่ยอมให้ใครมาอ้างว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดทางอาญา

ถาม หากปรากฏว่าผู้กระทำความผิดไม่รู้จักกฎหมายจริง ๆ จะมีทางผ่อนปรนอย่างไรหรือไม่ ?

ตอบ พอมิทาง หากปรากฏว่าความผิดที่ผู้กระทำความผิดไปไม่ใช่ความผิดโดยตัวของมันเอง เป็นความผิดที่กฎหมายห้ามไม่ให้การกระทำ เช่น การขายของเกินราคาตามที่ทางราชการกำหนด บางคนอาจไม่รู้ก็สามารถยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวได้ ถ้าศาลเห็นว่าตามสภาพความผิดและตามพฤติการณ์เฉพาะตัวของผู้กระทำความผิดอาจจะไม่รู้วากฎหมายบัญญัติให้การกระทำเช่นนั้น เป็นความผิด ศาลอาจอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานต่อศาล ถ้าศาลเชื่อศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ แต่หากความผิดที่กระทำความผิดเป็นความผิดในตัวของมันเอง เช่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกายเหล่านี้จะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายนั้นไม่ได้

ถาม การกันผู้ต้องหาไว้เป็นพยานหมายความว่าอย่างไร ?

ตอบ โดยปกติในคดีอาญาบางเรื่อง อาจมีความจำเป็นที่จะต้องกันผู้กระทำความผิดบางคนไว้เป็นพยาน เพราะไม่อาจหาพยานหลักฐานอื่นมาพิสูจน์ความผิดนั้นได้เพียงพอ เจ้าพนักงานก็อาจกันผู้กระทำความผิดบางคนไว้เป็นพยาน กรณีเช่นนี้ไม่เป็นการขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๓๒ ซึ่งห้ามมิให้อ้างจำเลยเป็นพยาน

ถาม เมื่อเจ้าพนักงานกันผู้กระทำความผิดคนใดไว้เป็นพยาน จะกลับฟ้องผู้กันภายในภายหลังได้หรือไม่ ?

ตอบ ข้อนี้น่าจะเข้าใจว่าผู้ที่เจ้าพนักงานกันไว้เป็นพยานนั้น เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดมาแล้วจริง ๆ ต่างกับผู้ที่เจ้าพนักงานส่งเข้าไปร่วมในการกระทำความผิด ดังนั้น ผู้ที่ถูกกันไว้เป็นพยานจึงไม่อาจถือเป็นสิทธิตามกฎหมายที่จะยกเหตุที่ตนถูกกันไว้เป็นพยานขึ้นอ้างให้ได้รับการยกเว้นโทษ หากจะอ้างก็เป็นเพียงข้ออ้างทางศีลธรรม ซึ่งผูกพันเจ้าพนักงานที่จะได้ดำเนินคดีแก่ผู้ที่เป็นพยานให้แก่เจ้าพนักงานเท่านั้น

ถาม หากเรากระทำการที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด แล้วจะต้องรับโทษทุกกรณีหรือไม่?

ตอบ มีบางกรณีที่กฎหมายถือว่าเป็นความผิด แต่ไม่ต้องรับโทษด้วยมีเหตุยกเว้นโทษตามกฎหมาย เช่น การกระทำความผิดด้วยความจำเป็นหรือบางกรณีกฎหมายถือว่าเป็นความผิดแต่เพียงแต่ยกเว้นโทษหากว่าได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุแล้ว เช่น การป้องกันสิทธิ

ถาม กรณีใดที่กระทำไม่มีความผิด มีหลักเกณฑ์อย่างไร ?

ตอบ การป้องกันสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย ถือว่าผู้กระทำไม่มีความผิด เนื่องจากเป็นสิทธิที่กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ถูกกระทำสามารถกระทำเพื่อป้องกันตนเองได้โดยชอบด้วยกฎหมายมี

หลักเกณฑ์ คือ

๑. มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย
๒. เป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง
๓. ผู้กระทำความผิดต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่น
๔. เป็นการกระทำพอสมควรแก่เหตุ

ถาม กรณีใดที่กระทำความผิดแต่กฎหมายยกเว้นโทษให้ ?

ตอบ การที่ผู้กระทำความผิดด้วยความบกพร่องทางจิต เช่น เป็นคนวิกลจริต หรือกระทำความผิดด้วยความมึนเมา หรือกระทำความผิดด้วยความจำเป็น หรือกระทำตามคำสั่งของเจ้านักงาน

ถาม คนวิกลจริตทำความผิดแล้วไม่ต้องรับโทษนั้น หมายความว่าอย่างไร ?

ตอบ ผู้ที่มีจิตบกพร่อง โรควิต หรือจิตฟั่นเฟือน เรียกว่าคนวิกลจริต หากได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ ไม่สามารถบังคับตนเองได้ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ แต่หากสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง บังคับตนเองได้บ้างก็ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษน้อยเพียงใดก็ได้

ถาม กระทำความผิดด้วยความมึนเมาทำไมจึงไม่ต้องรับโทษ ?

ตอบ โดยปกติกระทำความผิดด้วยความมึนเมาจะยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวไม่ได้ แต่กฎหมายจะยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวได้เมื่อความมึนเอนั้นได้เกิดขึ้นโดยผู้เสพ

(๑) ไม่รู้ว่าสิ่งนั้นทำให้มึนเมา เช่น มีการปลอมปนในเครื่องดื่ม หรืออาหาร

(๒) ถูกขืนใจให้เสพ เช่น เอาปืนขู่ให้เสพ หรือจับกรอก และได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษแต่หากสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือบังคับตนเองได้บ้าง ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

ถาม กระทำความผิดด้วยความจำเป็นต่างกับการป้องกันสิทธิอย่างไร ?

ตอบ การกระทำความผิดด้วยความจำเป็นถือว่าเป็นความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษต่างกับการป้องกันสิทธิ ผู้กระทำไม่มีความผิดหากได้กระทำการป้องกันสิทธิไปพอสมควรแก่เหตุ

ถาม กระทำความผิดด้วยความจำเป็นมีหลักเกณฑ์อย่างไร

ตอบ กระทำความผิดด้วยความจำเป็นแบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

(๑) เพราะอยู่ในที่บังคับ หรือภายใต้อำนาจ ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือ

(๒) เพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง และไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อภัยอันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน หากได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุแล้ว ไม่ต้องรับโทษ

ถาม การที่เรากระทำตามคำสั่งของเจ้านักงาน หากเป็นคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมาย เราจะมี ความผิดหรือไม่ ?

ตอบ มีความผิด แต่จะได้รับการยกเว้นโทษ หากเข้าหลักเกณฑ์ ดังนี้

- (๑) เป็นคำสั่งของเจ้านักงาน
- (๒) คำสั่งนั้นมิชอบด้วยกฎหมาย
- (๓) ผู้กระทำความผิด หรือเชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม
- (๔) ผู้กระทำไม่รู้ว่คำสั่งนั้นเป็นคำสั่งมิชอบด้วยกฎหมาย

ถาม สามีสักทรรพ์ภริยา มีความผิดหรือไม่ ?

ตอบ ถ้าเป็นการกระทำที่สามีกระทำต่อภริยา หรือภริยากระทำต่อสามี ถือว่ามีความผิด แต่ไม่ต้อง รับโทษเนื่องจากกฎหมายเห็นว่าเป็นเหตุส่วนตัวอันควรยกเว้นโทษ นอกจากความผิดฐาน สักทรรพ์ ฉ้อโกงเจ้าหนี้ ยกยอกทรรพ์ รับของโจร ทำให้เสียทรรพ์และบุกรุก

นอกจากนี้ในความผิดที่กล่าวมานี้ หากผู้บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน ผู้สืบสันดานกระทำต่อ ผู้บุพการีหรือพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน ก็ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ แม้กฎหมาย ไม่ได้บัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ และศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

ถาม การกระทำความผิดของเด็ก กฎหมายเอาผิดหรือไม่อย่างไร ?

ตอบ เด็กผู้มีอายุน้อยหรือเรียกว่าผู้เยาว์ย่อมมีความผิดที่ไม่รอบคอบหากกระทำความผิด กฎหมาย กำหนดขีดชั้นความรับผิดชอบไว้แตกต่างกันสุดแต่ว่าผู้กระทำความผิดมีอายุเท่าใด ดังนี้

- (๑) เด็กอายุไม่เกิน ๗ ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ
- (๒) เด็กอายุกว่า ๗ ปี ไม่เกิน ๑๔ ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้น ไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลมีอำนาจกล่าวตักเตือนวางข้อกำหนดคุมประพฤติหรือส่งตัว ไปฝึกอบรมวิธีใดวิธีหนึ่งได้
- (๓) ผู้มีอายุว่า ๑๔ ปี แต่ไม่เกิน ๑๗ ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดศาล จะพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบ และสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ว่าสมควรที่จะลงโทษ ผู้นั้นหรือไม่ ถ้าเห็นว่าจะสมควรลงโทษศาลก็จะจัดการตามข้อ (๒) ข้างต้น หากเห็นว่า สมควรลงโทษก็จะลดมาตราส่วนโทษลงกึ่งหนึ่ง
- (๔) ผู้มีอายุกว่า ๑๗ ปี แต่ยังไม่เกิน ๒๐ ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ศาลจะลดมาตราส่วนโทษลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

ถาม เหตุบรรเทาโทษ คืออะไร ?

ตอบ เหตุบรรเทาโทษเป็นเหตุที่ทำให้ศาลลดโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้เมื่อมีเหตุบรรเทาโทษ เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดให้อำนาจศาลที่จะเห็นสมควรลดโทษให้ หรือไม่ก็ได้ ได้แก่

ผู้กระทำความผิดเป็นผู้โจดเขลาเบาปัญญาตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณความดีมาก่อน รู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ลูกแก้ไขต่อเจ้าพนักงาน หรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา หรือเหตุอื่นทำนองเดียวกัน เช่นนี้ ศาลจะลดโทษให้ไม่เกินครึ่งหนึ่งก็ได้

ถาม กระทำความผิดโดยบันดาลโทสะนั้นเป็นอย่างไร มีความผิดหรือไม่ ?

ตอบ การกระทำความผิดโดยบันดาลโทสะนั้นกฎหมายถือว่ามีความผิดแต่ถือเป็นเหตุบรรเทาโทษที่กฎหมายจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้แต่ต้องเข้าหลักเกณฑ์ดังนี้

- (๑) การบันดาลโทสะเกิดขึ้นโดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรง เช่น ถูกผู้อื่นก่อดกรรยาต่อหน้าแล้วยังกล่าววาจาขอหลับนอน เป็นต้น
- (๒) เป็นการข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม หมายถึงข่มเหงไม่มีสิทธิที่จะทำได้
- (๓) ได้กระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น หรือในช่วงเวลากระชั้นชิดในขณะที่ยังมีโทสะรุนแรงอยู่

ถาม หากปรากฏภายหลังว่าบุคคลที่ได้รับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด มิได้เป็นผู้กระทำความผิด จะสามารถร้องฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้หรือไม่ ?

ตอบ สามารถร้องขอให้มีการร้องฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ตามพระราชบัญญัติการร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖

ถาม ในการร้องขอให้ร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่มีหลักเกณฑ์อย่างไร ?

ตอบ ประการแรกจะต้องเป็นคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษทางอาญาไปแล้ว ต่อมาในภายหลังปรากฏว่าพยานหลักฐานที่ศาลในคดีเดิมใช้เป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้อง หรือมีพยานหลักฐานใหม่ แสดงว่าผู้นั้นไม่ได้กระทำความผิด

ถาม ใครบ้างที่มีสิทธิยื่นคำร้องให้ร้องฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ และยื่นที่ไหน ?

ตอบ บุคคลผู้ต้องรับโทษ ผู้แทนโดยชอบธรรมกรณีเป็นผู้เยาว์ ผู้อนุบาลกรณีเป็นคนไร้ความสามารถผู้จัดการนิติบุคคล บุพการี ผู้สืบสันดาน สามเณร ภริยา หรือพนักงานอัยการ ส่วนสถานที่ที่จะยื่นคำร้องให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ได้พิจารณาคดีนั้น หรือศาลอื่นที่มีเขตอำนาจแทนศาลนั้น

ถาม ในระหว่างดำเนินการพิจารณาคดีที่ร้องฟื้นพิจารณาใหม่ บุคคลที่ต้องรับโทษจำคุกอยู่จะขอให้ศาลปล่อยชั่วคราวได้หรือไม่ ?

ตอบ สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาคดีได้

ถาม เมื่อปรากฏว่าศาลได้มีคำพิพากษาในคดีที่ร้องฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด จะได้รับการชดเชยอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ศาลจะกำหนดค่าทดแทนให้ เช่น หากถูกริบทรัพย์สินหรือเงินก็จะได้รับทรัพย์สินนั้นคืน

หรือชดใช้เงินพร้อมดอกเบี้ย หากได้รับโทษปรับก็จะได้รับเงินค่าปรับคืนพร้อมดอกเบี้ย หากได้รับโทษกักขังหรือจำคุกก็จะได้รับเงินค่าทดแทนเป็นเงิน หรือหากได้รับโทษประหารชีวิต และถือประหารชีวิตไปแล้ว ทายาทก็จะได้รับค่าทดแทนเป็นเงินไม่เกินสองแสนบาท เป็นต้น

ถาม การยื่นคำร้องขอให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่กระทำได้ที่ครั้ง และมีกำหนดเวลายื่นหรือไม่ ?

ตอบ ในคดีหนึ่งยื่นได้เพียงครั้งเดียว โดยมีกำหนดเวลายื่นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานหลักฐานเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องหรือมีพยานหลักฐานใหม่ หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุดหรือแม้พ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว แต่มีพฤติการณ์พิเศษ ศาลจะรับคำร้องไว้พิจารณาก็ได้

การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

นิวัฒน์ ทังทอง*

๑. ถาม ประกันตัวคืออะไร ?

ตอบ การประกันตัวคือการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกจับกุม ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ในระหว่างดำเนินคดีตั้งแต่ถูกจับกุมในชั้นเจ้าพนักงานสอบสวนจนถึงศาลโดยเจ้าพนักงานสอบสวน อัยการหรือศาล แล้วแต่กรณี มีคำสั่งให้ปล่อยตัวไปชั่วคราวโดยตั้งเงื่อนไขในการประกันตัวเอาไว้

๒. ถาม เพราะเหตุใดกฎหมายจึงอนุญาตให้มีการประกันตัวได้ ?

ตอบ เพราะความอิสระในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และความเป็นธรรมของผู้ถูกจับกุมผู้ต้องหา และจำเลย เพราะเหตุว่าเราจะต้องเชื่อว่าทุกคนเป็นคนดีทุกคนเป็นคนบริสุทธิ์จึงกว่าเราจะ พิสูจน์ได้ว่าเขาเป็นคนไม่ดี เป็นคนไม่บริสุทธิ์

๓. ถาม การประกันตัวมีได้ในชั้นใดบ้าง ?

ตอบ มีได้ตั้งแต่ถูกจับกุมในชั้นเจ้าพนักงานสอบสวนส่งตัวให้อัยการและชั้นอยู่ในระหว่างการ พิจารณาของศาล

๔. ถาม ใครมีสิทธิขอประกันตัว ?

ตอบ คนที่มีสิทธิจะยื่นขอประกันตัวผู้ต้องหา คือ

(๑) ผู้ต้องหา

(๒) จำเลย

(๓) ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง

๕. ถาม คำว่า “ผู้ต้องหา” หมายความว่าอย่างไร ?

ตอบ คำว่า “ผู้ต้องหา” หมายความว่า คนที่ถูกจับอยู่ระหว่างการสอบสวนของตำรวจก่อนจะฟ้องศาล

๖. ถาม คำว่า “จำเลย” หมายความว่าอย่างไร ?

ตอบ “จำเลย” หมายความว่า คนที่ถูกศาลฟ้องแล้ว ศาลรับฟ้องแล้วคนนั้นก็กลับกลายเป็น ผู้ต้องหา มาเป็น “จำเลย” ทันที

๗. ถาม ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องได้แก่ใครบ้าง

ตอบ ได้แก่ บิดา มารดา บุตร ธิดา ญาติมิตร เพื่อนฝูงของจำเลยหรือของผู้ต้องหา รวมไปถึง หมายคามซึ่งรับว่าความให้กับผู้ต้องหาและจำเลยก็เป็นผู้เกี่ยวข้องด้วย

* นายความ สำนักงานกฎหมายอุดมเดช แอนด์ แอสโซซิเอทส์

๘. ถาม นอกจากบุคคลที่ ๓ พวกนี้แล้ว บุคคลจำพวกนายหน้าประกันตัวในทางกฎหมายจะถือว่าเป็น “ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลย” และมีสิทธิประกันตัวได้หรือไม่ ?

ตอบ เป็นปัญหาที่ศาลฎีกาไม่เคยชี้ขาด แต่ในการปฏิบัติแล้วบุคคลพวกนายหน้าประกันตัวก็สามารถที่จะประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยออกมาได้

๙. ถาม ในการยื่นขอประกันตัวจะต้องยื่นขอประกันต่อใคร ?

ตอบ ๑) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมีได้ฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี

เมื่อตำรวจกำลังสอบสวนอยู่ ส่วนการสอบสวนยังอยู่กับพนักงานสอบสวนก็ยื่นต่อตำรวจ ต่อพนักงานสอบสวน

แต่เมื่อตำรวจส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมกับสำเนาการสอบสวนไปยังอัยการแล้วก็ยื่นขอประกันตัวต่ออัยการ ถ้าเป็นต่างจังหวัดก็ยื่นต่ออัยการจังหวัด

ถ้าเป็นในกรุงเทพ, ธนบุรี ก็ยื่นต่อหัวหน้ากองอัยการในเขตรับผิดชอบนั้น ๆ

๒) เมื่อผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาลและยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาลให้ยื่นคำขอประกันตัวต่อศาล (ฝากขัง)

๓) เมื่อผู้ต้องหาฟ้องแล้ว ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น (ศาลที่รับฟ้อง)

๔) เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่ยังไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาหรือยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว แต่ยังไม่ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

แต่ถ้าศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว (ประกัน) ให้ศาลชั้นต้นส่งอนุญาตมิฉะนั้นให้รับส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือฎีกาเพื่อสั่งขอประกันตัวหรือหลักประกันเพียงใด

๑๐. ถาม การปล่อยชั่วคราวมีกี่วิธี ?

ตอบ การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวนั้นมี ๓ วิธี

๑๑. ถาม ได้แก่อะไรบ้าง ?

ตอบ ได้แก่ (๑) ปล่อยโดยไม่ต้องมีประกัน

(๒) ปล่อยโดยมีประกัน

(๓) ปล่อยโดยมีประกันและหลักประกัน

๑๒. ถาม ปล่อยโดยไม่ต้องมีประกัน มีลักษณะเป็นอย่างไร ?

ตอบ คือ ปล่อยไปเฉย ๆ โดยไม่ต้องมีสัญญาประกันอะไรเลย เพียงแต่ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบาน หรือปฏิญาณว่าจะมาตามนัดเท่านั้นก็พอแล้ว

๑๓. ถาม ปล่อยโดยมีประกัน มีลักษณะอย่างไร ?

ตอบ คือ ปล่อยโดยมีสัญญากันว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาตามนัด ถ้าไม่มาตามนัดจะต้องเสียค่าปรับตามที่สัญญากันไว้ สัญญาแบบนี้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทำเอง คือประกันตัวได้หรือจะให้บุคคลอื่น ซึ่งมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องมาทำสัญญาประกันก็ได้

๑๔. ถาม ปล่อยโดยมีประกันและหลักประกันหมายความว่าอย่างไร ?

ตอบ หมายความว่านอกจากจะทำสัญญาประกันตัวดังกล่าวแล้ว ผู้ขอประกันยังต้องมีหลักประกันอย่างใดอย่างหนึ่งมาเป็นหลักประกันด้วย

๑๕. ถาม หลักประกันดังกล่าวได้แก่อะไรบ้าง ?

ตอบ (๑) เงินสด

(๒) โฉนดที่ดิน, น.ส. ๓ ต้องมีในประเมินราคาที่ดินของเจ้าพนักงาน หากเจ้าของทรัพย์ไม่สามารถยื่นขอประกันเองได้ต้องมีหนังสือมอบอำนาจที่เจ้าพนักงานอำเภอหรือเขตรับรองมาด้วย

(๓) พันธบัตรรัฐบาล

(๔) สลากออกสิน

(๕) ใบรับเงินฝากประจำของธนาคาร

(๖) ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่ายและธนาคารผู้จ่ายได้รับรองตลอดไปแล้ว

(๗) ตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้ออก

(๘) เช็คที่ธนาคารเป็นผู้ส่งจ่าย หรือรับรอง (ต้องไม่ลงวันที่ล่วงหน้า)

(๙) หนังสือรับรองของธนาคารเพื่อชำระเบี้ยปรับแทนในกรณีผิดสัญญาประกัน

๑๖. ถาม หลักฐานที่ต้องนำมาแสดงในการขอประกันมีอะไรบ้าง ?

ตอบ (๑) บัตรประชาชนหรือบัตรที่ทางราชการออกให้ (ถ้าเป็นใบเหลืองต้องมีบัตรประชาชนฉบับเก่าหรือรูปถ่ายนายประกันแนบมาด้วย)

(๒) หลักฐานการยินยอมของคู่สมรสพร้อมบัตรประจำตัวของคู่สมรส

(๓) สำเนาทะเบียนบ้าน

๑๗. ถาม สำหรับเรื่องการใช้บุคคลเป็นประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวในปัจจุบันมีหลักพิจารณาอย่างไร ?

ตอบ พิจารณาตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาในเรื่องเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๓๑ ข้อ ๑๑ พิจารณาว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีหลักฐานตำแหน่งหน้าที่อาชีพการงานฐานะหรือชื่อเสียงเป็นที่เชื่อถือได้

๑๘. ถาม นอกจากนี้ประธานศาลฎีกายังวางระเบียบในเรื่องดังกล่าวไว้ในระเบียบราชการกับ

ฝ่ายตุลาการฉบับที่ ๘ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งพระราชธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑ วรรค ๓ ไว้อย่างไร ?

ตอบ วางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ ๑ ให้ข้าราชการพลเรือนระดับ ๓-๕ หรือข้าราชการอื่นที่เทียบเท่าทำสัญญาประกัน หรือใช้ตนเองเป็นหลักประกันได้ในวงเงินไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาทให้ข้าราชการพลเรือน ระดับ ๖-๘ หรือข้าราชการอื่นที่เทียบเท่าทำสัญญาประกันหรือใช้ตนเองเป็นหลักประกันได้ในวงเงินไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาทให้ข้าราชการพลเรือนระดับ ๙-๑๐ หรือข้าราชการอื่นที่เทียบเท่าทำสัญญาประกันหรือใช้ตนเองเป็นหลักประกันได้ในวงเงินไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาทให้ข้าราชการพลเรือนระดับ ๑๑ หรือข้าราชการอื่นที่เทียบเท่าทำสัญญาประกันหรือใช้ตนเองเป็นหลักประกันได้ในวงเงินไม่เกิน ๘๐๐,๐๐๐ บาท

ข้อ ๒ ให้พนักงานรัฐวิสาหกิจทำสัญญาประกัน หรือใช้ตนเองเป็นหลักประกันได้ทำนองเดียวกับข้าราชการอื่นตามที่ระบุไว้ในข้อ ๑

ข้อ ๓ ให้สมาชิกวุฒิสภา และข้าราชการการเมืองทำสัญญาประกันหรือใช้ตนเองเป็นหลักประกันได้ในวงเงินไม่เกิน ๘๐๐,๐๐๐ บาท

ข้อ ๔ บุคคลอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในข้อ ๑ ถึงข้อ ๓ ให้ทำสัญญาประกันหรือใช้ตนเองเป็นหลักประกันได้ในวงเงินตามที่ศาลเห็นควรเป็นกรณี ๆ ไป ฯลฯ

๑๙. ถาม วิธีการที่บุคคลตามข้อ ๑ ข้อ ๒ หรือข้อ ๓ ขอทำสัญญาประกันหรือใช้ตนเองเป็นหลักประกันทำอย่างไร ?

ตอบ ให้บุคคลดังกล่าวเสนอหนังสือรับรองจากต้นสังกัดแสดงสถานระดับอัตราเงินเดือนและหากมีภาระผูกพันในการทำสัญญาประกันหรือใช้ตนเองเป็นหลักประกันรายอื่นอยู่ก็ให้แสดงภาระผูกพันนั้นด้วย

๒๐. ถาม หากในกรณีที่ใช้บุคคลเป็นประกันหรือหลักประกันตามวงเงินที่กำหนดไว้ในระเบียบข้อ ๑ ถึงข้อ ๔ แล้วยังไม่เป็นการเพียงพอเจ้าพนักงานสอบสวน อัยการหรือศาลแล้วแต่กรณีจะมีคำสั่งอย่างไรได้บ้าง ?

ตอบ มีอำนาจที่จะสั่งให้ใช้บุคคลตามข้อ ๑ ถึงข้อ ๔ หรือหลักทรัพย์อื่นเป็นหลักประกันเพิ่มเติมได้

๒๑. ถาม คดีประเภทใดที่กฎหมายอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยไม่ต้องมีประกันเลยก็ได้ ?

ตอบ คดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๓ ปี (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๐) เช่นคดีความผิดตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

และแม้ในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ๓ ปีขึ้นไป ก็จะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันได้แต่ไม่ต้องมีหลักประกันด้วยก็ได้

๒๒. ถาม หลักเกณฑ์ในการพิจารณาจะอนุญาตให้ประกันหรือไม่ให้มีอะไรบ้าง ?

ตอบ กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจ อัยการ ศาล นั้น ใช้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ ในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตประกันตัว

- (๑) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (๒) พยานหลักฐานที่นำมาสืบแล้วมีเพียงใด น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด
- (๓) พฤติการณ์แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (๔) เชื้อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันเพียงใด
- (๕) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (๖) มีภัยอันตรายหรือความเสียหายที่เกิดจากการประกันตัวเพียงใดหรือไม่
- (๗) ถ้าผู้ต้องหาจำเลยถูกขังตามหมายศาลถ้ามีคำคัดค้านของเจ้าพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ ศาลพิจารณาประกอบได้

๒๓. ถาม สำหรับเรื่องนี้ การคัดค้านของเจ้าพนักงานสอบสวนพนักงานอัยการหรือโจทก์กฎหมายวางหลักเกณฑ์อย่างไร ?

ตอบ มีหลักเกณฑ์ว่าถ้าความผิดที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกฟ้องนั้น มีโทษจำคุกอย่างสูงถึง ๑๐ ปี ก่อนจะพิจารณาอนุญาตหรือไม่ในการประกันตัว กฎหมายบังคับให้ศาลต้องถามตำรวจ หรืออัยการว่าจะคัดค้านการขอประกันตัวหรือไม่ ถ้าคัดค้านศาลต้องนำมาพิจารณาประกอบในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตประกันตัวด้วย แต่ถ้าคดีนั้นโทษไม่ถึง ๑๐ ปี เช่น คดีลักทรัพย์ ยักยอก เช่นนี้ศาลไม่ต้องถามตำรวจหรืออัยการว่าคัดค้านหรือไม่

๒๔. ถาม วิธีการในการขอยื่นประกันตัวในชั้นสอบสวนมีอย่างไรบ้าง ?

- ตอบ
- ๑) ให้ผู้ที่ขอประกันตัวผู้ต้องหา พบแล้วยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานสอบสวนที่กำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของคดีหรือไม่ก็ตาม
  - ๒) หากไม่อาจเขียนคำร้องขอประกันได้เอง ให้ร้องขอต่อเจ้าพนักงานสอบสวนเพื่อสั่งเจ้าหน้าที่ช่วยเขียนคำร้องให้ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ
  - ๓) เมื่อพนักงานสอบสวนรับคำร้องขอแล้ว ให้ขอหลักฐานการรับสัญญาประกัน ซึ่งต้องลงเวลาการรับคำร้องไว้ด้วย
  - ๔) เจ้าพนักงานจะพิจารณาแจ้งผลการส่งคำร้องให้เสร็จภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่รับคำร้อง
  - ๕) หากไม่ได้รับความสะดวกหรือล่าช้าโปรดเข้าพบแจ้งต่อสารวัตรใหญ่หรือสารวัตรคนใด

คนหนึ่งทราบทันที

๒๕. ถาม ขั้นตอนการประกันชั้นศาลเป็นอย่างไร ?

ตอบ ขั้นตอนการประกันชั้นศาล ในคดีที่ชั้นศาลอาญาแยกออกได้ดังนี้

- ๑) การขอประกันตัวระหว่างฝากขังเมื่อผู้ต้องหาถูกตำรวจหรือพนักงานอัยการนำตัวมาขออนุญาตศาลฝากขังระหว่างที่ยังสอบสวนไม่เสร็จผู้ต้องหาที่มีสิทธิยื่นขอประกันตัวต่อศาลได้เมื่อศาลอนุญาตให้ประกันแล้วถ้าตำรวจหรือพนักงานอัยการขอฝากขังต่อ นายประกันต้องมายื่นคำร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาต่อทุกครั้งเช่นเดียวกัน (ดูเรื่องหน้าที่ของนายประกัน)
- ๒) การขอประกันระหว่างการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นเมื่อผู้ต้องหาถูกพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ก็จะเปลี่ยนฐานะเป็นจำเลย จำเลยมีสิทธิขอประกันต่อศาลได้โดยยื่นขอประกันไว้วันที่พนักงานอัยการฟ้องนั่นเอง ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องจำเลย จำเลยจะยื่นขอประกันก่อนวันนัดหรือในวันนัดที่ระบุในหมายเรียกให้มาแก้คดีก็ได้ แต่ทางที่ดีควรยื่นขอประกันก่อนวันนัด เพราะถ้ายื่นในวันนั้น และมีเหตุขัดข้องเรื่องหลักประกันซึ่งไม่สามารถจัดการได้ทันในวันนั้นจำเลยก็จะต้องถูกขังจนกว่าจะได้รับอนุญาตให้ประกันตัว แต่ไม่ว่าในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือราษฎรเป็นโจทก์ก็สามารถยื่นขอประกันได้ตลอดเวลาจนกว่าศาลจะพิพากษาคดี
- ๓) การขอประกันชั้นอุทธรณ์ฎีกาเมื่อจำเลยถูกศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาจำคุก จำเลยอาจยื่นขอประกันตัวก่อนที่จะยื่นอุทธรณ์หรือยื่นฎีกาได้ หรือจะยื่นขอประกันตัวพร้อมกันหรือหลังการยื่นอุทธรณ์หรือยื่นฎีกาก็ได้ การขอประกันตัวดังกล่าวให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดี ศาลชั้นต้นจะส่งคำร้องขอประกันเอง หรือจะส่งให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาส่งก็ได้เมื่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาส่งคำร้องขอประกันแล้วจะส่งคำสั่งไปให้ศาลชั้นต้นเจ้าของคดีอ่านให้ผู้ขอประกันทราบ และดำเนินการตามคำสั่งของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาต่อไป

ข้อสำคัญที่ควรทราบก็คือ การประกันในชั้นใดก็จะใช้ได้ชั้นนั้น เมื่อชั้นของการขอประกันเปลี่ยนไปก็ต้องยื่นขอประกัน เช่นได้ประกันชั้นตำรวจเมื่อมาถึงชั้นอัยการหรือชั้นฝากขังต่อศาลก็ต้องมาขอประกันใหม่ เมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยต่อศาลแล้วสัญญาประกันในชั้นฝากขังก็สิ้นสุด ก็ต้องยื่นขอประกันใหม่เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาแล้วต้องการจะขอประกันในชั้นอุทธรณ์ก็ต้องขอประกันใหม่อีกครั้งหนึ่ง เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษาแล้ว ต้องการขอประกันในชั้นศาลฎีกา ก็ต้องยื่นขอประกันใหม่เช่นนี้ไปตามลำดับจนกว่าจะสิ้นสุดคดี

๒๖. ถาม ถ้าศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัวจะอุทธรณ์ฎีกา ได้หรือไม่ ?

ตอบ แต่ก่อนหากศาลไม่อนุญาตประกันตัว จะอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งต่อศาลไม่ได้ถือว่ายุติ แต่ปัจจุบัน ได้มีการแก้ไขกฎหมายใหม่แล้ว โดยศาลสั่งไม่อนุญาตประกันตัวแล้วอนุญาตให้ผู้ขอประกันตัวยื่นอุทธรณ์ฎีกาต่อศาลอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้

๒๗. ถาม หากศาลอุทธรณ์และฎีกามีคำสั่งที่สุดไม่อนุญาตให้ประกันตัว ผู้ต้องขังหรือจำเลยยังมีสิทธิยื่นขอประกันตัวใหม่อีกได้หรือไม่ ?

ตอบ ได้ ส่วนศาลชั้นต้นจะอนุญาตหรือไม่ว่ากันใหม่อีกครั้งหนึ่ง

๒๘. ถาม เมื่ออนุญาตให้ประกันตัวแล้วจะปฏิบัติอย่างไร ?

ตอบ ๑) ถ้าปล่อยโดยไม่มีประกันก่อนจะปล่อยตัวไปผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องสาบานหรือปฏิญาณว่าจะมาตามนัดหรือตามหมายเรียก (ไม่มีสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร)
๒) ถ้าปล่อยโดยมีประกันหรือมีประกันและหลักทรัพย์ก่อนจะปล่อยให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกัน ในสัญญาประกันจะระบุไว้เลยว่าผู้ถูกปล่อยตัวจะต้องมาตามนัดถ้าผิดสัญญาจะต้องใช้เงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญา

๒๙. ถาม ผลของสัญญาประกันในชั้นสอบสวนเป็นอย่างไร ?

ตอบ เมื่อพนักงานสอบสวนหรืออัยการสั่งปล่อยชั่วคราวสัญญาประกันใช้ได้ระหว่างสอบสวนหรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนหรือตลอดไปจนศาลรับฟ้อง

๓๐. ถาม ผลของสัญญาประกันในชั้นศาลเป็นอย่างไร ?

ตอบ ขึ้นอยู่กับสัญญาประกันที่ศาลทำไว้กับจำเลย

๓๑. ถาม หากจะทำการเลื่อนส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามสัญญาประกันตัวจะทำได้หรือไม่ ?

ตอบ ทำได้ แต่นายประกันจะต้องมีหนังสือขอเลื่อนการส่งตัวผู้ต้องหาต่อพนักงานสอบสวนหรืออัยการคู่สัญญาประกันตัวโดยจะต้องอ้างเหตุที่จำเป็นด้วย

๓๒. ถาม การเปลี่ยนสัญญาประกันตัวทำได้หรือไม่ ?

ตอบ ทำได้ หากความปรากฏต่อมาหรือจากกลฉ้อฉลหรือหลงผิดปรากฏว่าสัญญาประกันตัวไปหรือหลักประกันไม่พอเพียง

๓๓. ถาม การถอนสัญญาประกันจะเกิดขึ้นเมื่อใด ?

ตอบ เมื่อนายประกันปฏิบัติถูกต้องตามสัญญาแล้ว

๓๔. ถาม หากผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีประกัน นายประกันจะมีสิทธิตามจับได้หรือไม่ ?

ตอบ ได้ แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเพียงจะหนีก็จับได้ แต่กฎหมายวางหลักว่าอันดับแรกต้องขอให้ตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับก่อน ถ้าจับไม่ทันจึงจะจับเองได้

๓๕. ถาม หากผิดสัญญาประกันต่อเจ้าพนักงาน จะมีการบังคับอย่างไร ?

ตอบ เจ้าพนักงานต้องฟ้องร้องต่อศาลแพ่งเป็นคดีแพ่งทั่ว ๆ ไป

๓๖. ถาม หากผิดสัญญาประกันต่อศาล จะมีการบังคับอย่างไร ?

ตอบ ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันได้เลยโดยไม่ต้องฟ้องหรือตามที่ศาลเห็นสมควร

๓๗. ถาม หากศาลสั่งประการใดแล้ว ในกรณีผิดสัญญาประกัน ฝ่ายผู้ถูกบังคับจะมีอำนาจอุทธรณ์ฎีกาได้หรือไม่ ?

ตอบ ได้

๓๘. ถาม คู่สัญญาประกันมีสิทธิลดหย่อนค่าปรับตามสัญญาได้หรือไม่ ?

ตอบ ได้ เนื่องจากสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นสัญญาทางแพ่งธรรมดาทั่วไป หากไม่ส่งผิดสัญญาก็ระบุว่าปรับเท่านั้นเท่านั้นบาท ซึ่งสัญญาดังกล่าวคู่สัญญาย่อมมีสิทธิลดหย่อนค่าปรับกันได้ตลอดเวลาแล้วแต่คู่สัญญา

๓๙. ถาม มีตัวอย่างการตีราคาประกันตัวของพนักงานสอบสวนไว้หรือไม่ ?

ตอบ ตัวอย่างของการตีราคาประกันตัวในคดีความผิดต่าง ๆ ที่ได้แนบไว้ในผนวก ก. ผนวก ข. และผนวก ค. เพื่อเป็นแนวทางให้ทราบ

๔๐. ถาม ในทุกท้องที่พนักงานสอบสวนจะถือหลักเกณฑ์เดียวกันหรือไม่ ?

ตอบ ในแต่ละเขตท้องที่จะมีคำสั่งของบัญชาการตำรวจประจำเขตและหรือในหน่วยงานเป็นผู้กำหนด อาจมีข้อแตกต่างกันบ้าง แต่แนวทางตามผนวก ก. ผนวก ข. และผนวก ค. ในข้อ ๓๙ จะเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่

